

DİL VE

AYLIK DİL
EDEBİYAT VE
KÜLTÜR DERGİSİ

SAYI
186

HAZİRAN
2024

EDEBİYAT

AHMET ÖZDEMİR - AYKUT NASİP KELEBEK- AYTAÇ ÖREN - DAMLA EYÜBOĞLU
FİGEN YAMAN COŞAR - HATİCE ATMACA - HAYRETTİN TAYLAN - İSMAİL BİNGÖL
İSMAİL GÜLEÇ - KÜBRA OKUDAN APAYDIN - LEYLA YILDIZ - MERYEM YIRTMAZ
MUHAMMED EMİN KAPTAN - MURAT ERTAŞ - SÜMEYYE SEL ODABAŞ - ÜNZİLE EŞEN
ÜZEYİR İLBAK - ZAFER ACAR

*“Ve artık ne İbrahim ne Yakup ve ne Musa var
Tersinden okunan Tevrat hükümleri*

Seza Karakoç

Türkiye'nin Gücüne Güç Katıyoruz
Ziraat Katılım 9 Yaşında
Paylaştıkça Nice Yıllara...

9.yıl

29 Mayıs 2015

MİRABELLA

BAHÇEŞEHİR

Hak Ettüğünüz Yaşam!

Yaşamın tüm renklerini bir arada sunan
bu özel proje, şimdi sizleri bekliyor.

Tüm İhtiyaçlarınıza Yakın

Hemen Arayın!

+90 (212) 659 7295

Sınırlı Sayıda Villa!

U.S. POLO ASSN.
SINCE 1890

www.uspoloassn.com

Kaanlar®

1978'den
berisi

Sevgi dolu kahvaltılar...

Sofranız size Günaydın Desin

KAANLAR®
for eating healthily...

www.kaanlar.com.tr

/Kaanlar

En Hafif & Leziz YAZ HELVASI

www.seyidoglugida.com.tr

[f](#) [X](#) [i](#) seyidogluhelva

Türkçe Yeni Bir Dönemeçte mi?

Üzeyir İlbak

yazar.dilveedebiyat@tded.org.tr

Türkçe, binlerce yıllık tarihi boyunca pek çok süreçten geçerek; durduğu ve geçtiği coğrafyalarda karşılaştığı farklı kültür ve dilleri etkilemiş ve etkilenerek, kelime alıp vermek suretiyle güçlenerek bugünlere gelmiştir. Kaşgarlı Mahmud'un Dîvânü Lugâti't-Türk adlı eserinden bu güne uzanan tarih aralığında dilimizin korunması ve gelişmesi için pek çok şair, yazar ve düşünür emek sarfetti. Geçiş dönemi olarak nitelediğim Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e intikal eden nesilden Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Refik Halid Karay ve Peyami Safa'nın Türkçeyi daha değerli ve özel kılan hatta "dilin sadece bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda bir kültür ve medeniyet taşıyıcısı" olduğunu eserlerinde derinlemesine işleyen ustalar üzerinden meseleyi biraz kurcalamak istiyorum.

Yahya Kemal "İmlâmız, lisanımız düzelince; lisanımız da kafamız düzelince düzelecek çünkü o da ancak onlar kadar bozuktur, fazla değil." demiş, Dergâh dergisinin 18. sayısında. Bunu söylediği tarihlerden bugüne ne yazık ki imlâmız daha anlaşılmaz, tasfiye sürecinden geçirilen Türkçenin kelime sayısı daha az, eğitim sürecindeki edebiyat ve sosyal bilimler derslerinde kullanılan yöntem gereğinden fazla olumsuz.

Osmanlı Türkçesinin "eski yazı" ve "eskimiş yazı" gerekçesiyle yok sayıldığı, bin yıllık kadim edebiyat birikiminin tarihte sadece "şaire ait eser için kullanılan" terimden hareketle sonradan yapılan tarifle "Divan Edebiyatı" olarak ötekileştirilmesi "Klasik Edebiyat"ımızla ilişkimizin kesilmesine sebep olmuştur. Dil, kültür ve medeniyet tartışmalarının siyaset için araçsallaştırılarak zihinlerin yağmalandığı bir vasatta dil meselesini çözümlemek ve kelime birikimimizi artırarak düşünmek ve anlama alanımızı genişletmek için ortaöğretimin birinci kademesinden itibaren kadim alfabemizi öğrenerek ve öğreterek işe başlamak gerek.

Eski Türkçenin "iyi" öğrenilmesi ve öğretilmesinin siyasi bir tartışma ve geriye dönüş olarak gündemden çıkarılması gerek. Tez vakitte kelime sayısını artırmış ve o kelimelerle iyi düşünen bir nesle olan ihtiyaç göz ardı edilmemeli. Gerçi güncel Türkçeyi öğretmekten aciz bir ülke eğitim sisteminde böyle bir çalışma hayata geçirilebilir mi? Emin değilim. Harf İnkılabı gerekçesiyle yapılan "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyalarıyla dile karşı yapılanlar bizi, kültürel kısırlaşmaya ve içine doğduğumuz dil ile yazılan metinleri anlamamaya mahkûm etti. Kelimelerini öğrenmeden liseden mezun olan gençler, apartman katlarında okudukları üniversite tabelalı yerlerden aldıkları diploma ile okur-yazar olmadan hayata katılıyorlar.

Dil sadece bir iletişim vasıtası değil fizik, matematik, kimya ve diğer bütün bilim disiplinlerini anlamak için yeterli bir dil ve kelimeye sahip olmak, hatta yabancı dil öğrenmek için de ana dilimizi bilmek gerek. Dil bir toplumun zihniyetini yansıtan, birikimlerini kayıt altına alan canlı ve devingen bir varlıktır. Bu nedenle dilin yabancı kelimelerin tesirinde gerilemesi, toplumun düşünce yapısını olumsuz etkiler ve bir süre sonra kültür ve medeniyet havzamızın dilleriyle edebiyat yapamaz hâle gelebiliriz; bu toplumun sonunu hazırlar. Dili yok olan toplumlar tarihten silinmişler.

“Dil, milletin hafızasıdır.” tespiti ile Ahmet Hamdi Tanpınar, milletin geçmişine, kültürel mirasına, tarihine ve ortak hafızasına dikkat çeker. Türkçenin korunması ve geliştirilmesi ihtiyacının sadece günümüz için değil, geçmişten tevarüs ettiğimiz birikimin geleceğe bırakılması için de büyük önem taşır.

Geçiş dönemin bir başka önemli kalem erbabı Refik Halid Karay eserlerinde kullandığı sade ve akıcı Türkçe ile kayıt altına aldığı dilin ve kelimelerin ne kadar etkili bir iletişim aracı olabileceğini ortaya koyar. Dilin güzelliğinin sade bir üslupla mümkün olduğunu metinlerinde kullanan Karay, süslü ve anlaşılması zor ifadelerden kaçınır. Eserlerinde karşılaştığımız dil ve dili kullanmadaki titizlik ve özeni şaşırtıcı düzeyde başarılıdır. Biraz çaba ile günümüzde de onun eserlerindeki ahengi yakalayabiliriz. Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanan Karay, akıcı üslubu ile dilin hem edebi hem de günlük hayatta nasıl kullanılabileceğine dair örnekler sunar.

Peyami Safa, dil ve modernleşme tartışmalarının en yoğun yaşandığı zaman diliminde dile yanlış müdahalelerin toplumun zihin dünyasını, hafızasını ve düşünme kodlarını bozacağını altını çizer.

Safa, dilde modernleşmenin toplumu köklü geçmişinden koparma aracına dönüştürülmesinden rahatsızlığını yazmaktan tereddüt etmez. Dilde sadeleşme ve yenilik girişimlerinin, Türkçenin zenginliğini koruyarak yapılması gerektiğini savunur. Safa’ya göre “Bir milleti yok etmek isterseniz askerî istilâya lüzum yoktur. Ona tarihini unutturmak, dilini bozmak, dininden soğutmak ve dolayısıyla manevî değerlerini, ahlâkını soysuzlaştırmak kâfidir.”

Bu isimlere Kemal Tahir, Necip Fazıl, Attila İlhan, Necmettin Hacıeminoğlu, Mehmet Kaplan, Faruk Kadri Timurtaş ve daha pek çok ismi eklemek mümkün.

Türkçenin gücü, kültürel kimliğimizin ve toplumsal birliğimizin de gücüdür. Bu nedenle, dilimize sahip çıkmak ve onu geleceğe taşımak, hepimizin ortak sorumluluğudur.

**

Mayıs ayında nefis bir üslupla İstanbul’un tarihi semtlerini yazan Sermet Muhtar Alus; hikâyecilerimizden Sait Faik Abasıyanık, Memduh Şevket Esenal; Şair, mütercim ve devlet adamı Ziya Paşa; dilde tartışmaların ve Cumhuriyet’in ilk yıllarının tanığı Nurullah Ataç; din ve inanca dair değerlerin konuşulmasının ve yazılmasının yasak olduğu bir dönemde bu meseleleri bayraklaştıran Büyükdoğu fikrinin mimarı şair Necip Fazıl Kısakürek; Edip Cansever ve Mayıs 2017’de aniden aramızdan ayrılan Akif Emre’ye rahmet olsun.

Burada merhum A. Emre ile ilgili birkaç söz söylemek gerek. Çünkü o, yaşadığı çağın cins ve kendine özgü insanlarından biriydi. İslam dünyasının unutulmaya ve unutturulmaya bırakılmış tarih ve coğrafi alanlarına yönelik dikkatiyle bizim nesli silkeleyen öncülerdendi. Endülüs Belgeseli’ni görmeyenler, kayıplarını telafi etmeli. Yaşadığı yıllarda Batı emperyalizmine, modern Haçlı anlayışına direnen Aliya İzzetbegoviç ve mücadelesini en iyi anlatan ve bize taşıyan kalemelerin başında gelirdi. Medyada görünmeye ve her konuda bir şeyler anlatmaya teşne biri değildi. Yazdıklarında cesur ve hasbiydi. Herkesin içini kemiren “Ertelenmiş Soruları” soran ve yargılayan bir düşünce adamıydı. Entelektüel muhayyilesi, din anlayışı ve güncel meselelerimizi en yakıcı yerinden sorgulamada özel ve berrak bir zihne sahipti. Büyüyen Ay’da yayımlanan eserlerinin her cümlesinin altını çizerek okumanızı öneririm.

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Adına Sahibi

Ekrem Erdem

Genel Yayın Yönetmeni

Üzeyir İlbak

Yayın Yönetmeni

Zafer Acar

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Elif Tokkal

Yayın Kurulu

**Aykut Nasip Kelebek, Elif Sönmezşık Aydın,
Elif Tokkal, İlhan Kurt, İrfan Çalışan, Murat
Ertaş, Üzeyir İlbak, Yûnus Emre Özсарay,
Zafer Acar**

Basın - Yayın

İrfan Çalışan Gen. Bşk. Yrd.

Ekonomik İlişkiler ve Reklam

Zekeriya Kaan

Ar-Ge Basın ve Halkla İlişkiler

Ömer Berkli

Tasarım

Erdem Özсарay

Basıldığı Yer

**Aktif Matbaa ve Reklam Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.
Söğütöçüşme Mah. Halkalı Cad. No:245 / 1A
SEFAKÖY K.Çekmece - İSTANBUL**

Abonelik Servisi: 0212 581 61 72

Mahibe Alşahin

Satış Fiyatı: 125 ₺

Yıllık Abone: 1250 ₺ Öğretmen: 1125 ₺

Öğrenci: 900 ₺

Genel Ağ (İnternet) sitemizden de abone olabilirsiniz

ISSN: 13087797

Aylık ulusal süreli yayın

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Feshane Caddesi Nu: 3

Eyüp / İstanbul

Tel: 0212 581 69 12 - 581 61 72

Faks: 0212 581 12 54

yazar.dilveedebiyat@tded.org.tr

www.tded.org.tr - bilgi@tded.org.tr -

dilveedebiyatdergisi@gmail.com

dilveedebiyat.tr

dilveedebiyatdergisi

dilveedebiyatdergisi

Dergiye yazılar elektronik posta yoluyla gönderilir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü düzeltme ve değişiklikleri yapabilir.

- 02 Türkçe Yeni Bir Dönemekte mi?
Üzeyir İlbak
- 04 "Mim Elif" İle "Zı Elif"
Zafer Acar
- 05 Müşrikler
Aykut Nasip Kelebek
- 06 Dikiş Makinası
Hatice Atmaca
- 08 Sözü Güzelleştirmenin Yolları: İyhâm-ı Tezât ve Tenâsüp
İsmail Güleç
- 14 "Hem Okudum Hemi De Yazdım"
Murat Ertaş
- 18 Ethem Baran
Söyleşi: Leyla Yıldız
- 26 Söylentilerden Gerçeğe Yaşayan Dede Korkut
Ahmet Özdemir
- 32 Filistin ve Gazze'de Direnmek
Üzeyir İlbak
- 36 Acı Dokundu Yüreğimize
İsmail Bingöl
- 39 Filistin
Marvin İks (Marvin X) Türkçesi: Mevlüt Ceylan
- 40 Kudüs
Sabir Banubha Türkçesi: Mevlüt Ceylan
- 40 Beyrut Ağacı
Don Mattera (Muhammad Omar Ruddin) Türkçesi: Mevlüt Ceylan
- 41 İnsana Dair
Mahmut Derviş - Türkçesi: Mevlüt Ceylan
- 42 Cefle'de Ölüyor Kuşlar
Mahmut Derviş - Türkçesi: Lütfullah Göktaş
- 44 Yürüyenler Eğreti Sözlür Arasında
Mahmut Derviş - Türkçesi: Lütfullah Göktaş
- 46 Filistin Şehitlerine
Feyz Ahmet Feyz - Türkçesi: Mevlüt Ceylan
- 47 Diyalektik Sözcükte Şiir Ne Değildir
Hayrettin Taylan
- 52 Felsefe Atölyeleri ve Sanat İlişisine Dair Örnek Sorular
Dr. Sümeyye Sel Odabaş
- 55 "Şifa Niyetine"
Figen Yaman Coşar
- 59 Bir Şifa Temennisi Olarak Dağlanan Yaraya Tuz Basmak
Muhammed Emin Kaptan
- 62 İkaz Işıkları Yanan Bir Yazı
Kübra Okudan Apaydın
- 67 Amak'ı Hayalden Uyanış Bütün İvan'ın Çocukluğu
Ünzile Eşen
- 69 -Di'li Geçmiş Zaman
Meryem Yırtmaz
- 72 Uzun Zamandır Bekliyorum, Kalıpso
Damla Eyüboğlu
- 76 Sohbet Geleneğini Yaşatmak Cumartesi Buluşmalarının Ardından
Aytaç Ören

Zafer Acar

“Mim Elif” İle “Zı Elif”

Seven iki kişinin yürümesi kol kola bedeldir koca ordulara
ateş ile barut yan yana durmaz diyen emperyalistlere inat
öp beni aşkım ayaklansın sokak

“sanmayın ki ben dünyaya sulh yapmaya gelmişimdir
ben sulh değil kılıç sallamaya gelmişimdir
ben buraya oğlu babadan kızı anadan gelini kaynanadan
ayırmaya gelmişimdir”
ben Ohannes gibi bir yapı ustasıyım herkesten iyi bilirim yıkımı
bir mabet kadar sağlam soy istiyorsanız kan karışmalı harca
en sıkı bağlar kurulur savaşta, biri el ayak olur size diğeri göz kulak
Romanın çarmihini boynuzdan çıkarıp yakın
çünkü hava bir ceset kadar soğuk olacak

her yerde şiddet, yumuşak görünse de iliklerine dek epiktir devlet
kimi zaman ipekten bile sökölüp alınmıştır merhamet
daha fazla pamuk için kırbaçlanarak öldürülen köleleri hatırla
hâlbuki yaralar pansuman edilmeliydi pamukla
yıllarca iç edildi emek iplik fabrikalarında, hatırla
amacın öz olduğuna inanan bir kişiyiz biz
pes edecek değiliz direneceğiz elbet
bilenmek için kötülüğün mağarasında inzivaya çekildik
-kötülüğün içinde de iyilik vardır sözü gerçekleşmiş oldu sayemizde-
Amerika gibi barbarca silahlanmaya gerek yok, bizim aşkımız var
kalbimiz çarptıkça yıkılır şatolar saraylar bizim aşkımız var
coşar sosyal medya –yeni sokak ve meydan ora-
fotoğraflarımız asılır billboardlara –yeni gazete manşetleri ora-
kanal kanal gezip hikâyemizi anlatır ozanlar –yeni köy kahveleri ora-

senden önce ben olay mahalliydim
Amerikan işgali sonrası nasılsa Afganistan Irak,
ateş ile barut yan yana durmaz diyen emperyalistlere inat
sıcacık öp beni, ilk kurşunu düşmana biz atalım
Leyla ile Mecnun gibi bir halk devrimi başlatalım

artık sen de seçimini yap ey halkım
ya gübre olacaksın kötülük ağaçlarına
ya da kötülüğün köklerini patlatan bomba

Aykut Nasip Kelebek

Müşrikler

Aş vakti kuyruğa girdiler iş vakti tabanları yağladılar
benim kelleme göz diktiler onun başını bağladılar

nice merhamet ehli güzel yollarımı gözlerken
tuttular beni bir hâlden anlamaza düğlediler

bunlar küffar bunlar gafil bunlar veledi zina
müteşairi şaire şirki vahdete yeğlediler

sakin sakın oturanı suçladılar miskinlikle
yola revan olanı yolundan eğlediler

bir masum görünce derhal maktul eylediler
sonra cenazesinde yalandan ağladılar

viran ettiler saraya çevrilmesi gereken haneyi
merhem sürülmesi gereken yarayı dağladılar

o kiblesiz açılısın deyü kendi ikbali
yer ile yeksan eyledi nice istikbali

Hatice Atmaca

Dikiş Makinası

Hikâyem burada başladı
Burada bitsin
Çekilin artık
Herkes bi gitsin
Çektiğim onca çileyle
Mavi duvarların yüzüyle
Kanepedeki fişek iziyle
Yalnız bırakın beni
Korktuğumda sığındığım
Vitrinin arkasına saklanırım belki
Eşsiz şefkatiyle kucaklar beni
Çınar ağacı son kez selamlar
Her zamanki vefasıyla belki de omuzlar beni
Çatiya çıkar gök ile dertleşir, kuşlar ile kaynaşır yarışırım yine
30 yıl önce sözleştiğim gibi
Fındık dalları gölgem olur
Çeşmeden taşıdığım su şifam olur
Bütün hezimetlerim devam olur belki
O karanlık dipsiz kuyu

Artık korkutmaz beni
Çamurlu yollar kirletmez beni
Armutlar kucağıma sevinçle dökülmez
Eski dikiş makinası yaraları da kapatır mıydı bilinmez
Ama artık bilin ki o çocuk üzülmaz
Hikâyem burada başladı burada bitsin

Çekilin artık herkes bi gitsin
İsli tavanlara açılan gözlerim
Mavi duvarlara dikilsin
Ve bitsin

SÖZÜ GÜZELLEŞTİRMENİN YOLLARI: İYHÂM-I TEZÂT VE TENÂSÜP

İlk anlatıldığında anlaşılması zor sanatlardan biri de iyhâm-ı tezât ve tenâsüptür. Bunda iyhâmın daha çok tevriye olarak bilinmesi ve kullanılması ile ortaya çıkan karışıklığın etkisi olmakla birlikte söz konusu sanatın bir başka sanat ile birlikte ortaya çıkmasının da etkisi vardır. İyhâm-ı tezât ve tenâsüp, adından anlaşılacağı üzere aralarında tezât ve tenâsüp ancak iyhâm yolu ile yani tevriyeli olmaktadır. Dolayısıyla tezât ve tenâsüp kelimelerin beyitte geçen anlamı dışındaki anlamında aranır. Dolayısıyla tevriyenin olduğu beyitte aranması ilk şarttır. Sırasıyla önce tezadı, sonra tenâsübü örnekler vererek açıklayalım.

İyhâm-ı Tezât ve Tenâsüp

İyhâm-ı tezâdın tanımı kaynaklarda iki anlamı bulunan bir kelimenin kastedilmeyen anlamı ile başka bir kelime arasında bulunan karşıtlık tezât, uygunluk ise tenâsüp olarak tarif edilmektedir. Tarife göre bir şiirde iyhâm-ı tezât olması iki şart aranır.

İki anlamı olan yani tevriyeli bir kelime bulunacak,

Tevriyeli kelimenin beyitte kullanılmayan anlamı ile tezât veya tenâsüp oluşturacak başka kelimeler de bulunacak.

Halimî Çelebî'nin Sultan Selim'e yakınlığı ve musahibi olması üzerine söylenen şu beyit iyhâm-ı tezât ve tenâsübe çok güzel bir örnektir:

*Şol pâdişâh ki ism-i şerifi Selîm ola
Lâyık budur musâhibi anun halîm ola*

Beyitteki iyhâm-ı tezâtı anlamak için Yavuz Sultan Selim ve onun musahiplerinden Halimî'yi tanımak bilmek gerekir. İlk bakışta padişah adı olan Selim'in sözlük anlamı ile halim arasında ve halîm'in musahip adı ile Sultan Selim arasında çifte iyhâm-ı tenâsüp var iken biraz dikkat edildiğinde aynı zamanda iyhâm-ı tezât olduğu da görülür. Halîm sözlükte yumuşak huylu, mülayim anlamına gelirken hata yapanları affetmemesi ve cezalandırması ile meşhur I. Selim ile birlikte geldiğinde bir tezât oluşturmaktadır. Selim kelimesi sözlük anlamı ile tenâsüp oluştururken Selim'in adı olduğunda tezât olmaktadır.

İyhâm-ı Tezât

Yukarıda verilen örnekte de görüldüğü gibi iyhâm-ı tezât ve tenâsüp telmih, istiare, mecaz ile birlikte yapılır. Mecazlı ifadelerde deyimlerden yararlanıldığı da olur. Âşık Veysel şu dizelerinde baharın geldiği mecaz yoluyla ifade edilirken şair kendini istiare yolu ile çiçeğe benzetmektedir.

*Dağlar çiçek açar
Veysel dert açar*

Dağların çiçek açması mecaz yoluyla baharın gelmesini, dolayısıyla mutluluk ve sevinci ifade ederken ikinci dizede ismini zikreden şair kendini kapalı istiare yoluyla çiçeklere benzetmektedir. Ancak bu çiçek dağlarda açan çiçekler gibi mutluluk ve sevinç getirmekte, dert ve sıkıntı getirmektedir. Bir tarafta baharın gelmesiyle şenlenen doğa, öte yanda bahar geldiği hâlde arzu ettiği şeylere kavuşamamanın verdiği üzüntü içinde dertli şair. Şair bu zıtlığı telaffuz etmeden okura kuvvetli bir şekilde göstermesi iyhâmın tezât ve tenâsüp ile birlikte kullanıldığında şiiri ne kadar güzelleştirdiğini gösteren başarılı bir örnektir.

Cahit Sıtkı şu dördlüğünde bize sonbaharı, yaprakların döküldüğünü söyleyerek ismini zikretmeden anlatır:

*Gördüm yapraklarımın bir bir döküldü-
ğünü
Baharda yaşamamın bilmedim nedir tadı
Gemi yüzü görmeyen bir limanın hüznünü
Kimsesiz gönlüm kadar hiçbir gönül duymadı*

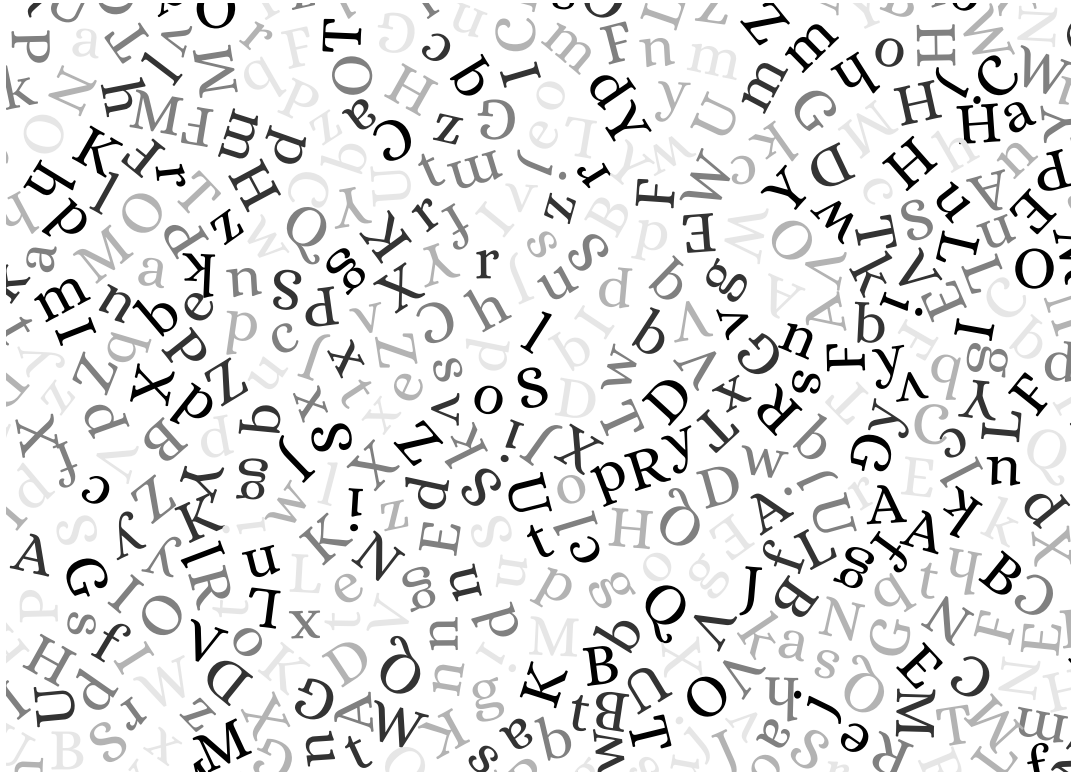
Yaprakların bir bir döküldüğü mevsim sonbahar olup burada ömrün son demleri kastedilmektedir. İkinci mısra da ise bahar ile gençlik kastedilmektedir. Dolayısıyla iki mısra arasında bir iyhâm-ı tezât olmaktadır. (Saraç 2019: 169)

Yahya Kemal şu dizelerinde lafzen zikretmeyip nur yağması özelliğini söyleyerek gizli bir şekilde ifade ettiği gök ile ikinci dizede açıkça zikrettiği yer arasında iyhâm-ı tezât vardır.

*Dört asırdır inerek câmie nûr üstüne
nûr
Yerde bulmuş yaşayanlar da ölenler de huzûr*

Melih Cevdet Anday dert, hüznü ve tatsızlık anlamındaki acıyı kapalı istiare ile çorba içmek isteyen birine benzetirken peşinden gelen sıcak kelimesi dizede hakiki anlamıyla geçerken sevgi ve şefkat dolu, samimi anlamı ile zıtlık oluşturur:

Acı, sıcak çorbasını arıyor tenceremde

Hüseyin Atlansoy aşağıdaki dizelerinde ağır açan gül ile hafif merhamet arasında da yukarıdakine benzer bir tezât oluşturur.

*Yağmur bu kadar inceyken
Ağır açan bir gül kadar hafifken merhamet*

Bir gülün ağır açması yavaşça günden güne açılmasını ifade eder ve ağırlık ifadesi olan ağır ile ilgisi yoktur. Merhametin hafifliği de ağırlık ile ilgili değildir. Burada nahiflik, azlık, biraz da zayıflık anlamında kullanılır. Dizede kelimelerin beyitte geçmeyen ağırlık ile ilgili anlamları arasındaki zıtlık iyhâm-ı tezât olmaktadır.

Ziya Osman Saba'nın şu dizelerinde geçen titremek-yumuk ile pençe-yumruk arasında iyhâm-ı tezât bulunur.

*El var titrer durur, el var yumuk yumuk
El var pençe olmuş, el var yumruk yumruk*

Titremek ile yaşlılık, yumuk ile de bebeklik kastedilir ve birbirinin zıttı olan bu iki kelime arasındaki mecaz yoluyla anlaşılacaktır. Pençe gücü, yumruk ise kavgayı işaret ettiği için iyhâm-ı tenâsüp olmaktadır.

Necip Fazıl şu şiirin ilk dizesinde tezâdı açık bir şekilde ifade ederken ikinci dizede tezât mecazlı ifadededir:

*Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim
Gündüzler size kalsın verin karanlıkları*
(Necip Fazıl)

Karanlık yerine gece deseydi tezât olacak iken gecenin alameti olan karanlığı söyleyip geceyi kastettiği için ihyâm-ı tezât olmaktadır.

Seyyid Vehbî'nin şu beytinde geçen iyhâm-ı tezât "vakt-i iftar" ile "karnı tok olmak" deyimini arasındadır.

*Vakt-i iftâr kühen sözlere karnım toktur
Vehbiyâ aç elini hayr dua eyle hemân*

"İftar vakti geldi, daha önce söylenmiş sözlere karnım toktur, dinlemek istemem. Ey Vehbî, boş sözleri dinlemek yerine hemen ellerini aç ve dua et." şeklinde günümüz Türkçesine aktarabileceğimiz beyitte el açmak dua etmek, karnı tok olmak ise inanmamak anlamına gelen iki deyimdir. Bu iki deyim arasında anlam olarak zıtlık olmamakla birlikte lafız

Men eylemek beyitte engellemek,
vermemek anlamında kullanılmış olup beyitte
kastedilmeyen kudret helvası anlamı ile sel-
va arasındaki münasebetten dolayı iyhâm-ı
tenâsüp olmaktadır.

İzzet Molla şu beyitlerde yeniçerilerin
kazan kaldırmasını iyhâm yoluyla anlatmaktadır:

*Tecemmü eyleyip Meydan-ı Lahm'e
Tuz ekmek hâini bir nice bağî*

*Koyup kaldırmadan ikide birde
Kazan devrildi söndürdü ocağı*

İçinde su kaynayan kazan devrildiğin-
de yani yeniçeri kazanı yerinden kaldırıldığın-
da sadece altında yanan ateşi söndürmemiş
aynı zamanda yeniçerilerin mensubu bulun-
dukları ocak adı verilen kurumun da kapan-
masına sebep olduğunu hatırlatırken ocak
kelimesinin anlarından yararlanmaktadır.
(Soysal 2005: 47)

Arif Nihat Asya şu dizelerinde ge-
çen kirpikle hat arasında da iyham-ı tenâ-
süp vardır.

*Hilkatin mabedinde kirpikle
Resmedilmiş gibiydi her hattın*

Kirpik istiare yoluyla güzelin hatlarını
resmeden kaleme benzetilmiştir. Kalem an-
lamında kullanılan kirpik ile hattın dizelerde
kullanılmayan anlamı yazı arasında iyham
yolu ile tenâsüp bulunmaktadır. İyham yoluy-
la yapılan bir diğer tenâsüp güzellik unsuru
olan kirpik ile hattın bir arada zikredilmesidir.
Dolayısıyla aynı kelimelerle iki farklı iyhâm-ı
tenâsüp vardır. Ayrıca kirpik ile kalemin inceli-
ği ve ince kalem ile yapılan resmin güzelliğine
vurgu yapılmaktadır.

Sabahattin Ali'nin şu dizeleri de iy-
hâm-ı tenâsübün güzel örneklerinden biridir.

*Hangi kıtaya gitsem başımı alıp
Bir kuş takip eder ayak izlerimi
Hangi kıtadan geçsem bir başıma
Kuşlar şiir yazarlar yalnızlığıma...*

Dörtlükte kıta kelimesi büyük kara
parçası anlamında kullanılırken şiir yazarlar
ibaresi ile kıtanın şiiri oluşturan parçalardan
biri anlamı arasında tenâsüp oluşmaktadır.

Kuşlardan örnek vermeye devam edelim. Nâbi'nin:

*Pek uçurma, bildiğim kuştur benim ey bâğban
Bülbülün gülzâr-ı âlemde hezârın görmüşüz
Ey bahçıvan, bülbülü bana fazla övme, bildiğim
kuştur. Bu dünya bahçesinde binlerce bülbül
gördük.*

Beytinde geçen "Uçurma" ibaresi atma, abartılı övme anlamına gelecek şekilde kullanılmış iken diğer anlamı uçmak ile kuş arasındaki münasebet dolayısıyla iyhâm-ı tenâsüp olmaktadır. Ayrıca ikinci mısradaki bülbül ile bin anlamında kullanılan hezâr arasında da hezarın bülbül anlamı akla getirdiği için iyhâm-ı tenâsüp olmaktadır. (Olgun 1973: 163)

Şairler tenâsübü tevriyeli kullanmayı severler. Bazen bunu latife olsun diye yaparken bazen de kinaye yoluyla eleştirmek için yaparlar. Şairini bilmediğimiz şu dizede

*Çok müslümanı soğuklar eyledi âteş-
perest (Lâ-edrî)*

şair latife yolu soğuklardan şikayet ederken müslümanları ateş etrafında toplanıp ısınmasını ifade ederken soğukların insanları dinden imandan çıkaracak kadar şiddetli olduğunu ifade eder. Burada dinden çıkmak hayatta kalmak mücadelesi verirken dini vecibeleri ihmal etmek anlamında kullanılır.

Şu dizeyi söyleyen şair ise kızdığı birine kinaye yolu ile hakaret etmektedir:

*Eşek altın külah ile gezerse adıdır
merkeb (Lâ-edrî)*

Eşek cahil ve ahmak kişileri ifade etmek için kullanılır. Altın külah ise layık olmadığı ve hak etmediği bir lütfâ etmek anlamındadır. Altın külah ile gezmek bir makamı işgal etmek, bir payeyi taşımak demektir. Şair burada hak etmeyen kişi altın külah yani bir ünvanı taşıyabilir ama eşekliği devam eder, derken dizede taşıyan anlamında kullanılan merkebin aynı zamanda eşek için kullanıldı-

ğını düşündüğümüzde iki kere eşek demiş olmaktadır. Son örneğimiz Basîrî'den olsun.

Ârife bir gül yeterse bana yarım gül yeter

Arif olana bir işaret yeter. Uzun uzun anlatmaya gerek yoktur. Şair kendi irfanının yüksekliğini yarım gülün yettiğini söyleyerek gösterir. Bunu söylerken şairce bir muzırlık yapıp 'yarım'ı 'yarım' şeklinde de okunabileceğini düşünerek yarinin gül olduğunu, ariflere gül verilirken kendisine yarinin verilmesini, yani yarine kavuşmak istemektedir. Dolayısıyla gül ile sevgili arasında iyhâm-ı tenâsüp olmaktadır.

Son sözümüz şu olsun. İyhâm-ı tezât ve tenâsüp bilinmeden ve anlaşılmadan şiir tam manasıyla anlaşılmaz, hep eksik kalır.

Murat Ertaş

“HEM OKUDUM HEMİ DE YAZDIM”

I
Zamanın ters, yarenliğin faydasız; her reisin bezgin ve her başın hasta olduğunu görünce, evime kapanıp şerefimi kayırmayı kâr bildim. Yanımda saklı duran ve avucumda ışıldayan, hikmet şarabından içirim. Sofra arkadaşlarım mürekkep şişeleridir. Sazım onların şakırtısıdır. Bu arada dünyadan göçmüş hikmet erbabının sohbetiyle neşelenirim.” (Farabî)

Önümüze koyulan bilginin hakikat değil «sanılan» yahut “yontulan bilgi» olduğunu fark edeli kitap okuyorum. Yanılan olmamak için

«sanılan»ın önünü arkasını sorgulayıp durdum, ömrümce.

Üstat Necip Fazıl'ın fikir sancısı dediği (evet fikir, sıcak yarada kezzap olan fikir), belki hakikat işçisi; patronu değil hâşâ... Bundandır benim de dünyadan göçmüş hikmet erbabının sohbetlerine doymayışım.

Kendi boşluğumu ve korkularımı fark etmeye, kendi içime bakmaya cesaret ettiğimden beri ruhumu, gönlümü, zekâmı kitaplarla ve başka insanlarla bilerim, törpülerim. Kitaplar... Ölülerin öldükten sonra da capcanlı yaşadıkları köşklendir, konaklardır, gecekondulardır, mağaralardır, mezarlar ve mezarlardır.

II

Ululamak.

Muhitince ululanan insanları bir dostum vesilesiyle tanıdığımdaya/tanıştığımızda o ulu kişinin seçtiği kelimelerden, üçüncü kişilerin arkasından konuştuğu şeylerden, mimikleriyle fotoğraflayıp görmemizi istediği kendince zekâ gösterisinden, dilindeki nüktelerden(!), yemek yeme ve dahi gülme şekline ne kadar vasat biri olduğunu fark ederdim de nefsimi şımartmamak için ilk dönemler bu fark edişime pek itibar etmez, sadece kenara not eder, itidali tercih ederdim. Öyle ya dost dediklerimin hürmet ettiği bir zatı ilk izlenimle tuş etmek, sanıldığı gibi değerli olmadığını hissetmek benim haddime miydi? Kendimi de sorgulardım ve sonra sonra anlardım ki kendime ziyadesiyle haksızlık yapmışım.

Böylesi ulu kişilerle(!) ilişkilerimde onlara ve kendime mühlet verir, muhitlerine ve vesile dostlarıma hürmeten onlara asgari hürmet gösterirdim evvela. O uluların, zamanla ilk hissiyatımın, fark edişimin de gerisinde olduklarını anladığımda ağır ağır

geri çekilir, bir daha kitaplara sığırırdım.

Bir kişiye; anlattıklarına değil yaşadığı değerlere, tutarlılığına ve vicdanına bakarak ancak «kitap gibi insan» denilebileceğini öğreneli yüzümde sivilce çıkmıyor. Hatta saçlarımın ne yana tarandığında yüzüme yakıştığını fark edişim de o döneme rastlar. Kişilerden değil kişilere kendimin/dostlarımla/muhitlerimin yüklediği anlamlardan ayrılıyordum aslında. Aslında o kişilerle hiçbir vakit «bir» olmadığının farkındaydım. Yanıldığı olmuyor muydu peki, nadir de olsa oluyordu. İçimdeki itidal limanına sığınmış olmak beni kurtarıyordu o vakit. Belki çoğu insan böyledir de bilinmesi gerekeni bilip rol yapıyordur; ben rol yapmayı hiç denemedim bile. Muhteşem yalnızlığı sevişim bundan...

III

Bugünkü bir kavramı doğru anlamak, adlandırmak; o kavramın çocukluğuna inmekle, hayat hikayesine tanıklık etmekle mümkün. Evet hayat hikâyesine... Doğup büyüdüğü yetiştirdiği her muhite, insanlara, coğrafyaya, arkadaşlarına, diğerleriyle olan ilişkilerine... Akıp giden zamanın ruhuna...

Bilginin art süremine takılarak, o bilginin ilgili tarihteki manasıyla birlikte çağlar evveline giderek, farklı dil ve coğrafyalardan muhakeme ve mukayeseli okuyarak ancak o bilginin hakikatine yaklaşırsınız. Aksi hâlde okuduğunuz ve işittiğiniz son bilginin, eksiğin, yalanın, yanlışın tellallığını yaparsınız. Yahut şüphelerinizle baş başa kalırsınız. Okumak... Çarpraz sorgu, karşılaştırmalı okumak... Ve hakikati çözümleme... Dayatılan, ezberletilen hiçbir bilginin ve dışarıdaki yanlışın esiri olmadan... Muazzam keyif, büyük saadet, mutluluk... Dilbilim ve tarih sosyolojisi rehberliğinde... Hakikat, kriminal incelemenin ardındadır.

IV

Okumak şahsiyeti değiştirmiyor. Kişi yedide ne ise yetmişte de o.

Kişinin şahsiyet özelliklerini belki kuvvetlendiriyor. İhtiraslı, sabırlı, yalancı, dürüst, sakın, heyecanlı, boşboğaz, suskun, dedikoducu, içe dönük, sosyal, bencil, mütevazı, erdemli...

Okumak bilgili yapar... Bilgi insanın ahlâkına göre mana kazanır. Aynı bilgi iyi insanda farklı kötü insanda farklı tezahür eder; kendisine, çevresine, sosyal hayata... Bilgi de para gibi, mal mülk gibi sahibini bozmaya, daha doğrusu içinde saklı bozuk mayayı dışarı çıkar-maya neden olabilir. Mayası temiz insanı da fevkalâde terbiye eder bilgi, daha da kibarlaştırır.

Aslanan "bilge" olmaktır, yani ârif... Bilgi; ancak fıtratı, huyu, mizacı iyi insanı bilgeliğe götürebilir. Bilgi fıtratı bozuk insanı, yüklü eşek yapar. Hikmetten ve ahlâktan yoksun bilgi, bir cinayet aletidir. Cana, canlılara, gönle, vefaya, topluma, barışa, doğaya, dayanışmaya kıyan!

Bilen kimdir, bilir misiniz? Bilgili olan değil bilge olandır. "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"

Okumak... Kendini bilmek için okumak, haddini...

V

Her insan ayrı bir söz ve dünyadır!

İnsan muhtelif ubudiyet, konum, zevk ve estetik, zekâ, bilgi ve muhitle kuşanmış, donanmış, katmerleşmiş, oylumlu bir yapıya sahip olduğu için aynı söz, insanlar arasında farklı sözlermiş gibi boyut kazanabilir.

Sözün mekâna, zamana, dimağa, psikolojiye, idrake, hafızaya, çevreye bağlı değişimini, tevilini, alımlanmasını, yorum ve ufuklarını dikkate almak gerekir ki bu da anlamın (semantik/anlam bilgisi) bilgiyle (epistemolojiyle) değerlendirilmesidir. Her insan farklı bağlamların tecellisidir ki sözü en doğru anlamak isteyen insan; sözün kat'î ve zannî bilgi değerleri üzerinde muhakeme düşünmelidir. Aynı dili ve kelimeleri kullanan kişiler arasında sıkça duyduğumuz "Aynı dilde konuşmuyoruz!" çıkışının arka planında bu hakikat mevcuttur. Erzurum ağzındaki o meşhur "Can dersin çor anlaşı-lır." sözü de bu tahlile dahildir.

VI

Kadim Türk kültüründe içinde kalem ve bilhassa divit kalem olan türkülerde kalem daha ziyade kadına yakıştırıldığı veya kalemlî türkülerin kadınlar tarafından yakıldığı düşüncesi vardır bende... "Yüce dağ başında yanar bir ışık" türküsünde "Dividim, kalemim, yazarım" diye hitap ettiği "divit ve kalem" insanın, aklını kandıramadığı güzeldir. Erzurum türküsünde çarşı pazar gezip elinde divit kalemi olup dertlere merhem yazan, sarı gelin değil midir? "Dividimi kale-mimi getirin / Feleğe yazılacak yazılarım var" diyen de Şahsenem'dir.

Kadın ve kalem... Kadınlarımızın asırlardır kültür ve sanatla iç içe olduğunu göstermesi açısından mühim. O kalemle el yazısı boyama, süsleme işi mi yapıyorlardı yazmalara, kâğıt arası leçeklere, bezlere; name mi yazıyorlardı kâğıda; yoksa her ikisi ve daha fazlası mı?

Muş türküsü olan Mektebin Bacaları türküsü gibi Çorum türküsü olduğunu bildiğim "Hem okudum hemi de yazdım / Yalan dünya senden bezdim!"i de çok severim.

VII

Annemin “Kur’an”ı yoktu, “Mushaf”ı vardı. Mushaf’ını alır bir oturuşta en az bir cüz Kur’an-ı Kerim okurdu. Bazen birkaç cüz. Annem “Misafım” derdi, dedesinden kalana. (Mushaf: Kur’an’ın iki kapak arasına alınmış ve sayfalarından teşekkül eden (sahifeler) hâli. Kur’an: “Kara’e” kökünden türemiş olup anlayarak sindirerek okumak, demek. Mushaf içinde bir ayet de Kur’an’dır.)

Hâfız kime denir? Mushaf’ı ezberleyene mi, Kuran’ı zihnine nakşedene, idrakine giydirene mi?

Annemin lügati doğruydu tabii ki.

Çocukken «supara» (sî pâre: otuz parça/ harfler, kelimeler, dualar) ile başladık Kur’an öğrenimine, sonra “Mushaf”a geçerdik, Kur’an’a değil.

Biz 30 cüzlük Mushaf’a değil, daha çok Kur’an’ı yeni okumaya başlayanlar için hazırlanmış ve içinde Arapça harfler, keli-

meler, kısa süreler ve birtakım duaların bulunduğu kitapçıklara supara derdik. Elif cüz’ü denildiği de olurdu. Erzurum’da halkı arasında ise elif suparası, amme supası v.s. şeklinde de söylenirdi.

Evet “sî pâre”, halk ağzında “supara” olmuş. Dede Korkut’ta da geçer:

Dede Korkut gene soylamış, görelüm hânım ne soylamış:

Agız açup öger olsam
üstünüzde Tanrı görkli.
Tanrı dostı dîn serveri.
Muhammed görkli.

Muhammedün sağ yanında namâz kılan.
Ebû bekr-i sıddık görkli
agız açup olsam
âhır sıpara başıdur amme görkli
hecesinleyin düz okınsa yâsîn görkli.

kılıc çaldı dîn açdı
şâh-ı merdân âli görkli.
‘Âlinüñ ogulları peygamber nevâleleri
kerbelâ yazısında yezîdîler elinde şehîd oldı
Hasanıla Hüseyin iki kardaş bile görkli

yazılıp düzilüp gökden endi
tanrı ‘ilmi Kur’ân görkli.
Ol Kur’ânı yazdı düzdi
‘ulemâlar öğrenince güydi bahdı
‘âlimler serveri ‘affân oğlu’ Osman görkli

Söyleşi: Leyla Yıldız

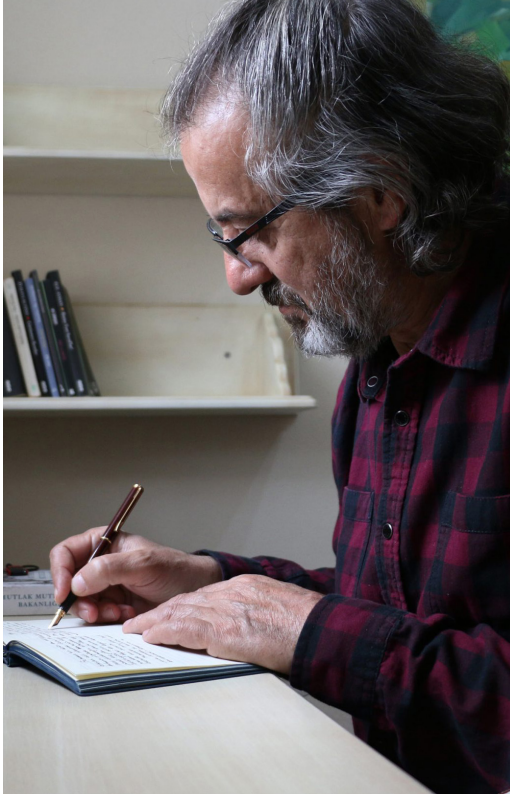

ETHEM BARAN:

“YAZARKEN ANLATTIĞIM KARAKTERLERE
EMPATİ KURMAYA, ONUN GİBİ DÜŞÜNMEYE,
ONUN GİBİ KONUŞMAYA ÇALIŞIRIM”

Kendinizi bize kısaca tanıtır mısınız? Ethem Baran kimdir? Yazma serüveniniz ne zaman ve nasıl başladı? 1962 yılında Yozgat'ta doğdum. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta tamamladıktan sonra 1983'te Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nden mezun oldum. Otuz üç yıl devlet memurluğu yaptıktan sonra 2017 yılında emekliye ayrıldım. Yazı hayatım ortaokulda başladı. O gün bugündür yazıp çizmeye devam ediyorum. Uzun yıllar resimle de uğraştım. Resim sergilerine katıldım. Dergilerde desenlerim yayınlandı. Dergi kapakları, kitap kapakları,

afişler... Son yıllarda, edebiyat daha ağır bastığı için resme artık yeteri kadar zaman ayıramıyorum. İlk çizdiğim resimler, ben lise ikideyken Hissar dergisinde yayınlanmaya başladı. O zaman için Türkiye'nin Varlık'tan sonra en uzun ömürlü dergisiydi. Daha sonra öykülerim de aynı dergide yayınlandı ve diğer dergilere geçtim. Yirmi dokuz yaşındayken- 1991'de- ilk kitabım "Sonrası Ayrılık" yayınlandı. O gün bugündür yazma-ya ve yayınlamaya devam ediyorum.

- Babanızın azîz hâtırasına ithaf ettiğiniz bir giriş var:

"Gine yazıyon mu? (Babam)

"He baba yazıyom" (Ben)

"İyi, yaz" (Babam)

Bir öyküde şöyle diyorsunuz: "Herkes, kendince hayatta kalabilmek için gerekli silahları bulmuş ya da bu, onlara baştan verilmiş. Benim sadece kitaplarım var."

"Yazmak ya da kitaplar" size verilmiş silahlar mı? Niçin?

- O sözü "Güzelliğini Gördükçe Ağlayasım Geliyor" kitabında öyküye de adını veren karakter Furkan söylüyor. Elbette aynı zamanda benim de düşüncelerimi yansıtıyor. Aklım erdi ereli kitapların, yazının, harflerin arasındayım. Kendime orada, harflerin arasında, kelimelerin arasında bir dünya kurmaya çalıştım. Dünyam o oldu. O dünyada olmaktan da hoşnudum. Bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani bir insanın kelimeleri, sözcükleri, harfleri kuşanmış olması; onunla kendisini güçlü hissetmesinin yaşadığı hayata karşı direncini artırdığını biliyorum. Ben de onun içinde olduğum için kendimi şanslı sayıyorum.

O ithafta okuduğunuz şey gerçektir. Benim babamın- rahmetlinin- okuma yazması yoktu. Benim yazdığımı biliyordu, kitaplarımı görüyordu ama hiçbirini okumamıştı. Okumuyordu. Gördüğünde de şey demişti, "Gene yazıyon mu?" "He baba yazıyorum." "İyi iyi yaz." dedi. Yazmamdan dolayı mutluydu. Bunun önemli bir şey olduğunu, kendince iyi bir şey olduğunu biliyordu. O her ne kadar okuyamasa da okuyan insanlara saygısı büyüktü. Allah rahmet eylesin.

- Sizin için "taşrayı evrensel boyutta işleyen yazar" deniyor. Siz "Taşrayı yazdığımı bilmeden taşrayı yazmışım." diyorsunuz. Taşra size neyi ifade ediyor?

- Taşra kavramı, son dönemlerde çok tartışılan bir kavram oldu. Özellikle sinema alanında daha çok gündeme getirildi, tartışılıyor. Edebiyatımızda da uzun bir zamandır taşra konusu gündemde değildi. Bu tartışmanın açılmasında da benim yazdıklarımın da birazcık da olsa etkisi olduğunu düşünüyorum.

Taşrayı yazmamla ilgili saptama, çoğunlukla bir küçümsemeyi de beraberinde getiriyordu ne yazık ki... Benim amacım bir "taşra" kavramı gündeme getirmek, orda yazı çalışması sürdürmek değil; benim derdim insanı anlatmak. Ama seçtiğim insanlar, benim kurduğum hayâlî kasaba ve oradaki mahalle bir taşra mahallesi, kasabası. Tabii taşranın

ne olduğu günümüzde iyiden iyiye tartışılmaya başlandı ve tartışılması da gerekiyor. Çünkü günümüzde teknolojinin geldiği bu durumdan sonra içinde bulunduğumuz şu hali düşündüğümüzde nerenin taşra, nerenin merkez olduğunun bir önemi kalmadı. Bunlar artık birbirine girdiler.

Ben Ankara'da yaşadığım halde İstanbul'un gözüyle bakıldığında taşra olarak görünüyorum. Esasında ya her yer taşra ya da taşra diye bir yer yok. Mademki illâ bir sınıflama ya da tanımlama yapacağız; mekân olarak baktığımızda büyük şehirlerin, metropollerin dışında küçük ölçekte kalan, daha sakin hayatların yaşandığı yerleri "taşra" olarak kabul edeceksek eğer... Evet, mekân olarak oraları seçmiş olabilirim ama insan nerede yaşıyorsa yaşınsın, hangi çağda yaşıyorsa yaşınsın değişmez nitelikleri var. Edebiyatın, sanatın ilgilenmesi gereken alanlar da bunlar. Yani insan ruhuna eğilmeniz gerekiyor. Bu insanın nerede yaşadığının çok da önemi yok. Arka planın taşra ya da metropol olması, banliyö veya gecekondu olması çok da önemli değil. Çünkü dıştan bakıldığında farklı yaşantılar gibi görünse de içeride yaşananlar, mekândan bağımsız olarak gerçekleşiyor.

-Kitaplarınızın isimleri adeta bir dünya barındırıyor: "Sonrası Ayrılık", "Kurutulmuş Gül Mevsimi", "Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı", "Unuttuğum Bütün Akşamlar", "Bozkırın Uzak Bahçeleri", "Evlerimiz Poyraza Bakar", "Bulut Bulut Üstüne", "Döngel Dünya", "Yarım", "Emanet Gölgele Defteri", "Güzelliğini Gördükçe Ağlayasım Geliyor" ve son olarak "Köhne".

Çok titiz çalıştığınızı biliyoruz. Bu isimlere nasıl ulaşıyorsunuz?

- Yazdığım her satıra önem verdiğim gibi elbette başta öykü isimleri olmak üzere kitap isimlerine de özen gösteriyorum. Öykünün daha ilk cümlesi okuyucuya çok şey vadeder ya da kulağına çok şey fısıldar. Öykü adlarını seçerken gösterdiğim özeni, kitap adlarına geçtiğimizde daha da derinleştiriyorum.

Ben yazarken yazar arkadaşlarıma da gönderirim. Onlar da bana gönderirler. Öyle bir ortak paylaşımımız vardır. İsim konusunda onlara da danışırım. "Benim aklımda şu şu isimler var, sizin öneriniz var mı?" diye... Bazı isimlerde arkadaşlarımla önerisini değerlendirmişimdir.

Özellikle öykü adlarının birçoğunda türkü adlarından yola çıkmışımıdır. "Döngel Dünya'da "Yabandan Gel Yabandan" adlı bir öyküm var, o bir türkü adıdır. "Bulut Bulut Üstüne" zaten bir türkü adıdır. Son kitap "Köhne" de neredeyse yine bir türkü sözünden yola çıkacaktı. Artık abartmayayım diye "Köhne" oldu. Köhne, editörün önerisiydi. Benim önerilerim arasında vardı ama o da seçim yaparken onu ön plana çıkardı.

Son öykü kitabım "Güzelliğini Gördükçe Ağlayasım Geliyor"un patentini tamamen sevgili editörüm Duygu Çayırıcıoğlu'na ait. Öykülerin birisinde geçen sözdü o ve benim hiç aklımda olmayan bir isimdi. Editörüm bunu önerince ben "Tamam çok güzel ama uzun değil mi, akılda kalmaz, okuyucuyu zorlamaz mı?" dedim. O da öyle olmayacağını, okuyucunun böyle uzun isimleri de çok sevdiğini söyleyip beni ikna edince kitabın kapağına o ismi çıkardık.

-Emanet Gölgele Defteri'nde şöyle diyorsunuz: "Yazınca, yazdıkça güzelleşeceğini düşünüyordum yaşamın. Yazılan yaşam güzelleşiyordu, güzellik kazanıyordu." Yazmak hayatı güzelleştiriyor mu yoksa kurgulanan hayat mı güzel olan?

Yazar olmaktan önce hepimiz birer "okur"uz. Bütün yazan insanlar için geçerli olmalı bu. Yazmaktan önce okumak çok güzel. Tabii kurmaca okumaktan söz ediyorum. Bütün bunlar; hayatımız daha güzelleşsin, bulunduğumuz yerden başka bir yere gidelim, ruhumuz havalansın, renklensin, hava alsın, açılsın, kendine gelsin diye yaptığımız bir şey. Hem ruh olarak hem de zihin olarak elbette. Sanatla uğraştığımızda hem çok şey öğreniriz hem de kendimizi çok iyi hissederiz.

güzelliğini gördükçe ağlayasım geliyor ethem baran

Sanat dediğimiz kavram insanın kendisini doğaya eklemesidir. Doğada eksik olanı biz sanatla tamamlarız. Yeniden biçimlendiririz, dönüştürürüz, değiştiririz. Orada ipler kendi elimizdedir. Sanatçılar olarak orada kendi oyunumuzu kendimiz kurarız. Oyun kurmak da güzel bir şeydir. Yani iplerin başkalarının elinde olduğu bir hayattansa sizin elinize geçtiği bir hayatı tercih etmek daha güzeldir, diye düşünüyorum. O yüzden yazının içerisinde kalmak, yazıyla hayatı güzelleştirmek her ne kadar acı da olsa, oradaki acı bile gerçek hayattan farklıdır.

Ben şuna inanırım. Yaşadığımız hayatta birçok şeyin cevabını bulamayız. Ama kurmaca hayat kafamızdaki bütün soruların cevaplandığı, karşılığını bulduğu bir hayattır. O yüzden de iyidir.

-Bir röportajınızda "Türkülerde öyle sözler vardır ki, her satırına bir öykü yazasım gelir. Her cümlesinde bir ömür saklanır." diyorsunuz. "Gözleri fettan güzel" türküsü "Düşleri Fettan Güzel" şeklinde bir hikâyeye dönüşmüştü. "Babam Terzi Ben Çocuk" gibi

bazı öykülerinizde türküler yer alıyor. Neden türküler? Türkülerle gönül bağınız ne zaman ve nasıl kuruldu?

Bu herhalde çocukluktan kulağımızın nasıl dolduğuyla, nasıl bir çevrede, ortamda büyüdüğümüzle ilgili bir şey galiba. Bir de hayatımızla birebir örtüşen tarafları var. Yani benim yetişme yıllarımda içinde bulunduğum ortam, türkülerle haşır neşirdi. Bizim düğünlerimizi "abdallar" çalardı. Düğünde çalmak" değil de "düğün çalmak" derlerdi. "Köhne"de de bahsettim. Abdallar, Yozgat'ta yoğunlukla yaşıyorlardı. Neşet Ertaş ve babası Muharrem Ertaş, bir süre Yozgat'a yakın bir köyde bulunuyorlar. Neşet Ertaş ve babasının düğün çaldığı dönemleri babamdan dinlemiştim. Böyle bir çevrede büyüyünce...

Bizim çevremizde yabancı müzik dinlenmezdi. Klasik müzik zaten bilinmezdi. Televizyon geldikten sonra TRT'de duyduk ama alışkın olduğumuz ya da bilgisine sahip olduğumuz bir şey değildi. Caz da benim çok severek dinlediğim bir tür. Müzik yelpazem çok geniştir. Ama türkünün yeri benim yaşıntımda ayrı.

Yazarken yazdığım konuya yakın, o konunun içerisinde beni yaşatacak müzikleri bulmaya çalışıyorum. Bozkırda geçen bir hikâyeyi, bir romanı yazıyorken bir uzun havanın, bir mayanın, bozlağın benim o atmosferi yaratmamda çok etkili olduğunu biliyorum. Çocukluktan getirdiğim tınılar var. Bedri Rahmi'nin "Ne zaman bir köy türküsü duysam/Şâirliğimden utanırım." dediği gibi öyle anlamlı, öyle derin, insanı kavrayan, bize çok şey söyleyen sözler var ki, "Her türkü sözüne bir öykü yazasım gelir." derken boşuna söylemiyorum. Tabii yapma türküler değil kastettiğim, özgün türküler. Meselâ "Köhne"de geçen "Yeşil Ayna" Yozgat'ın meşhur türküsüdür. "Sen sefa geldin" diye nakaratı var. O bile çok şey söyler.

-Bu türkülerini derliyor musunuz yoksa hayatınızın içinde mi var?

-Hayatımda vardır bunlar. Bilgisayarımdaya vardır. Dinlerken yazdığım konuya uy-

gun müzikler açarım. Bazen de sevdiğim bir türkü, o anda bana bir şey çağırırdıysa “filan yerde filan sahnede değerlendiririm” diye o türkünün notunu alırım.

- Hangi yöreye ait türküleri seversiniz? Neşet Ertaş haricinde kimleri dinlersiniz?

-Ege türkülerini de Doğu Anadolu ve Eğin türkülerini de çok severim. Orta Anadolu türkülerini de... Türkü söyleyen herkesi dinliyorum. Bozmadan kafasını gözünü yarmadan söyleyen bütün türkücüler başımın tacıdır.

-Valery, “Fikir elmanın içindeki besin gibi olmalıdır.” der. “Yabandan Gel Yabandan” hikâyesinde şöyle bir ifade geçiyor: “İlyas, dilini yitirirse yuvasını da yitireceğinden korkuyordu.” Bu cümle, beni Heidegger’in “Dil varlığın evidir.” felsefi tespitine götürdü. Bu tür felsefi fikirleri, Valery’nin dediği gibi hikâyelerinizin içinde eritiyor musunuz?

- Orasını okuyucuya bırakmak lazım ama ben “kör gözüm parmağına” tarzında felsefe yapmıyorum. Bir Dostoyevski değilim sonuçta. Dostoyevski söyleyince oluyor da ben söyleyince olmaz gibi geliyor. Ben haddimi bilirim o anlamda. Elbette ki bir edebiyat eseri felsefeden âzâde değildir; felsefi düşünceye yaslanmak, oradan el almak zorundadır.

Yazarın da söylemek istediği bir ana cümle vardır elbette. Onu bir yerlere saklar. Okuyucu onu bulduğunda zaten bundan keyif alır. Onu okuyucuya bırakmak gerekir. Evet, dil düşüncenin evidir. O anlamda ben de yazdığım her satırda dilimizi genişletmeye, esnetmeye, onun alanının etkisini artırmaya çalışıyorum. Gücüm yettiğinde, aklım erdiğince.

-Hikâyelerinizde okuyucuyu ayrıntıların içinde gezdiriyorsunuz. Bu, ipin ucunu kaçırma tehlikesi oluşturmuyor mu? Okuyucu çağrışımların peşine düşebilir.

-Oluşturur evet. Yani yazının, kelimelerin şehveti diyelim ona. Bazen öyle olur ki hakikaten kaptırır gidersiniz. Ama yazıyı bitirdikten sonra, öykü ya da romanı ya da bölü-

mü, paragrafı bitirdikten sonra üzerinde çalışmak diye bir şey var. Acele etmeden, metni biraz soğuttuktan sonra tekrar eğilip bakarsa yazar, nerede coştüğünü, nerede durduğunu görebilir.

Bazen olur ki durmanız gereken yeri bilmeyebilirsiniz. Kurduğunuz cümleler sizi alıp bir yere götürebilir, coşabilirsiniz. Ya da karakterinizi konuşturuyorken gereğinden fazla gevezelik ettirebilirsiniz filan. Bütün bunları ince ince ölçüp biçmek lâzım. O yüzden işte acele etmemek gerekir, diyorum. Metni soğuttuktan sonra, metne dışardan üçüncü bir göz gibi, bir başkasının metnini okuyumuş gibi bakmayı öğrenmek de bir yazarlık tecrübesidir, diye düşünüyorum. Öyle olunca o riskleri bertaraf edersiniz. Özellikle öyküde...

Ben aynı şeyleri roman için de düşünüyorum. Bazıları “romana ne koysanız olur” derler. Sonuçta bu torba değil ki... Koyduğunuz şeyler bir çıkıntı yapıyorsa çıkıntı vardır orada. Fazlaysa fazladır. Ama öyküde tabii ki romana göre terazi daha hassastır. Bir şey fazlaysa fazladır. Ya da katkısı yoksa, çıkardığınızda bir şey eksilmiyorsa onu oraya koymanın bir anlamı yoktur. Fazla söz aptala söylenir. En kısa haliyle anlatabildiğiniz bir şey için lafı uzatmaya, okuru yormaya gerek yok, metni yormaya da...

Ayrıntı metni zenginleştiren en önemli unsurlardandır. Ayrıntı olmadan metnin inandırıcılığını sağlamak zordur. Ayrıntıları kullanıyorken kelimelerin, cümlelerin rüzgârına kapılıp gitmemek lazım.

- “Adımı söylesem kim tanır? Okuyan olmuş mudur yazdıklarımı? ”Yolda bir arkadaşla rast gelirim elimdeki dergileri sorar belki... Bir bakar. Bakar mı? Niye iki tane? Çünkü... Çünkü benim yazım çık/Gerek var mı söylemeye? Öğrenseler ne olacak? Ama yazıyorum ben. Okusunlar diye... Gerçekten öyle mi? Okumayacaklarını bal gibi biliyorsun.”

“Bay Wc Sıcak Duş Emanet Alınır” öyküsünde geçen bu iç monolog, yazmaya baş-

ladığınız yıllardaki yazarlık heyecanınızı anlatıyor olabilir mi?

-Elbette benim heyecanım var orada ama o hiç bitmeyen bir heyecan. Ve hâlâ genç yazarlarda, atölyedeki öğrencilerimde gördüğüm bir heyecan. Eseri yeni yayınlanmaya başlayan insanların ortak duygusudur o. Ben de o psikolojiden geldim. Yani Yozgat gibi bir yerde gazete bayiine üç tane dergi geliyordu muhtemelen, param ikisine yetiyordu. İçinde adım geçen üç derginin ikisini ben aldıktan sonra eve giderken yolda insanların beni tanıyacakları hissine kapılıyordum. “Dergide eserleri çıkan çocuk işte bul!” diyeceklerini sanıyordum. Biraz daha aklım ermeye başlayınca ne kadar saf olduğumu anladım.

Yazıp çizen insanlar bunu bilirler, o heyecanı paylaşmak istersiniz ama ne yazık ki paylayacağınız kimse hemen hemen yoktur. Yani biz kırk kişiyiz birbirimizi biliriz hesabı. Yazıp çizen insanların sayısı o kadar az ki... Paylaşmak istersiniz ama bir başkası için sizin dergide yazınızın, şiirinizin yayınlanması-

nın ya da kitabınızın çıkmasının çok fazla önemi yoktur. Hatta “Hâlâ uslanmadın mı, inatla yazmayı sürdürüyor musun?” dercesine “Hâlâ yazıyor musun?” diye sorarlar. Bunu vazgeçilebilecek bir şeymiş gibi görüyorlar. Ben de “Evet uslanmadım, yazmaya devam ediyorum.” diye cevap veriyorum. Bu öyle bir duygu.

O öyküde, karakterin sevdiği yazarın imza törenine gittiği zaman uğradığı hayal kırıklığı da vardı. Orada konuşulan konular ve oradaki kişi sayısının azlığı gibi... O öyküde edebiyat dünyasında yaşanan yalnızlığı anlatmaya çalıştım.

- “Sayfaları hızla çevirirken yüreğin duracak sanki. Bu duyguyu kimseye anlatamazsın. Kendine bile. İşte orada nasıl da güzel duruyor adın, kâğıdın üzerinde. Yazının başlığı... Sen koydun o başlığı. Diğer nüshayı da alıyorum hemen. Parasını günler önceden hazırladım. İşte dışardasın. Elinde dergiler... Aman düşmesin sıkı yapış... Dikkat et kıvrılmasın sayfalar... Koltuğunun altına alsan... Düşebilir...”

Burada da yazma heyecanı, o kadar güzel anlatılıyor ki “bu sizsiniz” dedirtiyor. Yazar, yazdıklarında kendini gizlemeli mi?

-Bu tabii ne yazdığınız ve nasıl yazdığınızla doğrudan ilişkili bir şey ama ben yazarken hangi konuyu hangi karakteri anlatıyorsam anlatayım onu anlamaya, onunla empati kurmaya, onun zihnine girmeye çalışırım. Onun gibi düşünmeye, onun gibi konuşmaya çalışırım. O karakter ne konuşur, ne düşünür, ne hisseder, dünyaya bakışı nedir gibi pek çok duygu gelip geçer. Onların içerisinde dolaşırım. Onları didik didik etmeye çalışırım. Böyle olunca yazılan aynı zamanda yaşanmış oluyor.

Yani zaten yaşadığınız bir şeyi de birebir aktaramazsınız. Kurmaca metinlerde dönüştürmek diye bir şey var. Birebir yaşadığınız bir şeyi, kâğıt üzerine aktarırken, kalemin ucundayken değişmeye ve dönüşmeye başlar o. Çünkü orada başka bir akıl da devreye girer. Oradaki kelimeler size başka bir şey söyler. Birlikte el ele başka bir yere doğru gidersiniz. Hatta böyle olunca da anlattığınız şey gerçek yaşamdan kaynaklanıyor da olsa tamamen hayâlî de olsa artık sizin zihninizden geçtiği için size aittir o. Orada anlatılan, orada konuşan yazarın kendisidir.

Yazarın kendisini birebir ortaya koyması metne girmesi başka bir şeydir. Meselâ “Zira”da, “Bir Ansiklopedisi Maddesi Olarak Bizim Köy” üst başlığı altında birbirine bağlı üç öykü yazmıştım. Orada yazar Ethem Baran’dan söz eden köylüler vardı. En sonunda açıklama yapan yazar Ethem Baran vardı meselâ. O başka bir şey. Oradaki de ben değildim. Oradaki yazar Ethem Baran bile kurmacaydı. Yazarın yazdığı metnin içerisinde yer alması, tamamen kendi anlatım tarzıyla, tekniğiyle ilgili bir şey. Anlatıcı olarak kimi seçtiğiyle alakalıdır.

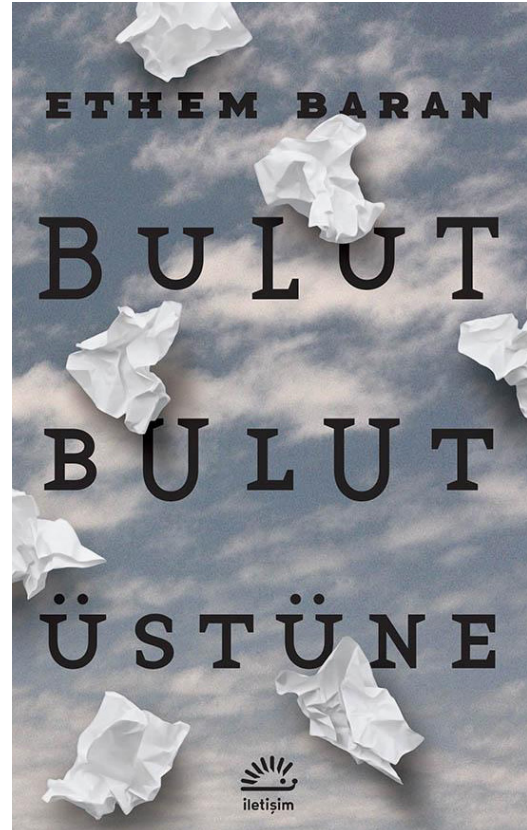
-Eserlerinizi ne kadar arayla veriyorsunuz? Her yıl bir kitabınız çıkabiliyor mu?

- Hayır, öyle bir şey yok. Ben hep de söylerim arkadaşlarıma; “Bir yere yetişmiyo-

ruz.” Hiç acelem yok. Ama şu anda ömrüm olursa yazmak istediğim birçok kitap düşüncesi var. Yazabilir miyim, bilemiyorum ama acele etmemem gerektiğinin bilincindeyim. Okurun da her sene bir kitap çıkarsın diye beklentisi olduğunu sanmıyorum.

Önemli olan içinize sinen, bir öncekini aşacak, okura bir şey söyleyecek, akılda kalacak; edebiyat tarihine -olabilirse eğer- bir noktalık, bir virgüllük katkıda bulunabilecek şeyler yapmak. Meselâ en son kitap “Köhne”nin ilk başlangıcı 2015 yılıdır. İlk notlarımı o zaman almıştım. O zamandan beri pek çok not var, pek çok yazı var ama ne zaman biteceklerini ben de bilmiyorum. Hemen başlayıp bitirdiğim metin çok azdır. Bu, tamamen zihnin işleyişi ve yazarlık anlayışıyla ilgili bir şey.

Yakından tanıdığım bazı arkadaşlar, bir oturuşta yazıp kalkabiliyorlar. Bende öyle değil. Yırtıp atmam ama yazdıklarımın üzerinden geçe geçe, bitire bitire giderim.

Bitmeyenler vardır, bir kenarda durur. Üzerinden birkaç sene geçer sonra tekrar dönerim. “Köhne” 2015’te başlanmış bir romandı. Araya “Döngel Dünya” girdi, araya “Güzelliğini Gördükçe Ağlayasım Geliyor” girdi. Ve son iki senelik yoğun bir çalışmayla çıktı. O tarihlerde açtığım defterler, tuttuğum notlar var; bunlar birer mi bitmez mi, bilemiyorum. Ama bir kitabın tamamlanması birkaç seneye yayılıyor.

Ben kendime öyle bir hedef belirlemem. Şu zamana bitirmem gerekiyor diye bir çalışma anlayışım yok. Tadını çıkara çıkara yazıyorum bir anlamda. Bittiği anda, içime sindiğinde “Tamam artık bitmiştir.” dediğimde okuyucunun karşısına çıkar.

-Kalıcı eserler, üzerinde uzun süre çalışılıp emek verilmiş eserler midir?

-Öyle genel bir kural koyamayız. Çok kısa sürede yazılmış şaheserler de vardır. Yani bir aylık, iki aylık sürede bitirilmiş eserler vardır. Yanlış hatırlamıyorsam Dostoyevski, “Kumarbaz”ı yirmi üç-yirmi dört günde filan yazmış. Bir ay bile sürmemiş. Tabii onlar dâhi. Goethe’nin “Genç Werther’in Acıları” da öyledir. Çok kısa sürede, galiba on yedi günde yazılmış. Stendhal, “Parma Manastırı”nı elli altı günde yazmış.

Kısa sürede yazan yazarlar var ama tabii geneli daha uzun zamana yayılıyor. Bence zamanla bağlantılı bir şey değil bu. Yazar çok kısa sürede yazmış olabilir ya da çok uzun yıllara yaymış olabilir. Bu, kitabı değerlendirirken öne çıkarabileceğimiz bir ölçüt gibi gelmiyor bana.

-Hangi eserinizle hangi ödülleri aldınız?

- 3 tane ödülüm var. İkinci kitabım “Kurutulmuş Gül Mevsimi”1994 yılında Türkiye Yazarlar Birliği, üçüncü kitabım “Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı” 2005’te Yunus Nadi Öykü Ödülünü aldı. “Döngel Dünya” da 2020’de Sait

Faik Hikâye Armağanı’nı aldı. Ödül almak için yazmıyoruz, önemli olan eserin kalıcı olması, okuyucusunu bulması...

Bu bölümde sizin yorumunuzu verip “Nasıl?” diye soracağım. Bir iki cümle ile cevaplarsanız sevinirim:

- “Bazı cümleler sert adımlarla gelir, bazılarıysa ayakucuna basarak...” Nasıl?
- Bazı cümleler hakikaten kolay gelir, bazıılarını bulmak derinden çıkarmak yazarı zorlar.
- “Ancak deliler ve yazarlar görmek istediklerini görürler.” Nasıl?
- Yazarlık akıl kârı bir iş değildir. Yazarlara akıllı insanlar olarak bakmayın.
- “Görünmeyen şeyler dururken görünenin peşine düşürsen onun arkasında kalırsın.” Nasıl?
- Sanatın amacı da budur zaten. Görüneni taklit etmek değil yeni bir şey yaratmak.
- Bir Tanpınar cümlesini yüz metreden görsem tanırım. Yaşar Kemal daha ağzını açmadan sesini duyarım. Nasıl?
- Onların rüzgârı gelir önce bana.
- “O, kelimelerini çocukluk evinde toplamış, biriktirmiş yıllar yılı.” Nasıl?
- Yazarlığa giden yol.
- “Daha ilk cümleden okuru yakalamak, onun ilgisini çekmek ve hikâyenize onu inandırmak zorundasınız.” Nasıl?

-Evet yani, yazarlığın ilk sırlarındandır bu; okura nasıl bir dünya vaat ettiğinizin... Çünkü okurla yazar bir anlaşma imzalarlar. Birlikte yürüyecek miyiz, bu hikâyenin içinde birlikte yol alacak mıyız? Daha ilk maddeden bu belli olur. İlk maddede bu sözleşmeyi imzalatırsanız birlikte çok güzel yol alırsınız.

(Gelecek sayıda devam edecek.)

Ahmet Özdemir

SÖYLENTİLERDEN GERÇEĞE YAŞAYAN DEDE KORKUT

[“Hani dediğim bey erenler, / Dünya benim diyenler, / Ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı? / Gelimli gidimli dünya, / Son ucu ölümlü dünya”]

Dede Korkut’un 570-632 yılları arasında, Peygamberimizin hayatta olduğu dönemde yaşadığı, 250 yıl hayat sürdüğü, gelecekte haberler verdiği benzeri bilgiler birer söylenti, bir başka anlatımla rivayettir. Yine, Oğuzların Kayı veya Bayat boylarından geldiği, Kara Hocanın oğlu olduğu, İsak peygamberin soyundan geldiği, “kerem sahibi bir evliya” sayıldığı, Peygamberimizin hayır duasını aldığı ve Oğuzlara İslâm dinini öğrettiği de günümüze kadar ulaşan söylenti nitelikli bilgilerdir.

Günümüz Gerçeği

“Ozanların Piri” veya “Ozanların Başı” olarak da nitelenen Dede Korkut’la ilgili gerçek olan; nerede Türk varsa, orada Dede Korkut’un olduğudur. Yunus Emre’nin, Sarı Saltuğun, Nasrettin Hoca’nın, Karacaoğlan’ın birçok yerde mezarının olduğu gibi, Dede Korkut’un da mezarı hem Kazakistan’da hem Bayburt’un Masat köyündedir.

Atalar atası Korkut Ata, bütünüyle Türk atlasında doğmuş, Türklerin gönüllerinde yaşamış ve orada yatmaktadır.

Dede Korkut, dün olduğu gibi bugün de bütün canlılığıyla Anadolu’da yaşamaktadır. En yaygın hikâyelerden biri olan halk dilinde Beğ Böğrek (Bamsi Beyrek) in varyantlarından birinde “Parasarin Bayburt Hisari” hisari geçmektedir. Beğ Börek’ in mezarı Bayburt Kalesindeki Zindan’ın karşısındaki Duduzar tepesindedir.

Dede Korkut Hikâyeleri ve Mesajı

Bugün için, yazıya geçirilirken konulan adıyla, *Dede Korkut ala Lisan-i Taife-i Oğuz han*, yani *Oğuzların Diliyle Dede Korkut Kitabı*’nda yer alan on iki destan özellikli hikâyede anlatılan olayların birer söylenti olduğunu öne sürebilirler. Ancak, bu hikâyelerde, İslâm öncesi ve sonrasında Türklerin yaşayışından, dilinden, tarihinden, edebiyatından ve kültüründen yansımaların getirildiği, günümüze ayna tutulduğu gerçektir. Bir başka gerçek, Dede Korkut hikâyelerinin, herkesin anlayabileceği arılıktadır, durulukta ve akıcılıkta bir Türkçe ile söylenmiş olmasıdır.

Dede Korkut’un Türk dünyasının bilge atası olduğuna söylenti diyebilirsiniz ama, onun Türk toplumunun aile düzenini, eğitim yapısını, davranış biçimlerini, ni-

teliklerini, huylarını hasılı üstün ahlâk ve karakter sağlamlığını anlattığı gerçektir.

Ulusumuzla özdeşleşmiş olan doğruluk, sözünde durmak, başta namus olmak üzere kutsal bildiği değerler uğruna ölmek hikâyelerin ana temalarındandır. Bu hikâyelerin verdiği mesajlar arasında, gençlerin ailesine, milletine ve devletine bağlı, cesur, çalışkan, saygılı, sevgili, hoşgörülü ve mert olmaları yönündedir.

Üstünlük Yiğitlikle Olur

Dede Korkut’un şahsına yönelik yazılanlar ve söylenenler, elimizdeki verilere göre birer söylentidir. Ancak, her hikâyede ortaya çıkan ve on iki hikâyeyi birbirine bağlayan, öğüt veren, eğiten, tenkit eden, sorunları çözen, hanlardan çobanlara kadar herkesin saydığı, güvendiği, inandığı, bilge kişi olduğu gerçektir.

Hikayelerde destanlaşmış tarihi olaylar anlatılmıştır. Halkın ekonomik durumuna,

hayvancılıkla geçindiğine ilişkin bilgiler vardır. Kadından ve kadın haklarından söz edilir. Kadın da hanlık edebilmekte, evlenirken güçlü ve yiğit birini aramaktadır. Anlatılan olaylardan çıkarılacak paylar vardır. Bunlara göre, Oğuzlar'da üstülük yiğitlikle olur. Gençlerin ad alabilmesi için yiğitlik göstermesi gerekir. Yiğitlik gösteren delikanlıya Dede Korkut, "Boğaç" da olduğu gibi, ad verir. Oğuzlar işlerini kendileri yapamazsa küçük düşerler. Üstülüklerini kaybetmemek için yardım kabul etmezler. Bir örneği, Kazan Han'ın kendisine yardımını engellemek için, çobanı ağaca bağlamasında görebiliriz.

Çıkarılacak paylar söylenti değil, her dönem geçerli olan gerçeğin anlatımıdır. Yarınlara için de geçerlidir: Nedir bunlar? Ülkeye sahip çıkmanın, Ekonomik gücün, eli açık olmanın, aç doyurmanın, yoksul donatmanın, dürüst olmanın, konukseverliğin, iyi eş olmanın, iyi evlat yetiştirmenin, hüner ve erdemini gereğidir. Dede Korkut destanlarının kahramanları, iyiliği ve doğruluğu öğütler. Güçsüzlerin, çaresizlerin, her zaman yanındadır. Hile-hurda bilmezler, tok sözlü, sözlerinin eridirler. Türk milletinin birlik ve beraberliğini, millî dayanışmayı, el ele tutuşmayı telkin ederler.

Yurdun Her Köşesinde Dede Korkut Yaşıyor

Günümüzde de Dede Korkut hikâyeleri çeşitli adlarla ve varyant farklılıkları ile yaşamaktadır. Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un tespitine göre, bunlardan en yaygını Bamsı Beyrek boyunun Bey Böyrek adıyla söylenen masallaşmış biçimidir. Bu masalın Azerbaycan'dan; Anadolu'nun Trabzon, Bayburt, Erzurum, Erzincan, Urfa, Kilis, Kahraman Maraş, Sivas, Yozgat, Amasya, Sinop,

Bartın, Zonguldak, Kırşehir, Kayseri, Konya, Osmaniye, Afyon, Eskişehir, Kütahya ve İstanbul'dan derlenmiş varyantları vardır. Masalın 1791'de yazıya geçirilmiş eksik bir varyantı ise Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde saklanmaktadır. Aynı masalın 1730-31 tarihli tam bir nüshası ise Mısır'da bulunmuştur.

Masallaşmış olan ikinci boy Tepegöz boyudur. Bu masalın da Azerbaycan'dan; Iğdır, Posof, Bayburt, Erzurum, Sivas, Siirt, Yozgat, Kastamonu, Çorum, Çankırı, Ankara, Konya, Aydın, İstanbul, Kırklareli ve Dobruca'dan derlenmiş varyantları bulunmaktadır. Deli Dumrul boyunun masallaşmış varyantları ise Tokat, Konya, Antalya, Bolvadin ve Üsküp'ten derlenmiştir.

Ferruh Arsunar'ın 1962'de Gaziantep'ten yaptığı bir derlemede, Salur Kazan'ın evinin yağmalandığı boyun bir özeti gibi olan masalda, kahraman-

lar birbirine karışmış olmakla beraber, Türkmenistan'daki rivayetlerde olduğu gibi temel konu aynıdır.

Oğuzlardan Kalan Ve Günümüze Aktarılan Miras

Diyebiliriz ki, Dede Korkut boylarının en geç 13. yüzyılda kitap hâline gelen bir Oğuzname'de toplandığı ve Dede Korkut hikâyelerinin Oğuz Kağan Destanından kalan bir miras olduğunu söyleyebiliriz. Diğer taraftan, Özbeklerde Alpamış, Kazak ve Karakalpaklarda Alpamış, Başkurlarda İpamışa ve Altay Türklerinde Alp Mamaş olarak yaşayan destan; Dede Korkut kitabındaki Bamsı Beyrek boyu ile ilgilidir. Dolayısıyla bu destanı da Dede Korkut mirası olarak düşünebiliriz. Dede Korkut mirası Balkanlardan Altaylara kadar uzanan Türk dünyasında yayılmıştır.

Kuşku yok ki ulusumuzun destanları içerisinde, en büyüğü ve anlamlısı, Kitâb-ı Dede Korkut'tur. Bu kitap, ulusumuzun hayatıdır, tarihidir, kahramanlık anıtıdır, Türkçe'nin şekillendiği görkemli edebî bir eser, bir millî ansiklopedidir. Türk coğrafyası içindeki Türk halklarının destanlarında, hikâyelerinde, masallarında Dede Korkut hikâyelerinin izi açık veya gizli olarak görülmektedir. Bunlardan birisi de Saltuk-nâme'dir.

Dirse Han oğlu Boğaç Han boyunda olduğu gibi Hızır, pek çok defa Sarı Saltuk'un da imdadına yetişmiş, onu zor durumdan kurtarmıştır. Dede Korkut'un anlattığı kahramanlar gibi Sarı Saltuk da katı yay çeken, mızrağının ucunda er böğürten, tek başına kâfir ordularına karşı savaşa giden, kaleleri tepip yıkan, tekfur sarayını yerle bir eden, dört nala at süren, yalın kılıç

düşman üstüne üşen bir Türk kahramanıdır. Deli Dumrul gibi gözü karadır. Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü gibi Sarı Saltuk da Yiyir Alagöz'ü alt eder.

Halk Ozanları Geleneğinde Yaşayan Dede Korkut

Dede Korkut, Anadolu'da halk ozanları geleneği içerisinde yaşamıştır. Halk ozanları Dede Korkut gibi yüzyıllar boyu, köyden köye, obadan obaya iletişim aracı olmuş, anlattıkları hikâyelerle kıssadan hisseler çıkarılmış, boy boylamış, soy soylamışlar. Öğütler vermiş, edepten, erkandan söz etmişler, küskünleri barıştırmış, sevdalıların kavuşmasına zemin hazırlamışlar, birer psikolog işlevi görmüşler.

Dede Korkut'un izlerini Bayburt'ta canlı olarak bulmak mümkündür. Ama Anadolu'nun her köşesinde de bulabilirsiniz.

Hatırlayacaksınız, Salur Kazan hikâyesinde, Uruz'u kafirler alıp kesim çengeline asacakları zaman ağaç ile şöyleşir:

Ağaç ağaç der isem sana arlanma ağaç!

Mekke ile Medine'nin kapısı ağaç!

Mûsa Kelîm'in asâsı ağaç!

Büyük büyük suların köprüsü ağaç;

Kara kara denizlerin gemisi ağaç;

Şah-ı merdan Ali'nin Duldülünün eyeri ağaç;

Zülfükârın kını ile kabzası ağaç;

Er olsun avrat olsun korkusu ağaç,

Başını alıp bakacak olsam, başsız ağaç;

Dibini alıp bakacak olsam, dipsiz ağaç;

Beni sana asarlar, taşıma ağaç!

.....

17. yüzyılda yaşadığı varsayılan Pir Sultan şöyle diyor:

Ol benim sarı tanburam

Senin aslın ağaçtandır.

Ağaç dersem gönüllenme,
Kırmızı gül ağaçtandır.
Ali Fatma'nın yarı,
Ali çekti Zülfikârı,
Düldül atının eğeri,
O da yine ağaçtandır.

Nurdandır Kâbe eşiği,
Çihani tuttu ışıği,
Hasan Hüseyin'in beşiği,
O da yine ağaçtandır.

Şiir bu şekilde devam ediyor.

Dede Korkut'un yine aynı hikâyesünde, gördüğü düşün hayra yorumlanmaması üzerine, avı bırakarak yuduna gelir. Görür ki yurdu yağmalanmış. Burada yurdu ile haberleşir:

Kulanla sığın geyiğe komşu yurdum,
Alaca atlı kafirden sapa yurdum,
Ak ban ev dikilende yurdu kalmış,
Seni yağı nereden ansızın basmış güzel yur-
dum?

Yaşlı anam oturanda yeri kalmış,
Oğlum Uruz ok atanda puta kalmış,
Kara mutfat dikilende ocak kalmış,
Oğuz ayağ beğleri at koşturduğunda mey-
dan kalmış...

Benzer durumu Bayburtlu Zihnî, 1826 yı-
lında Rus Harbi'nin sonunda yaşamış:

Vardım ki yurdumdan götürmüş
Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı
Camlar şikest olmuş meyler dökülmüş
Sakiyer meclisten çekmiş ayağı
Kangı dağda bulsam ben o merali
Kangı yerde görsem çeşm-i gazali
Avcılardan kaçmış ceylan misali
Göçmüş dağdan dağa yoktur durağı

Laleyi sümbülü gülü hâr almış
Zevk u şavk ehlini ah ü zâr almış
Süleyman tahtını sanki mar almış
Gama tebdil olmuş ülfetin çağı
Zihni dert elinden her zaman ağlar
Vardım ki bağ ağlar bağban ağlar
Sümbüller perişan güller kan ağlar
Şeyda bülbül terk edeli bu bağı

Destanlarda anlatılan her olayın ardından yukarıda da belirttiğimiz gibi Dede Korkut gelmekte boy boylalakta, soy soylamakta, bu oğuz nameyi düzüp, koşarken sonunda şöyle der:

Hani dediğim bey erenler,
Dünya benim diyenler,
Ecel aldı yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı?
Gelimli gidimli dünya,
Son ucu ölümlü dünya,

Bu sözler, Anadolu'muzun pek çok yerinde mezar taşlarında yaşamaktadır.

Dilimizin Hazinesi

Dede Korkut hikâyeleri içerisinde geçen yüzlerce kelimenin günümüzde, Anado-
lu'nun pek çok yöresinde yerel deyim ve atasözleri olarak yaşadığını tespit etmek zor değildir. Elbette Bayburt'un öncelikli olması gerekir.

Yalnız Dirse Hanoğlu Boğaç Han hikâye-
sinde geçen deyimlerden bazılarını şöyle sayabiliriz:

Sayvan: Gölgelek olarak da kullanılan bir dokuma türü.

Toy etmek: Şölen vermek.

Buğra: İki hörgüçlü erkek deve.

Otağ: Büyük Çadır.

Hor görme: Aşağılama.

Turgay: Çayır kuşu. Hüt Hüt.

Kaba: Büyük.

Cılasın: Kahraman.

Kondurmak: İkamet ettirmek.

Başım bahtı: Talihim, uğurum.

**Selvi Boylum, Çatma kaşım, al yanak-
lım:** Günümüzde kullanılan benzetmeler.

Dölek: Doğru, dürüst, becerikli, erdemli.

Polat: Çelik.

Hışmetmek: Hiddetlenmek, hızla yürümek.
(Bir hışmile geldi geçti)

Yığınak etmek: Çevreye toplamak.

Donatmak: Giydirmek, kuşatmak, süsle-
mek.

Hacet dilemek: Tanrıdan istekte bulun-
mak.

Külük: Çabuk. (At ayağı külik, ozan dili çe-
vik olur.)

Aşık oynamak: Koyunların aşık kemiği ile
oynanan oyun.

Götün götün gitmek: Geri geri gitmek.

Dama direk vurmak: Tavanın çökmesini
engellemek için destekte bulunmak.

Şişlik: Şişek, bir ya da iki yaşa ulaşmış do-
ğurganlığa erişmiş koyun.

Kovlamak: Çekiştirmek, kötülemek.

İtisi: Yiğtisi, beklemeye alınmış bazı yiye-
cek içeceklerin keskinleşmesi.

Bezenmek: Giyinmek, kuşanmak.

Seğirtmek: Sürmek, koşturmak.

Yazı, yaban: Ovada, kırdı.

Şorlamak: Fıskırcasına akmak.

Yüğrük: İyi yürüyen iyi koşan, çevik.

Zarılık eylemek: İnlmek.

Sığamak: Eliyle sürtmek, okşamak.

Onulmak: İyileşmek.

Obrulmak: Yerin çökmesi, kayması.

Cıda: Mızrak, kargı.

Biliği yitmek: Bunamak.

ALKIŞLAR KARGIŞLAR ATA SÖZLERİ

Dede Korkut destanları içerisinde, geçen alkış ve kargışlar, günümüzde de aynen yaşamakta, kullanılmaktadır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: “Kara ölüm geldiğinde geçit versin. Tanrı sana sağlık versin. Sağ kalanlar için devletini Hakk artırsın. Yüce Tanrı dost olup sana yardım et-sin. Gölgelece kaba ağacın kesilmesin. Kan gibi akan görklü suyun kurumasin. Kanatla-rının ucu kırılmasın. Seğirdirken ak boz atın sürçmesin. Anan yeri Cennet olsun. Hakkın yandığı çerağın yana dursun. Kadir Tanrı seni namerde muhtaç etmesin.”

Dede Korkut hikâyeleri içerisinde kimi öğütler vardır ki, günümüzde ata sözleri arasında kullanılmaktadır. İşte birkaçı:

Ecel vakti ermeyince can çıkmaz.

Çıkan can geri gelmez.

Yıgılı malın mülkün olsa da nasibinden fazla-sını yiyemezsin.

Kara eşek başına gem vursan katır olmaz, hizmetçiye elbise giydiren hanım olmaz.

Dede Korkut hikâyeleri içerisinde anlatılan birtakım geleneklerin de günümüzde yaşadığı gerçektir. Bunlar arasında lakap verme, toy karşılığı ziyafet çekme, düğün şenlikleri ve yemeği, başlık alma, kardeş payı, kardeş kuşağı, misafire kuzu kesme, rüya tabiri gibi gelenek ve görenekleri sa-yabiliriz.

Üzeyir İlbak

FİLİSTİN VE GAZZE'DE DİRENMEK

“Ürkek bir güvercinin

Kalbi gibi atsa da nabzın

Sen çelik kalesinin secdenin ve sabrın”

Sezai Karakoç

Kara bulutların çöl üzerine bir umut olarak sükûn ettiği akşam vakti, bulutlar arasına gizlenen uçaklardan başlayan bomba sağanağı binlerce yıldır yaşadıkları topraklarda mülteci olan Filistin'in Gazze'sindeki sivil yerleşim yerlerine yağmur yerine bomba bırakmaya başladı. Şehri terk etmeye vakti olmayan masum insanlar sadece acısız bir şehadete durmanın çelikleşmiş direnişiyle orada dimdik vakfeye durmuş gibi duruyorlar. Bulutlardan akan zulmün mermileri yere yakın mesafede patlayarak bembeyaz bir şelale gibi akıyor şehre, sokağa, eve ve masum insanların üzerine. Beyaz, bembeyaz fosfor şelalelerinden acımasız ve acılı bir vahşet akıyor yeryüzüne. Fosfor, temas ettiği tene yapışıp bedeni yakarak vücudunda yayılıyor insanın; insan olan insanımsı mahlûkun bile yapmayacağı/yapamayacağı kadar vahşice! Oksijenle temas ettiğinde oluşturduğu reaksiyonla ürettiği yüksek ısı insanı acı içinde etkisiz hâle getiriyor. Amerika'nın Vietnam ve Irak'ta masum insanlar üzerinde test ettiği bu vahşi silah, atalarının ziftten oluşturdukları öldürücü vahşetten mi miras? ABD, çömezi ve maşası (ya da tersinden kim kimin maşasıysa) Siyonizm'e daha önce Lübnan ve Filistin'de kullandığı Fosfor bombası bu ara ölçüsüz bir şekilde kullanılmaya devam ediyor. “Kalbinde zerre miktarı merhamet ve insanlık izi taşıyanın” asla yapmayacağı bir vahşet! İmal ettiği buzağıya tazimde bulunan pagan Siyonizm, zulmetme kudretini çağ Neronlarının yolunda yürüyen Evanjelistlerin kontrolünde, insanlığın gözünün içine baka baka devam ettiriyor. “Zulüm bizdense, ben bizden değilim” diyen Raşel Kori'nin (Rachel Corrie) kardeşleri Yel'de (Yale), Kaliforniya'da ve dünyanın diğer pek çok üniversitesinde ayağa kalktıklarında; Batı adamının vatandaşları olan insanlarına bile insanlık adına tahammülü olmadığını anlayıverdiler. Filistin'de Ra-

şel'in (Rachel) bedeninin üzerinden geçen buldozer Batı'nın en değerli üniversite kampüsleri ve direniş meydanlarında polis copu, panzer, gaz bombası ve plastik mermi (!) olarak yürürlükteydi.

**

Köşeden durumu anlamaya çalışan bir gazeteci karşı köşeden hiçbir köşe ve binanın kalmadığı yerleşim yerine bakıyordu. Yükselen gri dumanlar dağılırken yıkıntılar arasında yükselen alevlerin aydınlattığı noktada bir insan silueti gördü. Enkazı eşeleyen adamın çabasını hayranlık ve tedirginlikle takip etti. "Adam yıkıntılar arasında arta kalan birkaç eşyasıyla hatıralarını, binlerce yıllık hatıralarını, belki de bir kaç asırlık hatıralarını topluyor." diye içinden geçirdi. Biraz daha dikkatle alevin aydınlattığı gri dumanların içini görmeye çalıştı. Bir kadın, yıkılan evinin perdesine sardığı çocuğunu enkazdan ve ateşten çıkarmaya çalışıyordu. Birden bire yakınında kolu kopmuş başından kan akan bir Filistinli ile göz göze geldi. Sonra bağırışlar arasında enkazda kalmış torununu arayan yaşlı bir ses kulağını tırmaladı.

Bir yıkıntı ve moloz yığınının dönüşen mahallede can pazarı yaşanıyor. Çökmüş binaların duvar kalıntıları birbirine yaslanmış, yangın aydınlığında duvarlardan sızan kan belirsiz ve sınırsız bir acının resmini çizmişti kireç badanalı duvara. Uzaklardan feryatlara kucak olmak için akan cankurtaranların siren sesleri gecenin karanlığında bir ağıt olarak kulakları tırmalıyordu. Birkaç dakika sonra sirenler kesildi ve kulakları sağır eden bir patlama sesi derin bir sükûtin habercisi oldu. Cankurtaranlar vurulmuştu! Yaralılar Gazze enkazından ceset parçaları toplamaya devam ediyordu.

Gazeteci enkaza dikkat kesildi. Yerle bir olmuş cami enkazının yanındaki evin yıkıntıları arasında kanlı beyaz başörtüsüyle bir anne, şehit çocuğunun naaşını taşıyor. Bekleyen yaralı adama çocuğu uzatıp enkaza dönüyor. Çocuğu saracak bir bez parçası arıyor sanki. Elindeki çaput parçasına yavrusuna saran anne, yeryüzünü tutuşturacak çakmak gözlerle gökyüzüne, gökyüzünün en ücra köşesine bakıyor. Bulutlardan zulüm yüklü bombalarıyla acı bırakan uçakları yakmak istercesine. Filistinli anne, yaralı eşi ve çocukluğunun neşesi yarı bırakılmış genç savaşçının yanında durarak bir asırdır her nesilde yaşatılan ve anlatısı destanlaşan acının direniş ateşini kalbinden tutuşturarak tüm insanların ve insanlığın kalbini ve zihin

dünyasını yangın yerine çevirmek üzere azim ve kararlılıkla dimdik ayakta duruyordu.

Karanlık çökerken köşede kaskatı kesilen gazeteci hayatının bu en dramatik tragedyasını nasıl yazacağını düşünmeye çalıştı. Acıyı anlatacak kaç kelime kalmıştı Filistin topraklarında. Bir asırdır her anı acı ve zulümle yoğrulan bu topraklarda “bu tarifsiz acıyı hangi kelime ile hangi dilden anlatmalı dünyaya?” diye içinden geçirdi. Hava iyiden iyiye kararmaya, enkazdaki yangın insanların yaralarını dağlarcasına sönerken enkazda şehitlerin ruhu nöbeti devralıyordu.

***

Gazze can pazarı. Siyonist cellatlar elbirliği ile arkaik masalsı anlatılarla Arzı Mevut/ İsrâîl diyarı/Kenan diyarı rüyasını sayıklamakta ve insanlığı bir felakete sürüklemektedir. Uydurdukları kutsal metinlerinin gereğini [“Mısır ırmağından büyük ırmağa, Fırat ırmağına kadar olan bölge” (Tekvîn, 15/8)] gerçekleştirmek için Filistin’de hayata, insana ait ne varsa yerle bir edilmekte ve insanlık dehşet içinde olup bitenleri lanetlerken savaş lortları bütün imkânları ile bu felaket senaryosunu desteklemeye devam ediyorlar. Bir insanı, bir hayatı ve bir yaşama umudunu yok etmek istiyorsanız işe oradaki “EV”i yıkarak başlayın. Siyonistler, Hristiyan Evanjelistlerle Filistin topraklarında bir asırdır ev yıkıyor. Yıkılan her evde bin neslin tarihi, hatıraları, mirası ve çevresindeki insanlarla inşa ettiği insanî değerler ve insanlıktan izler siliniyor. İsa peygamberden bin yıldan fazla bir tarihten önce bu topraklara yerleşen Filistinlilere duyulan öfke, hangi medenî (!) ve insanî dürtünün eseri?

Filistinliler, Gazze’deki direnişleriyle insanlara ve insanlığa üflendikleri rahmani ruhu hatırlattı. İnsanlık, vicdan ve merhamet damarlarımızda uyutulan iyilik ruhu! Vatanlarında, vatansızlaştırılmış insanların zulme ve barbarlığa direnişlerine tanıklık ediyoruz. Annelerin ve doğmamış çocukların hedef gözetilerek şehit edildiği topraklarda inadına yaşama ve inadına var olma savaşında kararlılığını her geçen gün güçlü bir şekilde kanıtlayan Filistinli kardeşlerimizin direnişi artık dünyanın her yerinden karşılık buluyor.

Filistin’deki işgal ve vahşetin gerekçesi: “İsrail’in kendisini savunma hakkı!” İsrail’in bir günde sivil hedefleri yok etmek için kullandığı mühimmatın yarısına tarihi boyunca sahip olamamış bir güce karşı “kendisini savunma hakkı!” Ne kadar da masum ve insanca (!). İşgal ve zulümde sınır tanımayan Siyonizm, intifada döneminde hedef gözeterek şehit ettiği çocukları öldüren mermileri “plastik mermi” olarak tanımlamış; yaralı ve şehit cesetlerinden çıkarılan mermilerin tamamının gerçek mermi olduğu dünya kamuoyu ile paylaşılmıştı. Algı ile yanılğı arasında

insanları ve insanlığı yanıltmaya ayarlı yeni “işgalci dil”in “yeni söylem”i “İsrail’in kendisini savunma hakkı!” İsrail’in ürettiği her “yeni söylem”, yerleşimcilere yeni bir alan açarak işgalin sınırlarını genişletiyor.

Şimdi oturduğunuz yerde gözlerinizi kapatın ve bir şehir düşünün. 7 Ekim 2023 tarihinden beri çocukların sokaklarında arkadaşlarıyla hiçbir oyun oynamadığı, bir plastik topun ardından koşturmadığı, hiçbir komşunun ev işlerinde birbirinden yardım istemediği, hiçbir okulda zilin çalmadığı ve hiçbir öğrencinin ders çalışmadığı, cami ve kiliselerden ibadete çağrının olmadığı bir şehir düşünün. Her gün binlerce ton askerî mühimmattın bırakıldığı bir şehir! Adı sadece GAZZE! Batı güçlerin elbirliği ile toplu mezar yerine dönüştürdüğü Gazze. Yaşlıların, gebe annelerin, kundaktaki bebe ve çocukların; dil, din ve etnisite gözetilmeksizin insanların katledildiği ve moloz yığınlarının toplu mezar olduğu Gazze’nin acısıyla uyan ve olup bitenleri umursadığını dünyaya göster.

İsmail Bingöl

ACI DOKUNDU YÜREĞİMİZE

Acı dokundu yüreğimize. Hicran dokundu. Ve tabii ki hüznü. Hüzünlü duruşlar. Hüzünlü bakışlar. Hüzünlü sevdalar. Zaten sevda ise eğer, içinde hüznü olmayı var mı ki? Hüzünlü sokaklar. Hüzünlü caddeler. Işıltısı yok edilmiş, karanlığa mahkûm caddeler. Hüzünlü şehirler. Işıltılılarla bezenmiş ve bin bir türlü eğlencenin var olduğu bir ortamda yüzünü ve yönünü hüznünden yana dönenler dokundu yüreğimize. Bir elin dokunduğu gibi. Bir şarkının dokunduğu gibi. Bir türkünün, bir sancının dokunduğu gibi. Dokundu yüreğimize. Yüreğimizden geçenlere. Yüreğimizi dolduranlara. Yüreğimizden haykıranlara. Yüreğimizdeki duygulara. Yüreğimizdeki inceliklere. Yüreğimizdeki yüceliklere. Yüreğimizde dönüp duran, ama kimsenin bilmediklerine. Sadece ve sadece bize ait olanlara. Sadece ve sadece Hak'ka ayân ettiklerimize acı dokundu. Acıyla bile sevda. Acıyla bile hicran. Acıyla bile hüznü. Dokundu dokunabildiği, üzdü üzebildiği kadar yüreğimizi.

Acı dokundu yüreğimize.

Bir yalnızlık gecesinde, bir kimsesizlik akşamında gezerken bedenimiz sokaklarda, sürüklenirken caddelerde ve şehirde; seyrederken geleni geçeni, yanı, yöreyi, aniden, hiç farkında olmadan, acı dokundu yüreğimize. Ve yüreğimizin kumanda ettiği her yere. Bir sazın içli ve can yakıcı nağmeleri. Bir udun; âşık edici ve aşka davet edici sesi gibi. Değişik ve dille tanımlanamaz biçimde. Anlatılması zor biçimde acı dokundu yüreğimize.

Acı dokundu yüreğimize.

Dokundu ve çıkıp gitmedi; yanımızdan yöremizden. Orada kaldı ve direndi. Dokunduğu yerde açtığı gedikten içeri girmek ve gediği büyötmek için. Kaçıcı, gelip geçici, mevzisini terk edici ve yerinden yurdundan kopucu, ayrılıcı acılardan değil; açtığı gedikten girmeye ahdetmiş, geri dönmemeye yemin etmiş bir acı bu. Bir şeylerin, birilerinin, kaybettiklerimizin, kaybedilenlerin, zorbalıklarla, tahakkümlerle, baskılarla eritilenlerin, türlü türlü ezâ ve cefâ altında ezilenlerin acısı bu. Filistin'in, Gazze'nin, Doğu Türkistan'ın, Kerkük'ün ve daha sayısız nice coğrafyalarda ezilenlerin, terkedilmişlerin, sahipsiz bırakılmışların, gözden ırak tu-

tulmuşların göğsüne yükselen feryatları, acıları bu. Tarifsiz, derin ve kendine has... Ve daha başkalarının. İsmi sayamadığımız, hatırlayamadığımız daha nice erlerin, nice yiğitlerin, nice büyüklerin acısı bu.

Acı dokundu yüreğimize.

Ve gitmemek için direnen bu acıya daha fazla direnemeyen ve direnmek istemeyen kalbimiz açtı kapısını acıya. Acının getirdiklerine. Acının hissettirdiklerine. Acının sunduklarına. Acının duyduklarına ve duyurduklarına. Sizin duyamadığınız. Benim duyamadığım. Ama acının duyduklarına. Acıyı dost. Acıyı yoldaş. Acıyı sırdaş edinmek için. Yüreğim açtı kapısını acıya. Onu büyütme. Onu yeşertme. Onu kurutmamak için.

Acının yeniden insana. İnsanın da yeniden acıya ve unuttuklarına, unutmak istediklerine, unutturulmak istenene, terk ettiklerine, yok sayıp ama yok edemediklerine döndürmek için açtı kapısını acıya yüreğim. Açmalı yüreklerimiz acıya kapılarını. Bize ait olan değerlerin ayakta kalması, yaşaması için acılar girmeli yüreklerimizden içeri.

Acı dokundu yüreğimize.

Acılar başka acıları gördüler orada. Yüreğimizde. Daha önce davranmış, daha önce kapımızı çalmış, daha önce gitmemek için direnmiş acıları. Ve sonrakilere, öncekilere sordular mısraların, kendimize ait mısraların diliyle.

Sen hangi sevdanın eserisin

Sen hangi dostluğun?

Sen hangi geceyi böldün sevginle.

Gecelerde kim ağladı seninle.

Zaman ne getirdi sana

Ya sen?

Ne verdin zamana.

Gördüğün neydi insana ait?

Bildiğin ne sana ait?

Neyi gezdiriyorsun şu yeryüzünde

Ve niçin geziyorsun yeryüzünde?

Hâlbuki biz ya da birileri, senelerce susturmak için çabalamadık mı bu acıları. Durdurmak istemedik mi acılı yüreklerden yükselen feryatları. Yıkma isteme-

dik mi acının mekân tuttuğu yerleri. Acının ateşi nereyi sarmışsa, acının alevleri nereden yükseliyorsa, söndürmek için üzerine taş, toprak, su dökmek istemedik mi? Sanki bütün bu yapılanlar ters etki yaptı ve acının, bedenlerde büyütülen acıların ayakta kalmalarına yardım etti. Ve sakladı onları içinde.

Zamanı geldiğinde, suyun toprağın damarlarına yürüdüğü gibi, acıların da saklandıkları yerlerden çıkıp yüreklere doğru yürüyüp, yüreklerden sökün etmesi için. **Kim bir acıyı saklamayı başardıysa yüreğinde, kim bir acıya su veriyorsa yüreğinde, kim bir acıdan başka acılara yol almasını biliyorsa, kim acıların yol göstericiliğinde ilerliyorsa ötelere doğru, yaşamanın ve yaşatmanın anlamını kavramış demektir.**

Zaten nasıl susturabiliriz ki? Ve nasıl susturalım hicranıyla yandıklarımızın acısını. Nasıl vazgeçelim hasretiyle yandıklarımızın acısından. Nasıl terk edelim; bize biz olmanın yolunu ve yönünü gösterenlerin sevgisinden.

Bir başak çoğalırken acıyla. Sızım sızım sızlayan yüreklerden dökülen türküler dinlenirken acılarla. Bir geçmiş tekrar tekrar hayal edilirken o günleri yenisinden yaşarmışçasına acı duyarak. Sonu hüsrarla bitmiş bir sevdadan söz ederken çizgi çizgi efkârın bürüdüğü acılı bir yüzle. Ve boşa geçen ömrümüzün ve başka ömürlerin acısıyla yanarken yüreğimiz. Biz her acıyı unutmak için, başka acı seçtik ve her acı için başka acılardan geçtik. Başka acıların ateşinde pişti yüreğimiz. Başka acılar olgunlaştırdı yüreğimizi. Ve acıyı terk etmedik. Zulümle, baskıyla bu acıları terk etmek niyetinde de değiliz.

Eğer bütün bunları yaparsak, o zaman nasıl ağlamayalım akılsızlığımıza. Nasıl ah etmeyelim; günü birlik sevdaların mahkûmu olan yüreğimize ve sevdasızlığımıza. Bu nankörlüğü, bu vefasızlığı yapıp, sırt çevirirsek acılara, bilinmeli ki;

“Tanrı istediklerine doğru yolu gösterir, ötekilere de yok olma yolunu.” (*)

(*) Afrikalı Leo’dan, Amin Maalouf

Marvin İks (Marvin X)
Türkçesi: Mevlüt Ceylan

Filistin

denizin bıçkın delikanlısı
kıyının şuh dilberi martılar
göğüs gerer dalgakırana
kumrular gibi kur yapar
cilveleşirler poyrazla

ah! göğün uçukluğu
gökkuşağından kaçkın
mavimsi çokça laciverdi
yer, gök ve sonsuzlukta
bu ne bitimsiz bir arayış

şu kül renkli çelimleri
beyazımsı kanat çırpışlarıyla
kim bilir kaç sözcükle konuşur
kaç âşğın hâl lisanıyla sevişir
gökyüzünün müstakbel
gelin güveyleri

martılar denizin yetim çocukları
aşkları da çığırışları gibi
çılgın senfoni.

Sabir Banubha
Türkçesi: Mevlüt Ceylan

Kudüs

ne güneşe boyun eğmesi yeryüzünün
ne dalgaların yenik düşmesi aya
ne bahardan sonra gelmesi yazın
ne teslimiyeti sonbaharın kışa
ne de toprağa tohum saçmak
hatta tohumlardan hayat fışkırması
kesin olmayabilir ama
Kudüs kurtulacak

Don Mattera (Muhammad Omar Ruddin)
Türkçesi: Mevlüt Ceylan

Beyrut Ağıtı

O zalim gece
neredeydim
Filistinli sürgünlerin
kanları üstünde oynarken
silah tüccarları

Neredeydim
şu katilleri
taşlarken
onlar

Naralar at sağlam
söndür berbat lambaları
ölmedik daha
Filistin kurtulacak

Mahmut Dervif
Türkçesi: Mevlüt Ceylan

İnsana Dair

Tıkadılar ağzını,
Bağladılar ellerini ölüm kayalıklarına
Ve dediler: Katil!

Aldılar yiyeceğini, giyeceğini ve bayraklarını,
Kapadılar idamlıklar hücreğine
Ve dediler: Hırsız!

Kovdular tüm limanlardan,
Aldılar ilk göz ağrısını
Ve dediler: Mülteci!

Siz ey gözünü kan bürümüşler ve eli kanlılar,
Kısa olur ömrü gecenin
Ebedî değildir bu tevkif odası
Ne de zincirlerin halkası

Neron öldü, ama Roma duruyor:
Sürdürüyor savaşını o eski gözlerle
Ve tohumlar devşiriyor kuru kulaklardan
Baştan aşağı boyanacak vadiyi başağa

Mahmut Derviş

Türkçesi: Lütfullah Göktaş

Celîle'de Ölüyor Kuşlar

- Az sonra buluşacağız güzelim
bir yıl sonra
bilemedin iki yıl
bir nesil sonra...
Yirmi bahçeyi
ve kuşlarını Celîle'nin
atıverdi fotoğraf makinesine
Sonra denizin ardında
yeni bir mana aramaya koyuldu hakikate
/ Bir çamaşır ipidir vatanım
her dakika dökülen
kanların mendillerine
Ve ben sahile uzanmışım sere serpe
kum ve palmiye yerine
Bunları nereden bilsin güzelim, nereden /
Gümrük kapısındaki pörsük sevinçlerin sırrını
sana bağışladık Rita, ölüm ve ben
Senin ilk cephende
evinin penceresinde
yenilendik, ölüm ve ben
Biz ki iki çehreyiz, ölüm ve ben
Şimdi neden kaçyorsun çehremden
neden kaçyorsun?
Başakları yeryüzünün kirpiği kılacak olandan
şimdi neden kaçyorsun?

Volkanı yaseminin bir başka çehresi kılacak olandan
neden kaçıyorsun?
Geceleri sadece gzelimin sessizlięi yorardı beni
cadde gibi, eski mahalle gibi
kapının önüne serilen sessizliği
Nasıl istersen öyle olsun Rita!
Bir balta olsun sessizlik
Yıldızlara ereve olsun istersen
Bir iklim olsun istersen, ağaca filizler sürdüren
Bıçakların en keskin yerinden
pckler devęiririm ben
Hadi gel kıyımlara dalalım istersen
Sr sürü kuęlar
kurumuę yapraklar gibi dętler
yığıldılar zamanın kuyularına
Ve ben durmadan asılıyım mavi kanatlara
Rita!
Büyüyen mezarı gözlerim ben
Rita!
Cildime yurdun řeklini nakęeder
kelepçeler...

Mahmut Derviş

Türkçesi: Lütfullah Göktaş

Yürüyenler Eğreti Sözler Arasında

I

Ey yürüyenler
eğreti sözcükler arasında!
Sırtlanın isimlerinizi, çekip gidin
Saatlerinizi çekin zamanımızdan, çekip gidin
Denizin maviliğini, belleğin kumlarını
çalın dilediğinizce çalın
Dilediğinizce fotoğraf çekin ki anlayın
anlayamayacağınızı
toprağımızdaki bir taşın
nasıl öreceğini göğün çatısını...

II

Ey yürüyenler
eğreti sözcükler arasında!
Sizden kılıç - Bizden kan
Sizden çelik ve ateş - Bizden et ve can
Sizden yeni bir tank - Bizden taş
Sizden gaz bombası - Bizden yağmur
Bizim üstümüzde de sizinki gibi gök ve hava
Hissenizi alın kanımızdan, çekip gidin
Danslı yemekli bir akşam partisine gidin
Bize düşen korumaktır şehitler gülünü
Bize düşen yaşamaktır dilediğimizce

III

Ey yürüyenler
eğreti sözcükler arasında!
İğrenç tozlar gibi dilediğiniz yerden geçin ama
uçan haşarat gibi dolaşmayın aramızda!
Yapılacak işlerimiz var toprağımızda
Buğdayımız var yetiştireceğimiz
bedenimizin teriyle sulayacağımız
Sizi hoşnut kılmayacak şeylerimiz var burada:
Bir taş ya da bir keklik
Alın maziyi, dilerseniz çıkarın elma pazarına
Dilerseniz sedef bir sini içinde
Mabed-i Süleyman'ı geri verin hüdhüde
Bizimdir sizi hoşnut kılmayacak şeyler: Bizimdir yarınlar
Yapılacak işlerimiz var toprağımızda

IV

Ey yürüyenler!
Eğreti sözcükler arasında!
Yığın kuruntularınızı boş bir çukura, çekip gidin
Ayarlayın akrebini zamanın
kutsal buzağının meşruiyetine
ya da tabanca müziğinin vaktine!
Bizimdir sizi hoşnut kılmayacak şeyler, çekip gidin
Bizimdir sizde olmayanlar: Halkı kan ağlatan bir vatan
Nisyâna ya da belleğe yaraşan bir vatan
Ey yürüyenler!
Eğreti sözcükler arasında!
Nerede isterseniz orada oturun ama oturmayın aramızda
Geldi artık çekip gitme zamanınız
Nerede isterseniz orada ölün ama ölmeyin aramızda
Yapılacak işlerimiz var toprağımızda
Burada bizimdir mazi
Bizimdir hayatın ilk sesi
Bizimdir bugün, bizimdir gelecek
Burada bizimdir dünya ve ahiret
Çıkıp gidin toprağımızdan
denizimizden, karamızdan
buğdayımızdan, tuzumuzdan, taşımızdan
defolun her şeyimizden!
Defolun
belleğimizdeki anılardan
ey yürüyenler eğreti sözcükler arasında!

Feyz Ahmet Feyz
Türkçesi: Mevlüt Ceylan

Filistin Şehitlerine

Nereye gitsem
Sevgili yurdum
Senin horlanmanın acısı
    Kalbimi yakar
Ama telafisi mümkün:
Asaletin asaletimi ziyadeleştirir
Benimle yürür aşkın
Portakal bahçelerinin kokuları
Ağzımdan alır nefes
Görmediğim tüm dostlar
Bana arkadaşlık eder
Hiç tokalaşmadığım elleri
Dayanıklı ellerimi
Mağdur yollarında yaban ellerin
Ya da bilinmeyen caddelerinde
Yabancı şehirlerin
Ne zaman direğe çeksem
Kanımın bayrağını
Orada Filistin bayrağı dalgalanır
Bir Filistin'i mahvetti
Düşmanların
Ama çektiklerin sayısız
Filistinler doğurdu

Hayrettin Taylan

DİYALEKTİK SÜZGEÇTE ŞİİR NE DEĞİLDİR

Sözün anlam kazanması şiir olarak karşılık bulur. Şiir; bir uygarlığın, sosyo-toplumsal uygarlıklarla, ilahî bağla, semantik bağdaştırmalarla, fonetik alıştırma- larla, semiyotik çağrılarla anlam ve sözün vücut bul- masıdır. Şiir, psiko-sosyolojik tekâmülün lirik devinimidir. “Toplumsal bilinç” olarak kabul eder (Caudwell 1988: 29).

Evet, şiir birçok bilinç ve alt bilincin oluşumudur. Sadece, top- lumsal bilincin bileşeni değildir. İnsan, yaşadığı toplumun sosyolojik ortalamasıdır. Şair de yaşadığı toplumun bilincidir, bilinçaltı kodudur. Toplumsal bilinç, bireysel bilinci besler, tetikler, evirir, dönüştürür. Fa- kat tek başına sosyal bir olgu şiirin tüm edimlerini karşılamaz. Şiiri ve şairi besleyen birbiriyle bağlantılı çok şey vardır. Şiir, sadece bir olguy- la, kuramla, poetik edimle sınırlandıramaz.

Şairi, besleyen sadece toplumsal bilinç değildir. Kültür, medeniyet, gelenek, çağ, coğrafya, teoloji, fizyoloji, psiko-nöroloji, psikoloji, çağın sosyolojik etkileri, bireysel diriliş, sosyo-antropolojik kronoloji gibi şiiri ve şairi besleyen edimler var. Ayrıca estetik ve poetik anlamda şiiri besleyen, çevreleyen, etkileyen birçok etken vardır. Şairi besleyen, dönüştüren, değiştiren, etkiler, etkiler, erkler ve edimler vardır. Yaşanılanların, öğrenilenlerin, etkilenişlerin, beslenişlerin, öğrenilişlerin, sezgisel etkilerin diyalektik ortalamasıdır şiir. Sadece, yaşanılan ve toplumsal bilinç değildir. Şiirin poetik-tematik kapsamı her zaman geniştir.

“Gerçekte şiir, insanın coşkularıyla çevresi arasındaki çelişkinin: İnsanın Doğa’yla savaşımının gerçek ve somut biçimini alan çelişkinin bir yüzünün dile gelişinden başka bir şey değildir.”¹

Şiirin sayısız tanımı olabilir. Şiirin iki merkezi var. Öz(tema), nesnedir (form, şekil, poetik). Bu iki merkeze bağlı şiir tanımları yapılmış olabilir. Her tanım sadece şiiri destekler, gerçek şiir tanımı olamaz. Toplumlar, çağ, algılar, olgular, değiştikçe şiirselliğin sınırı ve tanımı da değişir. Şiir, bir tanım değildir, duygu ve estetik ve poetik tekâmüldür.

Dize, sanatlar, simge, imge, sözcükler, anlam, ekoller, sosyolojik etkiler, psikolojik bağdaştırmalar gibi şiirin iki merkezini besleyen edim çoktur. Şiir, saf şairlerin üstünde titrediği ses, simge ve dize değildir. Şiir, sadece poetik taraftan oluşmaz. Şiirin ikinci en güçlü merkezi tema, mana ve mü-kemmeliyettir. Şiir, onlarca türü olsa da liriktir, lirik özden beslenir, çeşitlenir.

İsmet Özel şiiri gibi lirizmden uzak şiir de akademik boşluk yaratır. Şiirin temeli ve özü lirizmdir, anlam felsefesidir, simgesel zirvedir. Şiir, sadece ses ve imge değildir. Şiir, tek başına **ritim** de değildir. Büyük şiir, güçlü şiir; şiirselliğin tüm tematik ve poetik kapsamlarıyla vardır. Salt ritim ya da salt mana değildir. İki merkezi besleyen ve birbirinden ayrılmayan edimleri vardır. Büyük, güçlü şiir kendini her açıdan tamamlar. Büyük şiir, büyüldür, kendisini poetik ve tematik anlamda tamamlamıştır.

*“Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlare su
Kim bu denlü dutuşan odlare kılmaz çâre su*

*Suya virsün bâğbân gülzârı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek virse bin gülzâre su”²*

Su Kasidesi’nde olduğu gibi tematik ve poetik anlamda şiir kendini tamamlamalıdır. Bu şiirde, tematik derinlik o kadar yoğun ki... Ateş şiddetli bir arzunun, su ise arzu duyulmanın sembolüdür. Buna göre şair o kadar büyük bir arzu ateşiyle kavrulmaktadır ki değme sular onu söndüremez. Ateş, şairin içinde yaşadığı coğrafyanın bir özelliğidir. Su ise onu ferahlatacak, serinletecek her türlü çâre, derman olarak düşünülebilir. Şiirin tematik bağını destikçe derin anlamlar çıkıyor. Anlam felsefesi ve lirizm dolu bir şiir. Tematik derinliğiyle sayfalarca yazı yazılabilir her dize için. Poetik açıdan incelediğimizde, dize, simge, kafiye, kusursuz aruz, sözcük saflaşması, mazmun derinliği gibi estetik ve poetik zirve görürüz. İşte şiir budur, büyüldür, büyüktür.

Şiir, Orhan Veli şiiri gibi salt anlatım değildir. Yoğunlaşma, bellek, inanç, ritim, ilham, mana, ses, imge, simge, lirizm karışımı üst bir şey olma-

1 (Caudwell 1988: 151)

2 İskender Pala / Su Kasidesi, Kapı Yayınları, İstanbul 2018, s., 13.

lıdır. Derin düşünmeler, hissedişler ver-
melidir. Estetik zevki yağıdırmalıdır.
“Caudwell şiiri; insan aklının estetik ürünü
olarak görür. “Fakat, şiir salt aklın estetik
ürünü değildir. Şiirdeki teolojik diyalekti-
ği es geçemeyiz. Şaire doğuştan verilen
genomlar, şiir dehası, zekâsı, şairanelik,
ilham, sezgi, duyugörülük gibi Yaradan’ın
mutlak iradesinin tecellisini de es geçeme-
yiz. İlham, şiirin en güçlü edimidir. Büyük ve
büyülü şiirler ilhamla yazılmıştır.

“Su Kasidesi” gibi büyük şiirler büyük
ilhamın ortalamasıdır. İlham, şiirdeki gizem-
li güçtür. Yazma zekâsı, dehası, düşünme ve
düşünceyi besler. Etkilenişler şiiri ve şairi
besler. Mülhem alanı tartışmaya açık kapı-
lar bıraksa da başlı başına şiirin merkezin-
de güçlü, besleyici, dönüştürücü bir edimdir.

Bellek; şiiri ve şairi besleyen en önemli
edimdir. Sosyal bellek, toplumsal bellek, ge-
leneksel bellek, çağla ve çapla ilgili bellek
ve bireysel bellek şiirin özüdür. Şairin ge-
netik bağı, bireysel, sosyal, toplumsal, ev-
rensel çevresi onun karakterini oluşturur.
Şairin karakteri aynı zamanda şiirinin de
karakteridir. Bireysel, sosyal çevresi, besle-
nişleri, etkilenişleri, yaşadığı çağ, coğrafya
yaşadıkları bir bellektir. Bireysel bellek, bi-
linç ve bilinçaltıdır. İki merkezi besleyen, et-
kileyen, dönüştüren, geliştiren birçok güçlü
dinamik vardır. Din, kültür, medeniyet, çağ,
ilim, ekonomi, gelişim vs. gibi... Bellek, şiir
yetisinin ambarıdır. İnsan, günlük binlerce
veri alır. Bu verilerin bir kısmı bilinç, bir kıs-
mı bilinçaltı tarafından depolanır. Şiiri bes-
leyen bu iki ambardır. Fizyolojik, psikolojik,
sosyolojik yadsımlarla bunlar gün yüzüne
dizelere akar. İmgelem oluşumu belleğin
mühendisliğiyle oluşur. İlham, öğrenme,
hissetme olmadan imgelem yaratılmaz. Bu
bağlamda bilinç ve bilinçaltı öğrenmelerin,

görmelerin, hissetmelerin ambarıdır. Şiir,
salt bellek değildir, bellektekilerle inşa ya-
par. İnsan ve nesne gözlemleriyle olayları,
olguları simgeleştirip anlamlaştırır.

Şiir inanç ve sadık öze kendini bulur.
Sonsuz sadıklığı Yaradan’da olduğuna ina-
nır. Şiirindeki derin inanç buradan gelir. Psi-
ko-nörolojik anlamda sınırsızlığın kaynağını
bilir şair. Salt inanç değildir şiir, sadece inanç
şairi besleyen özdür. Şiir yazmak kesinlikle bir
yetenektir. Doğuştan verilen bu inancın far-
kında olur şair. Yetenek olmadan çalışarak
şiir yazılır ama büyük şiir yazılmaz. Yetenek
olmadan “Sakarya Türküsü”, “Su Kasidesi”,
“Han Duvarları” vs. yazılmaz. Biraz ilham, bi-
raz etkileniş, daha çok çalışarak “Bursa’da
Zaman” yazılabilir, ama Haşım olamazsınız,
Tanpınar olursunuz. Tanpınar, araştırmacı,
romancı olmasaydı şairliğini konuşmayabilir-
dik. Zaman, rüya gibi metafiziğe, düşünceye,
açılan dar kapıda kalırsın. Şiir, lirizmin özü-
dür; düşünce daha çok nesrin alanıdır.

Şiir, teknik mühendislik değildir. Şiir,
Nazım Hikmet’in fütürizm, Maykovski tesiri
ve mühendisliğiyle çalışılmış salt metinler
değildir. Hikmet’in fütürist şiirleri salt mü-
hendisliktir, şiirsellikten ve büyük şiirden çok
kopuktur. Şiir, ekol ve kuramların sistem mü-
hendisliğiyle kurulamaz. Şiiri çevreleyen on-
larca tematik ve poetik edim var. Bunları ta-
mamlamayan hiçbir şiir gerçek şiir değildir.

Ritim de şiiri besleyen güçlü edim-
dir. Ritim, şiirin ses aynasıdır. Üç çeşit ses
var şiirde. Simgesel musiki, anlamın sesi,
bir de okuma sesi. Şairler genelde iç mu-
siki, simgesel, estetik ses peşindedir. Di-
zelerde ritim tutmak ve şiire estetik zevk
sağlamanın güzel yoludur. Ritimle anlam
iç içe olmalıdır. Şiirdeki musiki şiirin öğre-
nilmesinde, ezberlenmesinde, anlamı de-
rinleşmesine katkı sağlar. Her şairde ritim

farklıdır. Her şiirin kendine özgü ritimsel algoritması vardır.

“Aristo, Poetika’sında bazı sanatların renkler ve figürler aracılığıyla, bazı sanatların da ses aracılığıyla tabiatı taklit ettiklerini söyler. Şiirdeki vezni ritmin bir türü olarak görür. Ona göre dans, sadece ritmi kullanırken şiir sözü, ritmi, melodiyi ve armoniyi birlikte kullanır.”³

“T.S. Elyot (Eliot), şairin yapay bir etki yaratsa da bir musiki parçasındaki ritmi şiire uygulayabileceğini, şiirin ya da şiirde bir parçanın önce ritmik bir yapı olarak gerçekleştiğini, sonra da bu ritmik yapının kelimelerde ifadesini bularak fikir ve imajları da doğurduğunu söyler. Elyot’ın (Eliot) ifadesiyle “Bir senfoni veya kuartette ritmi farklı olan geçişler şiirde de kullanılabilir.”⁴ “Yahya Kemal “Şiir mûsikînin hemşiresidir [kız kardeşidir], âletsiz teganni edilemez [söylenemez].”⁵ “Şiirin gizemi ezgidedir.”⁶

Evet, ritim şiirde önemli bir edimdir, tek başına her şey değildir. Şiire, farklılık katan anlamı ve formu besleyen güçlü edimdir. Şiir, salt ritim değildir.

Platoncu felsefeye göre her iyi şiir tanrı tarafından yazılır. Şiir ve ilham konusu metafizik boyutu olan bir alandır. İnkâr edilmeyecek kadar teolojik yanı vardır. Dünya şiir tarihine baktığımızda güçlü ve büyük şiirlerin merkezinde ilhamı görürüz. İlham, şiirin iç öznesidir, etkendir, edilgen değildir. Mükemmel metinler, mutlak iradenin tecelilisidir. Şiirdeki mutlak iradenin lirik temsili ilhamdır. İlham, şairin esin güneşidir.

“İlk sözü Tanrı söyler” Volter (Voltaire). Abdürrahim Karakoç şöyle diyor: “Şiirde ilham vardır. Şiir ilhamsız olmaz.” Bu örnekler o kadar çok ki şairlerde bu güce inanır, bu mistik güçle şiirler yazar.

Şair, şairce hisseden, her baktığı manzarayı, her işittiğini, her dinlediğini, her hissettiğini belleğine lirik öz olarak yollar. Onlara şiirsel bakar. Şiir de her şeyin başlangıcında psikolojik kronolojiye göre ortaya çıkar. Sebepler, çarpılmalar merakı; merak; sebepleri, sebepler; hücreleri, hücre; beyni, beyin de kalbi tetikler. İlham dediğimiz çarpılma durumu zamana, mekâna, şairin içinde bulunduğu atmosfere, gönül duyarlılığına, yaşadığı çağa, şartlara bir sürü şeye göre şekillenir. Oradaki etkileniş, lirik özle şiire akar. Kur’an’da şairlerle, ilhamla ilgili gizli şifreler var. İslam’da şiir, başlı başına bir konudur. Şair, kendi özünü, doğrusunu, ilham kaynağını düzgün kullanmalıdır. Kur’an’dan yola çıkarak eleştirilen şairlerin şu özellikleri vardır:

1. Saçma sapan rüyalar gören ve uyduran kimselerdir.
2. Doğru yoldan uzaklaştırırlar.
3. Mübalağa ederler, yalan söylerler.
4. Bir gün övdüklerini bir başka gün hicvederler.
5. Mecnundurlar.

Şairler, bu maddelerden uzak kalarak kendi özüyle şiirdeki özün birleşmesini sağlamalıdır.

Şair doğmak, şiirin kuruluş özüdür. İnsan, şair doğar. Doğuştan kendisine veri-

3 Aristo, Poetika, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2017, s., 45

4 T.S. Eliot, Edebiyat Üzerine Düşünceler (Çev.: Sevim Kantarcıoğlu), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1983, s.147

5 Yahya Kemal Beyatlı, Edebiyata Dair, 3.Baskı, Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul 1990, s.135

6 Louis Aragon, Şiirin Gizemi Ezgidedir, Saf Şiir Yoktur (Mayakovski, Eluard, Aragon, Brecht, Neruda), 2.Baskı, Broy Yay., İstanbul 1994, s. 53

len şairanelik genomları var. Lirik öz, kendi özüyle paralel yürür. Yetenek, deha, zekâ, lirik etkileniş, sezgisel düşünce gibi şair doğmayı perçinleyen edimler var. Bu bağlamda şair, günlük hayatta binlerce veriyle karşılaşır onları belleğinde, alt belleğinde imgesel ambar olarak bekletir. İlham, bir şeyin sebebiyle ortaya çıkar. Etkilenme alanı diğer tüm alanların birleşimiyle oluşur. Daha önce bellekte olmayan bir şeyi imgeleştiremez şair. Sosyal bilinç ve diğer tüm bilinçler ilhamla imgeye, sözcüklere, anlamlara akar.

Bu anlam katmalar, bireysel ve sosyal bilinçle mümkündür. Etkileniş olgudan, sözden, müzikten, sestten, görselden direk farklı olgudan esinlenebilir.

İlham, imge, simge, anlam, etkileniş şairi düş eleğinden süzer. İmge ve şiir sözcüklerin mistik düşüdüdür. Şiir, sözcüklerin

hayalidir. Gerçeklikle düş arasında lirik soyutçuluğun çağrışımıdır şiir.

Şiir normal sözcüklerin dizildiği mümkünler kıyası değildir. Gündelik dilde kullanılan kelimelerin düş hâlidir. Bu sözcükler şiirde yeniden yaratılır. Uyak, ses yinelenmeleri, ölçü, ritim, simge, imge gibi öğelerle müzikalite ve lirizm yakaladığı için şiir, hep farklı öze yürümüştür. Şiir; lirizmin, poetikanın, anlamın, ilhamın, sözcüklerin özerkliğidir. Şiir, sıradan şeyler ya da kural-ların dinginliği değildir. Şiir, üst dilin özüdür. Yeni söz dizimler, farklı bağdaştırmalar ve fonetik bağlamların sihridir. Bağdaştırmaların alışılmamış olması, canlı, yeni anlam felsefesini derinleştirmelidir. Düz anlatım, anlatımcı teknikten uzaktır şiir. Lirizm ve anlam coşkusu vermelidir. Şiirsellik dediğimiz klasik özü vermeli, çağrıştırmalıdır. Şiir; şairin etkilenişinin tinsel durumunu serer. Bu seriş sıradan değildir. Birbirine bağlı bir sürü arketip, erk, itkiyi barındırır. Şair, farklı analogi mekanizmasını harekete geçirip sonsuz benzerlik örüntüsüyle canlı ve yeni bağdaştırmalar sunar. Benzetilen bir imge veya ifade sonsuz, farklı anlamlar verir. “Bir kitabın iki okuması hiçbir zaman özdeş değildir. Okurken, edilgin bir yazma gerçekleş-tiririz; metinde bulmak istediklerimizi ekler veya bulmak istemediklerimizi çıkarırız.”⁷

Şiirin kendisine ait özerkliği vardır, bunu da yüceltilmiş dille, Rahmani önseziyle, sözcüklerin düşüyle, alışılmamış bağdaştırmalarla, sosyolojik bellekle, etkileniş kaynaklarıyla sağlar. Bu şiirsel yaratılar salt çalışmamazlık da değildir. Eskilerin tabiriyle şiiri ilgilendiren her konuda kuyumcu hassasiyetiyle çalışmalıdır şair.

7 Todorov, Tzvetan, (2008), Poetikaya Giriş, (Çev: Kaya Şahin), İstanbul: Metis Yayınları. Yalçın, Mehmet, (2010), Şiirin Ortak Paydası 1, İstanbul: İkaros Yayınları.

FELSEFE ATÖLYELERİ VE SANAT İLİŞKİSİNE DAİR ÖRNEK SORULAR

Başkasının gözüyle hayata bakabilmek ve başka türlü bakabilmek, bugün yaşadığımız savaşımlara, çatışmalara, ötekileştirmelere ve birbirini dinleme-anlama yoksunluğundan kaynaklı krizlere çözüm olma iddiasındadır. Başkasının gözüyle hayata bakabilmek ve başka türlü bakabilmek amacıyla yürütülen felsefe atölyeleri, söz konusu amaç için sanata ihtiyaç duymaktadır. Sanat eserlerinden itibaren atölye ortamında kendi hislerimize, düşüncelerimize ve başkasının hislerine, duygularına, akıl yürütmelerine üst bir çerçeveden soyutlayarak bakabilme suretiyle çeşitli sorular sorabilme, sebep-sonuç bağlarını keşfedebilme, sebep-sonuçların analizinden çeşitli kavramsallaştırmalar, sınıflamalar yapabilmeye katkı sağlanmaktadır.

Bu çalışmada hislerimizi, duygularımızı, algılarımızı ve düşüncelerimizi nasıl bir araya getirebileceğimize, sanat eserlerinden ortaya çıkarılan soru örneklerine odaklanılacaktır. Bu minvalde hislerin, duyguların ve düşüncelerin bir araya getirilmesi konusunda ruh ve bedeni bir bütün olarak değerlendiren holistik yöntem yardımı çağrılacaktır. *Holistik* ifadesi Yunancadaki *holos*dan gelmektedir. *Holos*, *bütün* demektir. Felsefe atölyelerinde holistik yöntemi yani ruh ile bedenin nasıl bütün olarak ele alındığını açıklamak, duygularımıza ve düşüncelerimize soyutlayarak bakabilmenin, algılarımızı, hislerimizi, akıl yürütmelerimizi bir bütün olarak değerlendirmenin imkânına dair örnek sorular üzerine düşünmekten geçmektedir.

Bu örnek sorular, başkasının gözüyle hayata bakabilme ve başka türlü bakabilmeye dair hayal gücü eksikliğine karşı, gözle duymayı, kulakla görmeyi teşvik edecek şekilde algılayışların birlikteliği üzerinden bir çözüm olma iddiasına da işaret etmektedir. Bu noktada, algılayışların ve hissedişlerin birlikteliğine vurgu yapan sinestezi konusuna değinmek

uygundur. Yunanca *syn* (birlikte) ve *aisthesis* (his) ifadelerinin birlikteliğiyle ortaya çıkan *sinestezya* (*synaesthesia*) (sinestezi), ruh beden bütünlüğüne dikkat çekmekle birlikte, başkasının gözüyle hayata bakabilme ve başka türlü bakabilme kapasitesine hislerin birlikteliği üzerinden göndermede bulunmaktadır. Söz konusu göndermenin nasıl yapıldığını daha iyi kavramak için felsefe atölyelerinde sanatın yardımı çağrıldığı aşağıdaki soru örneklerine bakılabilir:

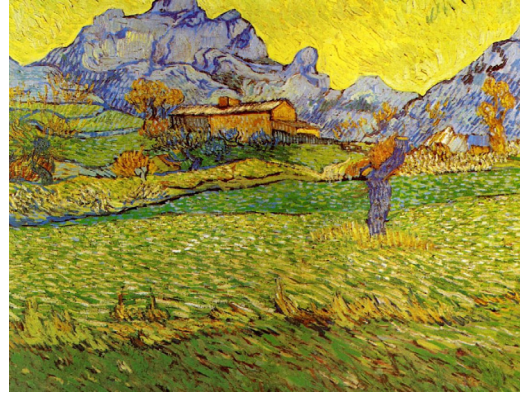
Soru 1: İki resimden hangisini tercih edersin? Neden?

Yukarıdaki soru ilk etapta Platon'un mağara alegorisini hatırlatsa da atölye katılımcılarının muhtemel cevapları fotoğraf ve ebru sanatından itibaren gerçekliğe başka türlü bir bakışa imkân tanımaktadır.

Şöyle ki katılımcılardan ilk görseli daha gerçek bulanlar “neden” sorusunu cevaplamak durumunda kaldıklarında fotoğraf sanatçısı ve ebru ustasının sunduğu gerçeklikler arasındaki farka dair bir diyalog geliştirmeleri mümkündür. Bunun yanında katmanlı bir gerçeklik var mıdır, sorusu katılımcıların diyalog esnasında çıkarabilecekleri kendi sorularına örnekler arasında verilebilir. Diyalog esnasında kendinden farklı düşünen katılımcıların argümantasyonlarını dinlemek suretiyle başka türlü bakmaya ve başkasının gözünden hayata bakabilmeye dair hayal gücüne yönelik egzersiz yapılmış olmaktadır. Aynı şekilde aşağıdaki ikinci soru da gerçekliğe başka türlü bakmaya hizmet etmektedir.

Soru 2: Aşağıdaki görsellerden hangisi sanata, hangisi gerçeğe daha yakın? Sanata yakın olan mı gerçeğe yakın olan mı daha güzel?

Üçüncü soru ise görselden itibaren kavram çıkarma üzerinden algılarımızı akıl yürütmelerimizle birlikte değerlendirme adına önemlidir. Her bir atölye katılımcısının sunduğu kavramlardaki farklılık başka türlü bakmaya ve başkasının gözüyle hayata bakmaya hizmet etmektedir. Görsele dair aynı kavramları çıkaran katılımcılara, bir başka kavrama işaret etmek yerine o kavrama işaret etmelerinin nedeni sorulduğunda aynı kavramı ifade eden katılımcıların başka nedenlerle aynı kavrama işaret ettiği sonucuna gidilebilir. Ortaya atılan her kavramı sınıflama, söz konusu sınıflamaları analiz etme metotları da hislerin, algıların, akıl yürütmelerle birlikteliğine izin vermektedir.

Soru 3: Aşağıdaki görselden bir kavram çıkarman gerekirse bu kavram ne olurdu? Neden?

Dördüncü soruya gelince bir görselden itibaren neden sonuç zincirleri kurma, argümanlar geliştirme ve geliştirilen argümanlara karşı argümanlar geliştirme çalışmasının örneği, bu soru üzerinden sunulmaktadır.

Soru 4: Aşağıdaki 'Kelile ve Dimne' eserinden alınan görselde ne gördüğünüzü bir paragraf olarak anlatınız?

Beşinci soruda, bir melodiden itibaren görsel oluşturma etkinliği dinleme ve görmeyi birleştiren sinestezi yaklaşımına örnek bir aktivitedir. Ses ve görselleri birleştirme gözümüzle algıladıklarımızla, kulağımızla algıladıklarımızı birleştirme egzersizi olmakla birlikte başkasının gözüyle hayata bakmayı sağlayan hayal gücüne yönelik bir etkinliktir.

Soru 5: Aşağıdaki linkteki müziği dinlediğinizde ne hissediyorsunuz? Hissettiğiniz şeyleri bir resimle anlatabilir misiniz?

Figen Yaman Coşar

“ŞİFA NİYETİNE”*

MEHMET KARAHISARÎ

Yıllar önce, yaşadığım bir imtihanın acısıyla kıvranırken kalbimin kederine deva ihtiyacıyla Hocam’a gittim. “Bu ara ne yapıyorsun, bir şey yazıyor musun?” diye sordu. Ben çocuklar için kalem oynatan biriydim ve onlara kuraçığım cümlelere lazım olan neşeden o sıra tamamen mahrumdum. “Yaz!” dedi, Hocam, “Efendimiz Aleyhisselam’ı çocuklara anlatan hikâyeler yaz!” dedi. Cevabım “Ben mi?” oldu. “Hem de şu hâlîmle.” deyiverdim. Kendimi bunun için yeterli ve buna layık görmüyordum. Fakat o kararlıydı. Her seferinde “Kitap ne oldu?” diye sormaya devam etti. Bir yıl sonra gittiğimiz umredede soruyu tekrarladı. Cevabım “Yazamıyorum.” oldu. Epeyce taslak hazırlamış, bir kısmında kurguyu ilerletmiş fakat sonra beğenmeyip silmiştim. Mescidi Nebevi’nin karşısındaydık.

*https://www.academia.edu/114748164/%C5%9Eifa_Niyetine

Mütebessim bir şekilde “Gidip Efendimiz Aleyhisselam’ı ziyaret et” dedi.

Evrendeki Son Hazine’yi çok zorlanarak ve epeyce ağlayarak yazdım. Hocam bu âlemden ayrılmadan kitap yayımlandı; ardından da Cahit Zarifoğlu ödülüyle iltifata mazhar oldu. Aradan yıllar geçti, yaşadığım o kederli imtihanı maddi planda kaldıran bir durum yaşanmadı. Bu süreçte Hocam’ın verdiği bu ödevin hikmetini düşünüp durdum. Tâ ki cevap geçenlerde okuduğum bir kitapla gelene dek.

Kadiyî-Ekberîye mensubu, Üveysî meşrep bir müellifin kaleminden çıkan kitabın adı Şifa Niyetine. Kaleminden dedim lakin okumanın, yazmanın, kalemin ve ilmin kalbe bakan mânâlar oluşunu ve bu vecih-ten bakınca eserin hakikatte kalbin ürünü olduğunu, kalbimize tesir eden satırları arasında kitap bize kendi anlatıyor. Mehmet Karahisarî, hepimizin birer yolcu olduğu bu hayat seferinde, “Yolcu olan kalptir.” diyor. Yolculuğun ise şifaya olduğunu belirtiyor.

Peki, şifa, tıbbın hastalık olarak nitelendirdiği durumların, zahirî metotlarla tedavisinden ibaret bir kavram mı? Karahisarî “İbn Arabî’nin deyimiyle şifa, eksik olanın tamamlanmasıdır.” diyor. Bu mânâyı, Şeyhi Ekber’in “Yaratılmış olmaktan dolayı hastayız.” şeklinde tevil ettiğini söylüyor. Yıllardır merak edip durduğum sorunun cevabı, kitapta şu ifadeyle karşıma çıkıyor: “Kemal tamamlanmaktır ve tamamlanabilmenin yolu, ruhların tabibi olan Efendimiz Aleyhisselam’ı bulmaktır. Şifa, Hazreti Muhammed’dir (sav). Şifayı aramak, Efendimizi aramaktır.”

“Hannane Kütüğü” geliyor aklıma. Cemaat kalabalıklaştıkça da vaaz ederken Efendimiz Aleyhisselam’ı herkes görebilsin diye bir minber olarak kullanılan, kütük, bazı

rivayetlere göre Nebî’den ayrılığın acısından her zerresi ağlayan bir göze dönüştürmüş o kuru ağaç parçası. Hakikatin kokusunu, kesilip kurumuş bir dal kadar bile alamayan ruhumun uğradığı his kaybına, acaba hangi hastalıklarım sebep oldu? Belli ki rahmetli Hoca’nın verdiği, Efendimiz Aleyhisselam’ı çocuklara anlatan bir kitap yazma ödevi, ihtiyacım olan şifaya yolculuk için en başta bana yazılmış bir reçeteydi.

Şifa Niyetine, Yusuf Suresi ve el-Âlim Esmâ-i ilahisi üzerinden bir okuma. Karahisarî’nin deyimiyle, iki ayrı bölümden müteşekkil bir risale. Birinci bölüm “Kuran Seferi”nin, ikinci bölüm ise “İlim Seferi”nin hâsılı.

Müminler için bir şifa olan Kuran-ı Kerim’i, öncelikle Efendimiz Aleyhisselam’ı idrak etmek için okumamız gerektiğini anlatan bu risalede beni en etkileyen ifade belki de sünneti seniyyenin “şifaya yolculuğun usulleri” olarak tarif edilmesi. Sırrın “La ilahe illallah Muhammedun şifaulah” cümlesinde olduğunu belirten Karahisarî, eş-Şafi ismi ilahisine, Efendimiz’e ulaştığımızda mazhar olacağımızı söylüyor ve herkesin kendi mizacı üzerinden, yine kendi nasibi kadar bir mazhariyet elde edeceğinin altını çiziyor. “Bu mânâyâ kader diyoruz. Tabibü’l-ervah (ruhların tabibi) Efendimiz Aleyhisselam olmadan ne yol ne yolculuk ne gaye ne de mânâ olabilir. Hâl böyleyken yolun gayesi, yolculuğun menzili belliyken, şifayı başka mânâlarda aramak, Efendimiz Aleyhisselam olmadan yolda olmak, Kuran-ı Kerim’in ifadesiyle ‘hastalığın şiddetinin artması’ anlamına gelir.” diyor.

Günümüzde, katılımcılarına şifa vadeden birtakım dans, masal ve meditasyon atölyeleri, seküler kesim kadar dindar ve muhafazakâr çevrelerden de ilgi görüyor.

Şaman, Budist ve sufilere ait ritüellerin, sözde benzeyip özde bambaşka mânâlar taşıyan unsurlarını birbirine karıştırıp hakikati ifsat eden modern şifacılar, yukarıdaki izaha göre nerede duruyor? Peki ya “peygambersiz din” akımının yaldızlı yüzlerinden biri olan bu çalışmalara katılıp şifa arayan Müslümanlar nerede duruyor? Bu tür yöntemleri dua eşliğinde kullandığında İslamleştirdiğini düşünen ve toplumun algısında meşrulaştıran terapistler nerede duruyor?

Mehmet Karahisarî, “Şifayı idrak etmek, hayatı, yolu, yolculuğu idrak etmektir.” diyor. Günümüz insanı gerek eğitim sistemi gerekse medyanın yoğun propagandası ile her şeyin ölçüsünün insani akıl olduğuna inandırılmış durumda. Dolayısıyla idraki, külli kozmolojinin temel mefhumlarının bir parçası olan kalem, yazı, okumak gibi mânâlara oldukça yabancı. Popüler veriler üzerinden kendisine ulaşan bilgiyi kendine benzeyenden aldığı anda, hakikat mihengine vuramadan doğru kabul etme ve başkalarına da yayma eğiliminde. Hele de konu hastalık ve şifa zannettiği meseleler

olduğunda... Müellif, Yusuf Suresi üzerinden yapılan sefer notlarında, insanı yabancılaştığı bu mânâlara yakınlaştırmak için kendi deyimiyle “Mütevazı bir tabir” gayretinde. Rüyalarını ekran taarruzunda yitirmiş insan için, rüyadan ibaret diye nitelenen dünya hayatının tabiri meselesini anlamak oldukça güç olsa da.

Şifanın hakikatinden habersiz yapılan yolculuklarda, yöntem ne kadar gizemli ise o kadar ilgi görüyor. Sıradan kimselerin ulaşamadığı bir sırda sahip olacağına inanan insan, o sırrı öğrenmek uğruna maddî manevî bedeller ödemekten kaçınmıyor. Sosyal medya üzerinden atölyelerle verilen sözde ilm-i ledün ile gripten zonaya, organ yetmezliğinden uyuza kadar pek çok rahatsızlığa reçeteler sunuluyor. Hâlbuki sır da tıpkı şifa gibi, kavrama sözlüklerde verilen ilk anlamından ibaret değil.

Şifa *Niyetine*’nin, Ekberî yolcunun menzillerinden biri olan “İlim Seferi”ni konu edindiği ikinci bölümünde “Sır, fuada (gönüle) yazılan ilimlerdendir.” diyor Karahisarî. “Salık sır makamına ulaştığında mânâ hâsıl

olur ve herkese istidadına göre ilim verilir.” Tasavvufta pek açıklanmayan bu mânâlar İbn Arabî’nin yolu olarak aktarılan Ekberî gelenekte ibareye dökülmüş durumda. Peki, bu ibareleri herkes okuyup anlayabilir yahut onları yorumlayıp hakkında bir şeyler yazabilir mi?

“İbn Arabî’nin marifetini konu edinmek, mânâların, mefhumların, ilimlerin ve esma-i ilahiyyenin mertebelerinin farkında olmayı gerektirir. Hazreti Şeyh’in âleminde her şey arzdan arşa mertebelidir. Aynı manalara bakan ilimler, aynı hakikati ifade eden ilimlere dönüşür. Kendisinden izin alınmadan bir alimin kitabı hakkında talikat ve şerh yazılamaz.” uyarısı karşılıyor bizi bu bölümün başında. Mehmet Karahisarî, Muhyiddin İbn Arabî Hazretleri’nin okulunda talebe olmanın gereği olan İlim Seferi’nin, tıpkı Kuran seferi gibi hayat boyu süreceğini söylüyor.

Ekberî gelenekte, İbn Arabî’nin eserlerinden bir bölümünün şerhinin söz konusu olduğunu, Şeyhi Ekber’in talebelerine bu usulde neşriyatlar yaptırdığını ve bu mânâda bir neşriyatın aynı Kuran seferi gibi “seyrû sülukun” menzillerinden bir menzil olduğunu ifade eden Karahisarî, İlm-i Tıbbî’r Ruhanî üzerine kaleme aldığı bu talikatın, uzun bir okuma hazırlığının ardından yazılmış izinli bir risale olduğu notunu da ekliyor.

Bu risale, bütünlüğü bozulmuş idraklerimize, sema katlarında öğrenilen sırların ve salikin manevi miracının ne olduğunu, ilahi hikmetin ve hayat sırrının hangi manalara geldiğini, marifetullahı ulaşmanın en mükemmel yolunu ve daha pek çok yabancılaştığımız mânâyı, kaynağından bugüne bulanmadan gelen bir şifa terkihiyle açıklıyor. Kaynak, Kuran-ı Kerim ve şifanın mahiyetini idrak için anahtar hükmünde

olan Efendimiz Aleyhisselam ile O’nun sünneti seniyyesi. İlim Seferi risalesini okuyunca, sünneti seniyyeye ittiba olmadan yoldan da yolcu olan kalpten de söz edemeyeceğimizi bir kere daha anlıyoruz.

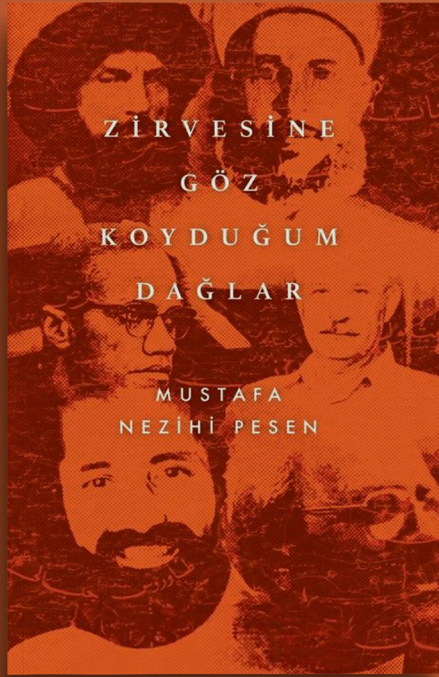
Risalenin hatimesinde Karahisarî, her biri Efendimiz Aleyhisselam’a ulaşan silsilelere sahip, farklı mizaçlardaki yolculara hizmet eden tasavvuf kapılarının kendilerine has usulleri olsa da ilkelerinin aynı olduğunu; şeriat, tarikat ve hakikat olarak sıralanan yolculuk devirlerinin, aslında sonu marifet, hakikat ve hikmetle tamamlanan şifa seferi oluşunu anlatıyor. “İnsanın yaratılış gayesi doğrultusunda kemale erişmesi ilm-i tasavvufun esasıdır.” diyor. Bu yolda ilkelerin olmazsa olmazlığına vurgu yaptıktan sonra işin esasının muhabbet olduğunu söylüyor. “Muhabbet varsa feyz olur, muhabbet varsa ilim olur, muhabbet varsa yol ve yolculuk olur. Salavat, muhabbetin anahtarıdır ki bu mânâda şifadır.” ifadesini kullanıyor.

Zaman zaman modern düşünce kuraklığının çölleştirdiği idrakiyle salavatı sorgulayıp iman ettiği insani aklının sınırlarında münazaralara giren herkese şifa niyetiyle, rahmetli hocamın günlük vird olarak tavsiye ettiği İbn Arabî Hazretleri’nin salavatını okumak geçiyor içimden.

“Allahümme salli ala seyyidina Muhammed’in ve ala ali seyyidina Muhammedin tıbbil kulubi ve devaiha ve afiyetil ebdani ve şifaiha ve nuril ebsari ve ziyaiha ve ala alihi ve sahbihi ve sellim.” (Ey Allah’ım! Kalplerin tabîbi ve devası, vücutların afiyeti ve şifâsı, gözlerin nûru ve ziyâsı olan Muhammed’e, âline ve ashâbına salât ve selâm eyle.)

Muhammed Emin Kaptan

BİR ŞİFA TEMENNİSİ OLARAK DAĞLANAN YARAYA TUZ BASMAK

Dünya bilmiyor neler yaşıyoruz, yoksa yardım ederlerdi.” Bu sözler Boşnak Emine Şeçeroviç Kaşlı’dan Bosna ve Kosova mezalimini çocuk yaşta yaşayan birinden. Kalbin muhabbet beslemesi insanın havsalasının alabileceği bir şey değil. Zira her şeyi illiyetle izah etmeye çalışan modern insanın çok da anlam verebileceği bir şey olmadığı gibi. Muhabbeti insana şah damarından daha yakın olanın bir mucizesi olarak görebiliriz. Çünkü âlemlerin rabbinin isimlerinden biri de el-Vedûd’dur. Onun sevmediğini kulları da sevmez. Biz öyle inanıyoruz. Muhabbetimizin karşılığı olan isim ise kıymetli

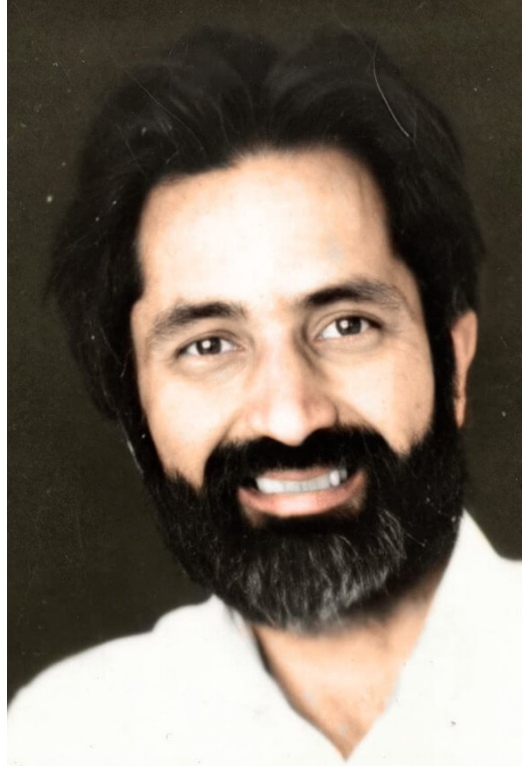
yazar Mustafa Nezihi Pesen. Bu muhabbetin oluşumunda kaderin bir cilvesi olarak aynı mekânı farkında olmadan bir vakitler paylaşmış olmamız da olabilir.

Okuyucusuna daha önce İstanbul'a *Zikirle Girdin mi Hiç?* ve *Benden Önce Ölme* gibi kitaplarıyla çıkan Pesen, Şubat 2024'de ise *Zirvesine Göz Koyduğum Dağlar* ile yeniden merhaba dedi. Son eseri ilk iki kitabından daha farklı olan yazar bu eserinde bize mensup olduğu coğrafyanın ve köklerin neresi olduğunu gösterir. Anadolu'da bir yere vardığınızda size yöneltilen ilk soru sen nerelisin ve kimlerdensindir? Yazar bu durumun farkında olarak çok net ve kendinden emin bir biçimde bu sorulara cevap veriyor bu kitabıyla. Rab-bine, dünyaya ve insanlığa dair tavrını, edasını ortaya koyan yazar artık gözünü dağların zirvesine dikmiştir o büyük isimlerin o koca beldelerin...

İslam'ın şartlarından biri de melek-lere imandır. Müminler buna kayıtsız şartsız inanır. Şükür ki doğan her çocuğun ilk karşı-layıcılarının, yeryüzüne düşen her tanenin bir melek eşliğinde indiğini bilen bir ümmetin devamıyız. Melekler bizimle bu kadar ya-kinken onları görmemeyi tercih etmek yine bizlerin yaptığı bir şey olsa gerek. Pesen, bunun farkında olan bir yazar olarak yapıp ettiklerinden elbette o yanımızdan hiç ay-rılamayanları şahit tutuyor. Hissettikleriyle, düşündükleriyle ve sevdikleriyle...

Kitap temelde iki bölümde oluşuyor: *O Rüyanın İzinde Kesintisiz Gayret Dersleri* ve *O Rüyanın İzinde Şehre Giriş Dersleri*. Yazar birinci bölümde hak yolunda mücadelesine âşık olduğu isimlerin gayretlerine yer veriyor. Kimler mi bunlar? Gazzâli, İmam-ı Rab-bânî, Şeyh Şamil, İskilipli Atıf Hoca, Konyalı Musa Kâzım Efendi, Mehmet Akif, Zahit Ko-tku, Malkom İks (Malcom X), Cahit Zarifoğlu,

Cemil Meriç, Sezai Karakoç, İsmet Özel ve Muhammed Mursî gibi isimlerdir. Yazar bu isimleri İslam ve Türk düşüncesinin önemli isimleri olarak görür, "İslam'ın kahramanları bitmez." düsturu gereğince değerlendirir. Ta-bii her ismin kendinde bulduğu karşılığı da ifade ederek. Yazarın Gazzâli'yle başlaması tesadüfî bir tercih değildir. Malum olduğu üzere büyük âlim İslam'ın ve Müslümanların Batı düşüncesi karşısında bir tehlikeye ma-ruz kalacaklarını gördüğü için İhya hareketini başlatmış ve kendisinden sonrakilerin önünü açmıştır. Her ne kadar Gazzâli bir felsefe düşmanı olarak görülse de zaman içerisinde böyle olmadığına dair yorumlar getirilmiştir. Yazar yaşanan çağın da bir medeniyet kri-zinde olduğunu görerek bize neden zirvesine göz koyduğu dağın ilk isminin Gazzâli olduğunu şöyle açıklar: "Kendi çağını anlamak ve fet-hetmek için gücünün, kudretinin, aklının ve zekâ-sının bütün potansiyelini zorlayacak Gazzâli'ye muhtacız." Bu yeni Gazalilerin büyük zatın

kendisinden zihnin işleyiş biçimini, Muhyiddin İbnü'l Arâbî'den ruh, Mevlana'dan ise kalp özel-liklerine sahip olması gerektiğini üstadı Sezai Karakoç'tan hareketle vurgular.

İslam'ın çekilmiş kılıcı olan Türkler, zirvesine göz koyduğu dağlar da yazarın zihnî aklî ve kalbî olarak tamamlanan yeni Gazalilerin örnek alacakları isimler gibi du-
rur. Kimlerdir bunlar? Kafkas Kartalı Şeyh Şamil, inandığı uğruna darağacını cennet bahçesi sayan İskilipli Atıf Hoca, Bedr'in aslanlarıyla kürsü kürsü Anadolu'yu gezen Mehmed Âkif gibi isimleri kendi düşünce ve üslubuyla anlatır.

Zirvesine göz koyduğu dağlarının di-
ğer önemli isimleri öncü kuşak yetiştiricisi Zahit Koktu, direnişiyle yeni yüzyılın yüz akı Malkom İks (Malcom X) tavrıyla edasıyla şii-riyle kul insan Cahit Zarifoğlu, Tanpınarca di-
yecek olursak olup olmamanın eşiklerinde Ce-

mil Meriç ve son yüzyılın iki büyük şair ve fikir adamı Sezai Karakoç ve İsmet Özel'dir.

Kitabın ikinci bölümü *O Rüyanın İzinde Şehre Giriş Dersleri* adını taşır. Kitabın adında yer alan dağ metaforu, yazar için gerek şah-sında önemli yeri olan isimler gerek de kal-binde ve ruhunda ayrı yeri olan büyük İslam beldeleri için de geçerlidir. İslam ruhu ve dü-şüncesiyle yoğrulmuş anasından ayrı düşmüş bir evlat hasretiyle ayakta duran o mübarek beldeler. Yazar bu hissiyatın daha fazlasını ziyaretlerinde yaşadığı o anlarda okuyucusu-na fazlasıyla veriyor. Bize bir gezi yazısından ötesine geçerek yüzyıl insanının o beldeler için de mesuliyetlerini hatırlatıyor. Nereler mi bu-ralar? Hemen söyleyelim: O büyük kahraman Aliya İzzetBegoviç yadigârı Bosna, Mâverâün-nehir yani Taşkent, İslam'ın iki şerefli kenti Bu-hara ve Semerkant ve onlara eşlik eden Herat.

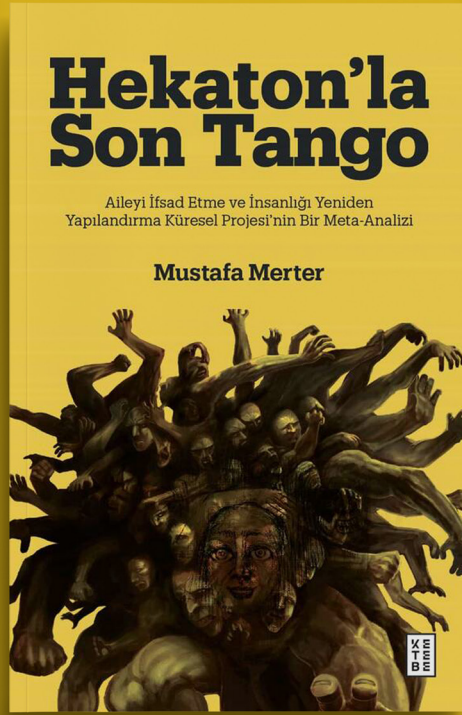
Bu şehirlerin yanında yazar her mü-minin önünde bir imtihan kâğıdı gibi duran ve vakarından hiçbir zaman taviz vermeyen beldeleri de anlatır bize. Bebek katillerinin bir türlü yıldıramadığı Filistin/Gazze, mübarek Kudüs ve Halep. Yazar anlatılarında her bir beldenin bir İslam ve Türk beldesi olduğunun bilincinde olmamızı hatırlatır.

Resûlullah'ın (sav) "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız." hadisi gereği olarak okunabilecek bu eser son yüz yılın Müslüman zihnini oluşturan mihenk taşlarından biri ola-rak görülebilir. Kelimeleri sırf kalemle değil ruhuyla nakşeden yazar Mustafa Nezihi Pesen, *Zirvesine Göz Koyduğum Dağlar* ile sizi ziyarete çağırıyor. Büyük isimlere ve büyük beldelere.

Unutmadan, Bosna'da Kosova'da ço-cuk yaşta Hırvat mezalimini yaşayan Emine Şeçeroviç çocuk masumiyetiyle düşündüğü bu durumu şöyle bitiriyor: Ne safmışım ya!

Kübra Okudan Apaydın

İKAZ IŞIKLARI YANAN BİR YAZI

Eğer mümkün olsaydı bu yazdıklarımın okunması ve tek bir kişiye dahi ulaşabilmesi için başlığın yanına renkli, yanan sönen ikaz ışıkları koymak isterdim. Fakat bu mümkün değil. Eğitiminin büyük bir bölümünü yurtdışında tamamlamış Psikiyatrist Mustafa Merter, değil ülkemdeki, dünyadaki güncel düzen trafiğine yakalanmış her insanın okuması gereken bir kitap kaleme almış: “Hekatonla Son Tango”. Bu da ne, dediğinizi duyar gibiyim, ama lütfen şimdilik kitabın ismini bir kenara bırakalım. Ne anlatıyor bu herkesin okuması gereken kitap? “Aile kavramının yı-

kılması için tüm dünyanın nasıl bir araya geldiğine ilişkin bir komplo teorisi” sunuyor desek yanlış olmaz. Bu arada komplo teorisi demişken komplo teorilerinin gerçek olma olasılığı, teorinin niteliğine, delil durumuna ve bağlamına göre değişir. Komplo teorileri genellikle, gizli grupların veya kişilerin kötü niyetli planlarını öne süren açıklamalardır. Bazı komplo teorileri zaman içinde gerçek çıkmıştır: Vıtırgeyt (Watergate) Skandalı Skandalı:** ABD’de Richard Nixon yönetimi tarafından gerçekleştirilen yasadışı dinleme operasyonu. MK Ultra Projesi:** CIA tarafından yürütülen zihin kontrol deneyleri. Taskigi (Tustege) Frengi Deneyi: Afro-Amerikan erkekler üzerinde yapılan etik dışı tıbbi deneyler. Bu örnekler, hükümetler veya güçlü grupların zaman zaman gizli ve etik dışı eylemlerde bulunduğunu gösterir. Komplo teorilerinin gerçek olma olasılığı, iddianın dayandığı kanıtların kalitesine ve mantıksal tutarlılığına bağlı olarak büyük

ölçüde değişir. Bazı durumlarda, komplo teorileri gerçeği ortaya çıkarabilirken, çoğu zaman yanlış bilgi ve spekülasyonlar üzerine kuruludur. Dolayısıyla, her bir teoriyi ayrı ayrı ve titizlikle değerlendirmek önemli. “Hekaton’la Son Tango” oldukça ikna edici, okunmaya ve anlaşılmaya değer bir kitap.

Mustafa Merter, kitabında bir takım guruplar tarafından aileyi ifsat etme ve insanlığı yeniden yapılandırma küresel projesi yürütüldüğünü, madde madde şema şema delilleri ve çıkarımlarıyla paylaşmıştır. Dünya iyi bir yere doğru gitmiyor ve doğal kaynaklar tükenmeye yüz tutmuşken defalarca insanlığın nüfusunu azaltmaya yönelik birçok eyleme zaten şahit olduk. Artık bu hususta delile dahi gerek yoktur sanıyorum. Öte yandan bunun en “masumane” yolunun başta aileyi yok etmek olduğu çıkarımı yadsınamayacak derecede gerçektir. Zira aile olmazsa üreme, çoğalma ve nüfus artışı kolayca azalacaktır.

Yazara göre aileyi ifsat etme “savaş”ın bir takım cepheleri var. Birinci cephesi, terbiye sisteminin çökertilmesi; özetle insanlara aşılınmaya çalışılan “başkalarına zarar vermediğin müddetçe her şeyi yapmakta özgürsün” safsatasının açık ucu ve “mutlu olmak asıl amaçtır bunun için her yol mubah” söylemi, iyilik ve ahlak gibi erdemlerin yok edilmesini amaçlamaktadır. Tahmin edersiniz ki bu da her istediğini yapan ve sözde amacı mutlu olmak gibi bir masum isteğe dayanan bireysel ve her türlü hatayı yapmaya açık insanı ortaya çıkarıyor. Savaşın ikinci cephesinde kadın hakları adı altında “erkek kadın” yaratma çabaları geliyor. Bu, eminim ki ayakları üstünde durmaya çalışan bağımsız tüm kadınların yaşadığı bir problem. Zira yazarın tam anlamıyla nokta atışı yaptığı şey doğru ve üstelik kimse bunu dile getiremiyor. Çünkü aksi halde

kadın hakları savunucuları ellerinde hazır oklarıyla bir köşede bekliyor. Yazar özetle kadınların aslında -sizin haklarınızı savunuyoruz- adı altında kandırıldığı ve özünde tam manasıyla birbirinden farklı olan kadın ve erkeğin sözde eşitlendiğini dile getiriyor -bu konu uzunca bir makale, hatta kitap boyutunda tartışılabilir-. Yazar, üçüncü cephede baba otoritesinin kasıtlı olarak yıkılmaya çalışıldığına değiniyor. Çok uzağa gitmeye gerek yok, kırk yaşında birinden dahi "ben babamın yanında bunu yapamazdım" şeklinde cümleler duymuşsunuzdur. Bu dünyanın kırk yıl gibi kısa bir süre içerisinde nasıl bir gelenek uzaklaşma akımına kapıldığıнын kanıtıdır. Dördüncü cephede eşcinsel hayat tarzının desteklenmesi geliyor. Bu konu da çok su götürür, eminim ama gerçekten size de bu konunun uluslararası birçok sorunundan sesi daha çok çıkıyormuş gibi gelmiyor mu? Yılların psikiyatristi yazarımız, olması ve birçok vakaya şahitlik etmiş ve görmesi nedeniyle karşılaştığı bir çok cinsiyet değiştirme vakalarında depresyonun engellenemez bir biçimde arttığına şahitlik etmiştir. Öte yandan bilinmesi gereken bir diğer şey, doğuştan gelen bir eşcinsiyetlilik durumunun olmadığı gerçeği... bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Kadın ve erkek kromozomları dahi farklı olmakla birlikte bizleri değiştiren yaşadıklarımız, deneyimlerimiz hatta bazen bize nasıl bakıldığı ve yaklaşıldığı oluyor. Yazar, şu an dünya üzerinde kreş düzeyine gelen eşcinselliğe yahut cinsiyet değiştirmeye özendirme çabalarının youtube kids üzerinde çocuklarımıza, netflix üzerinden gençlerimize yönelik olduğunu altını çiziyor. Küçük bir çocukken oyun sırasında ben otobüsüm dedi diye bir çocuğu sen otobüssün diye yetiştirmek ne derece saçma ise bir çocuğu öyle dedi diye karşı cins olarak yetiştirmek de o kadar saçma ve

acıdır. Üstelik bununla da kalınmayıp bir takım operasyonlar yapılması geri dönülemez mağduriyetlere neden olmaktadır. Cinsiyet değiştirenlerin büyük çoğunluğunun eski cinsiyetlerine döndüğü gerçeğini düşünürsek bu alçak politikanın gerçekten durdurulması gerekiyor. Kaldı ki yabancı ülkelerde ilkokul çağında herhangi bir sebeple (ki bu bazen taciz edilme, bazen sevgilisinden nefret etme, bazense ailesinin karşı cinsten doğmuş olmasını arzu etme gibi nedenlere dayanıyor) cinsiyet değiştirmek istediğini okul pedegoguna bildiren çocuklara derhal karşı cins hormonu verildiğini ve desteklendiğini üzülererek öğrendik. Bu duruma maruz kalan, fakat belli bir zaman geçince istediklerinin aslında cinsiyet değiştirmek olmadığını idrak eden ve "neden fiziksel ya da psikiyatrik olarak detaylıca incelenmeden desteklendim ve ameliyat olmaya teşvik edildim" şeklinde dava açan trans bireyler her geçen gün artıyor. Çünkü geri dönüşü

olmayan bir duruma düştüklerini görüyorlar. Yani birini öldürmek ya da yaralamak suç ama birini cinsiyet ameliyatı olmaya teşvik etmek alkışlanacak bir davranış olmuş durumda. Yazar savaşın beşinci cephesinin “toplumsal cinsiyet” sloganıyla aslında tüm cinsiyetlerin ve özellikle de eşcinsel, trans ve adını bilmediğimiz dahasının sözde eşitlenmeye ve böylece kadın ile erkek farkının yok edilmeye çalışıldığını belirtiyor. Savaşın son cephesinde ise ironik bir biçimde ailenin varlığı için “anne” olma doğal duygusunun yerine hayvan sevgisi gibi sevgilerin koyulmaya çalışıldığını anlatıyor. Zira tıpkı eşcinselliğin elinde hoparlörle gezdiği şu zamanda aynı şekilde hayvan sevgisi de inanılmaz bir biçimde sivriliyor. Bu beni hayrete düşürüyor. İnanılmaz savaşlar olur ve dünyanın bir kısmında insanlar içecek suya hasret kalıp susuzluktan ölürken bunların sesi çıkmıyor ama hayvan haklarına ilişkin sesler her yerde gözümüzün içine sokuluyor. Yazar, kadının annelik içgüdüünün ve merhamet etme isteğinin böylece hayvanlara kasti olarak yöneltildiğini yineliyor. Birçok ünlü,

platform, kurum, neredeyse aklınıza gelebilecek tüm bilindik markaların bu savaşı, maddi olarak desteklediğini görüyoruz.

Tüm bunlarla nasıl başa çıkabileceğimize ilişkin fikirlerini sunan yazar baş komuta kademesine sosyal ve görsel medyayı koymuş ki bu çok mantıklı. Yaklaşık yirmi yıl kadar önce okuduğum bir yazıda bir zehrin insanların evine kadar gireceğinden ve zehirlemediği tek bir insan kalmayacağından bahsediyordu. Bir yaşındaki çocuklarımızdan yetmiş yaşındaki dedelerimize kadar sosyal medyaya ucundan bucağından temas ettikleri düşünüldüğünde bu zehrin internet olduğuna yemin edebilir ama ispatlayamam. Sosyal medyada, yukarıda bahsi geçen savaş cephelerinden en az birine mutlaka rastlamışsınızdır. Ya bir erkekten bile fazla çalıştığını anlatan, evcil hayvanının annesi olduğunu iddia eden bir kadına ya da eşcinsel olduğu için inanılmaz derecede fenomen olup para kazanan birine mutlaka rastlamışsınızdır. Öyle ki bazen anlatılan hikayelerin ne derece ahlaksız olduğuna ve yayınlayanın utanmadığına dahi

şaşıyoruz. Neyse ki en azından “şaşırmayı” unutmamışız. Demek ki hala zaman var. Bunları biliyor olmak ve bilen bir gözlükten bakmak size farkındalık kazandıracaktır diye düşünüyorum. Bir Netfiliks (Netflix) eski üyesi olarak izlediğim filmlerin ve her bir film ve dizideki çarpık, ahlaksız ve uç-sivri ilişkileri yadsımasam da bu ilişkilerin canımı sıktığını, ama yine de zamanla zihnimde olağanlaştığını fark ettim. Uzunca bir zaman her yapımda mutlaka var olan eşcinsel kimliği gözümüzün içine sokulmasını artık görmezden gelmeye çalışırken üyeliğimi iptal ettirmeme neden olan yapım aynı anneden olan iki kardeşin kardeş olduklarını bilmeden aşk ve cinsel birliktelik yaşadıkten sonra durumu öğrenmeleri ve sarılıp masumane bir tavırla artık kardeşimsin şeklinde hayatlarına birlikte devam etmeleri oldu. Yani bu durumu nasıl bu denli masumlaştırarak imkansız bir aşk hikayesine dönüştürüp ne cüretle servis ettiklerine aklım ermedi ve benim için serüven bitmiş oldu. Fakat düşünüyorum ki buna cesaret edemeyen, hayatındaki tek eğlencenin böyle platformlarda bir şeyler izlemek olduğunu düşünen gençlerin bilinçaltının geldiği hal acınası olmalı. Nitekim her ne kadar etkilenmediğimizi iddia etsek de medyada temas ettiğimiz her görsel, bilinçaltımıza yerleşerek olağanlaşıyor. Tiktok uygulamasının üretici olan Çin’in kendi ülkesinde uygulamaya girişlerde gençler ve çocuklar için ayrı ayrı kısıtlamalar getirdiğini öğrenince durumun vahametini bir kez daha idrak etmiş oldum. Üstelik bir yaşından itibaren çocuklarımızın bir şekilde maruz kaldığı yabancı yapım çizgi filmler içerisine yerleştirilen eşcinsel anne babalar, yahut ahlaki yerle bir eden daha onca şeyi fark ettikçe oturup tüm memleketim için ağlamak istedim. Bebek yaştan itibaren çocuk kıyafetlerinde ki eşcinsel logolar herhalde ailelerin

eşcinselliğe saygı duyuyorum mesajı için değildir. Çocukların gökkuşağı motifli oyuncaklarla kandırılması ve ülkemizde tekstil sektöründe bunun mantar gibi çoğalması beni kahrediyor.

Yazar, tüm bu savaşın meslek örgütlerine de sıçradığını ve desteklemek ya da sessiz kalmak için zorlandıklarını ifade ediyor. Örneğin cinsiyetinden memnun olmadığını söylediği için şahsı destekleyen ve testestoron reçete eden doktorun ödüllendirildiğini anlatıyor.

Yazar tüm bu olanlar karşısında sıkı bir önlem planı hazırlanması ve ciddi denetimler gerçekleştirilmesi gerekliliğini savunuyor ki bu çok doğru. Aksi halde bugün yurt dışında gördüğümüz bahsi geçen uygulamalar yarın bizim cebimizde bitecek. Çocuğunu, kardeşini, yeğenini kısacası geleceğini düşünen herkesin bu hususta bilinçlenmesi gerekiyor. Bugün ağzımıza almaktan imtina ettiğimiz vakaların yarın sahibi olabiliriz. Bu savaşa herkes katılmalıdır.

Sonuç olarak Hekaton’a gelecek olursak yazar, çok başlı bu antik canavarın uzun ve onlarca kolu olduğunu, fizik ötesi bir ahtapot gibi her yere uzanabildiğini, amacının bütün manevi değerleri yok etmek olduğu belirtiyor. Biz de içimizdeki bu canavarla adeta koyun koyuna yaşamaktayız.

Başta bahsettiğim gibi gidişattan “rahatsız” ve “ne oluyor” diyen her bireyin alıp okuması gereken bir kitap. Burada anlamadığımız ve olanların vahametini gözler önüne seren bir sürü detay mevcut kitapta. Tüm bunlarla birlikte eleştirilerimiz de var elbette. Yazar, yin yang üzerinden kadın ile erkek farkını anlattığı ve eşcinsel yönelişlerin hayal kırıklıklarını kaleme aldığı kısımlarda bir takım tasavvufî göndermelerde bulunmuş. Bu, bize aşırı yorum gibi geldi.

Ünzile Eşen

AMAK'I HAYALDEN UYANIŞ BÜTÜN İVAN'IN ÇOCUKLUĞU

Sinemanın şairi Andrey (Andrey) Tarkovski'nin "Beni sanatçı olma hakkına kavuşturacak bir sınavdı." diye nitelendirdiği film "İvan'ın Çocukluğu". Tarkovski'nin Bogomolov'un öyküsünden mülhemle işlediği ilk uzun metraj filmi, aynı dönem sanat camiasını da filmi reddiye yahut methiye olarak okumuş iki farklı gruba ayırmıştır. Tarkovski'nin tüm sanat dallarının kökünde şiirin yattığı yönündeki bakışıyla yönettiği filmde, İkinci Dünya Savaşı'nın vahşetinden ziyade şiirin her türden getirileri -aşk ve rüya- ile yücelen insan'ı odak noktasına alması; aynı yıllarda çekilmiş yeni gerçekçi savaş filmlerine meydan okuyucu bir kimlik getirmiştir. Bu bağlamda filmin; savaşın toplumdaki kopartılmış, dağılmış ve tahrip edilmiş insan ruhunu vahşetin çağrısından öte duygusal bir gerçeklik ile işlediği söylenebilir.

Tarkovski'nin bellek ile oynamayı seven üslubunun temelini bu film ile atmış olduğunu söylemek çok da yanlış olmaz. Filmin açılış sahnesi, aydınlık siyah-beyaz renk paleti içinde ve yeniden uyanışı anımsatan müzik eşliğinde İvan'ın annesine koşup "Anne, bak guguk kuşu" repliği ile başlar. Bu replik, Tarkovski'nin "Mühürlenmiş Zaman"da bahsettiği üzere kendisinin dört yaşında dünya ile tanışmasına dayanan bir hatırasıdır. Böylece İvan'ın, açılış sahnesinde gördüğü bu rüya ile dünya denilen sürgün yerine resmen atıldığını ve renkli yaz elbisesi içinde kendisine gülümseyen annesine guguk kuşunu tanıdığını söylemesi rüştünü ispatladığını gösterir. İvan'ın gördüğü tüm rüyalarda annesinin yaz elbisesi ve sükûnetli bir gülümseme içinde olması, anne ile kurulan bağın "öteki" yani mağara alegorisinde anlatıldığı üzere yalnızca gölgeleri seçilen ve gerçek olduğu sanılan nesnelerin aslolan suretlerinin görüldüğü hakiki yer ile bağlantılı olduğudur. Anne, ahiretin kapısıdır. Bu rüya sonrasında film, aniden kasvetli bir havaya bürünür ve durgun, sert, kemikli yüzü ile İvan seyirciye yakın açıdan tanıtılmış olur. İlk sahnede izlenen İvan artık rüyadan uyanmış, bambaşka sert bir kimliğe bürünmüştür. Rüya-dan uyanan küçük İvan artık çocuk ruhundan ziyade annesini ve yakın çevresini öldürenlerden intikam almak isteyen bir asker ruhunda ete kemiğe bürünmüştür. Durgun ama tutkuların gerilimi içindeki hâlden sonra İvan, ikinci bir rüyaya dalar. Rüyasında annesi ile kuyunun başında aşağıda sular içinde duran ışık huzmesini izlemektedir. Annesinin "Bizim için gündüz ama bir yıldız için gece vakti." söylemiyle İvan, ışık huzmesini tutmaya çalışır ve kovadaki ipin kopmasıyla birlikte kuyunun yukarısında duran annesiyle bağını koparmış, duyduğu ses üzerine de annesinin vurulduğunu anlamış olur. Artık kuyudaki ip yani annesiyle kurduğu göbek bağı kopmuş, İvan sürgün yerine atılmıştır.

Yatılı askerî okula gönderilmek istenen İvan'ın, gitmemek için kaçış yolu araması, savaşın harap ettiği ruhlar için artık bir gelecek fikrinin olmadığını açıklar. Bu kaçış

yolunda İvan, kapısından başka hiçbir parçası kalmamış harabede kalan yaşlı, kendi belleği içinde yaşayan bir adamla karşılaşır. Yönetmen bu sahneyi, dumanlı bir sis perdesi üzerinden seyirciye gizemle karışık ürperti dolu derin bir yalnızlığın hâkim olması için koymuş gibidir. Tarkovski'nin diğer filmlerinde de rastlanılan yaşlı adamın elinde tuttuğu horoz; Hristiyan inancı kapsamında aydınlığı, uyanışı dolayısıyla Mesih'i çağırıştırır. Bu bağlamda, her yerde savaşın izlerinin okunduğu manzara karşısında ihtiyara açılan tek kapının, varoluş kaynağını zaman ve mekân suniliklerinden arınmış bir tür mecnun olma boyutuna açıldığı söylenebilir. Tarkovski'nin karakter portrelerinde esas aldığı bir husus olan yüzeysel güzelliklerden ziyade izleyenler ile duygusal bir bütünlük oluşturan tercihi, filmdeki hemşire Maşa'ya da yansır. Maşa, Bogomolov'un öyküsünde betimlenen kadınsı niteliklerden çok uzak; korunmasız, saf ve güven dolu bir hüviyete sahiptir. Böylece yönetmenin sonraki filmlerinde de kadına bakışı doğurgan, dişil bir tasvirden ziyade inancı ile örtüşen Mer-yem Ana kutsalıyla çözümlenmiş olur.

Tarkovski'nin yalnızca hareketli kamera kullandığı son rüyada İvan'ın, deniz kıyısı boyunca bir kız çocuğunu yakalamak üzere koştuğu görülür. Esasında İvan, uğradığı çarpıcı son ile bir tür cennete koşmuştur. Bu sahnede aydınlık bir ton İvan'ın kana kana içtiği suya sirayet eder ve İvan, huzurlu siması ile kendisine gülümseyen annesinin önünde bir tür mesih mertebesine ulaşmış olur. Tarkovski gerçek dünyada İvan'a bir kahramanlık anıtı tasarlamaz. Onun yerine son sahneyi, uhreviyat inancı ile ideallardan kurtulmuş bir çeşit özgürleşme alanı olarak izleyenlere sunar. "İvan'ın Çocukluğu"; usta yönetmenin "Güvenimi pekiştirdi, inançlarımın şekillenmesinde katkıda bulundu." diye ifade ettiği tanımlamanın da ötesinde; esfeli'safilin insancıkların uğruna tutsak olduğu pıtraklı diyardan, amak'ı hayalden uyanışın ve ait olunan yere, kuyunun yukarısında kalmış ana rahmine dönüşün yolculuğudur.

Meryem Yırtmaz

-Dİ' Lİ GEÇMİŞ ZAMAN

Sofra eksiksiz bir şekilde hazırlanmıştı, her şey yerli yerindeydi. Ekmekler doktorun söylediği gibi çavdar alınmıştı, zeytinyağlılar masada çiçek gibi açmış, ağız sulandırıyor. Doğrusu masa örtüsünün bir kısmında minik bir salça lekesi vardı. Ayşe mantı tabağını yerleştirirken eli titrediği için azıcık dökmüştü fakat sorun değildi, çok da belli olmuyordu, kızartma tabağı ve tuzluklar lekenin gözükmemesini engelliyorlardı. Engellemeseler de sorun yoktu çünkü Aydın gözlerini çorbasından ayırmıyordu.

Çorbası geleli beş dakika oluyordu. Beş dakikadır çorbasını karıştırıyor ve bunu yaparken gözlerini bir kere bile tabağından ayırmıyordu. Fark etmeden yaptığı bir şey de değildi: bunun için çok uğraşıyordu. Gözleri, üzerine dikilmiş badem gözlere değmesin diye tüm gücüyle çabalıyordu ve anlaşılmasını için kendisini öyle çok kasıyordu ki kolları ağrıyordu.

“Çorbayı yaparken ben bu kadar karıştırmadım.” dedi Ayşe gülerek. Bu samimi bir gülüş değildi, gözlerine de ulaşmıyordu zaten. Masada kendini bir şeyler için zorlayan tek kişi Aydın değildi yani. Ayşe de aynı durumdaydı. Aydın eve geldiğinden beri kendisini neşeliymiş gibi göstermek için zorluyordu. Aslında Aydın eve gelene kadar gayet neşeliydi de. Sonrasında stres ve hayal kırıklığı heyecanının yerini almıştı.

Çünkü Aydın bir garipti. Bu yeni bir şey değildi. Son birkaç aydır böyleydi. Önceki o neşeli, eşiyile flört etmek için fırsat kollayan Aydın olsa eve girer girmez

karısını kollarının arasına alır, onu yanaklarından boynuna doğru taşan öpücüklerle boğar ve tüm mızızlanmalarına rağmen kollarının arasından kurtulmasına müsaade etmezdi. Öpücüklerini iltifatları takip ederdi ayrıca. Ve bunun için Ayşe'nin süslenip püslenmesine de gerek yoktu, pijamalarıyla onu karşılaması bile bir şeyi değiştirmezdi, Aydın onu yine tutkuyla alırdı kollarının arasına.

Ama eski Aydın yoktu, bu yüzden Ayşe'nin kendisi için hazırlanmış olduğunu fark etmedi. Evet umursamamış bile değildi, fark etmemişti çünkü geldiğinden beri bir kere bile Ayşe'ye bakmadı. Vurduğu kapı açılır açılmaz Ayşe'nin cıvıl cıvıl merhabasına kuru bir sesle cevap verip kızcağıza bakmadan — bakmayı bırakın, öylesine bir göz bile atmadan— lavaboya geçti direkt. Hâlbuki Ayşe bugün onun kendisine en çok yakıştırdığı elbiseyi giymiş, saçlarını tam da onun beğendiği gibi kıvrırcıklaştırıp sırtından aşağı salıvermişti. Ayrıca saçlarına Aydın'ın kendisine geçen sene İzmir'den aldığı el örmesi çiçeklerden yapılmış tokaları da takmıştı, Aydın bu tokaları ona çok yakıştırıyordu. Tokaları ne zaman kullansa Ayşe kendisini bir çiçek gibi güzel ve zarif hissediyordu; Aydın'ın bakışları öyle hissettiriyordu. Aydın ona bir çiçekmişçesine bakıyordu.

Bugün bu zincir kırılmıştı çünkü Aydın ona bakmamıştı.

Ayşe son zamanlarda Aydın'a ve kendisine ait olan o bahçenin eski şanına sahip olmadığıнын zaten farkındaydı. Çiçekleri eskisi gibi sağlıklı gözüküyor ve tatlı tatlı kokmuyordu.

Fakat bugün fark etmişti ki bahçesinin eski şanına benzemiyor oluşundan daha büyük bir sorun vardı ortada: çiçekleri solmuş, hatta kuruyup kurtlanmıştı.

Ayşe, düşünceleri yüzünden kuruyan boğazını nemlendirmek için suyundan birkaç büyük yudum aldı. Oda o kadar sessizdi ki yutkunuşunu ikisi de işitebildi.

Ayşe bugün pek bir şey yemiş değildi, çorbasını dahi bitirmemişti, yine de aç hissetmiyordu. Aksine sanki tıka basa yemiş gibi midesi bulanıyordu. Hissettiği üzüntünün etkisiydi. Bu yüzden önündeki çorba dolu kâseyi aldı ve ayaklandı. Adımları mutfığa yönelmeden önce, “Çorbayı içmek istemiyorsan zorlama kendini, seviyorsun diye İzmir köfte yaptım, ondan getireyim,” dedi bitik bir sesle.

Ayşe tüm gün akşam için hazırlandı; evi temizledi, yemekler hazırladı, kendisi hazırlandı. Yine de bir an bile yorgun hissetmedi. Bir şeyleri düzeltebileceğine dair olan heyecanı yorgunluğunun üzerini örtmüştü. Ama işte Aydın'ın eylemleri bastırılmış olan her şeyi suyun üzerine çıkarmış ve Ayşe'nin hevesini bir gemi gibi aynı suyun dibine batırmıştı.

Ayşe'yi bulmayan bakışları, vermediği cevapları, asık yüzü, Ayşe'yi üşüten soğukluğu, hepsi geminin su almasına neden olan şeylerdi.

Bir yerde okumuştı, nerede okuduğunu tam olarak hatırlamıyordu. Sosyal medya da olabilirdi, gazete küpürü de. Belki de sabah kahvaltı yaparken izlediği o televizyon programlarına çıkan uzmanların birinden duymuştu. Bilemiyordu. Her neyse. Okuduğu ya da duyduğu şey şuydu: bir sorunla tam anlamıyla yüzleşmediği sürece aynı sorun farklı bedenlerle yine karşısına dikilecekti. Bunun psikolojide de yeri vardı hatta sanki. Ya da bundan bahseden zaten bir psikolog muydu? Hatırlamıyordu. Önemli olan bu da değildi. Önemli olan gençliğinde yüzleşmekten kaçtığı şeyin şimdi kendisinden kaçmayacağı bir bedende karşısında dikiliyor olmasıydı.

Eğer ki Ayşe'ye annenin en sevmediğın özelliğı ne diye sorsaydınız alacağınız ilk cevap konuşması, hatta bağırıp çağırması gereken anlarda kendi kabuğuna çekilmesi olurdu. Bağırın, çağırın, gerekirse dövsün ama susması. Bu huyundan nefret ediyordu. Bir duvarla tartışıyormuş gibi hissediyordu. Yine de Ayşe bunun düzelmesi için gereken çabayı

vermedi. Tartışmalarının daha da arttığı dönemde lise sona gidiyordu ve üniversiteyi şehir dışında okuyacağı için sorunu kökünden çözmek için çabalamak yerine kaçmayı tercih etti.

Şimdiyse aynı sorun hemen karşısında dikiliyordu ve ne yazık ki kaçamıyordu.

Ayşe farkına vardıkları yüzünden derin bir nefes alırken Aydın sanki yarasına tuz basmak istiyor gibi cevabını yine konuşarak vermemeyi tercih etti. Bunun yerine dakikalardır parmaklarının arasında olduğu için sapı nemlenen kaşığı kâseye bıraktı ve Ayşe'nin alabilmesi için kâseyi ona doğru itti. Ayşe kâseleri topladı, mutfağa gitti ve Aydın'a güzel bir tabak hazırladı. İzmir köfte tam da Aydın'ın sevdiği gibi bol salçalıydı, patatesler de elma dilimi şeklinde kesilmişti. Başka bir zaman olsa Aydın iki tabaktan az yemezdi ama başka bir zaman dilimini yaşamıyorlardı. Bu yüzden Aydın kendisi için hazırlanan tabak önüne konulduğunda hiç heyecanlanmadı. Yalnızca bu da değil: Ayşe'nin kendisi için tabak hazırladığını da görmedi. İşte, başka bir zaman diliminde olsalar kendi tabağını gördüğünde parlayan bakışları Ayşe'nin önünde bir tabak olmadığını fark edince sislenir, kaşları hemen cecik çatılırdı.

Hiçbirisi olmadı çünkü başka bir zaman diliminde değillerdi. Ayşe'nin daha iyi hissedilmek için geçmiş zamanla şimdiyi karşılaştırmayı acilen bırakması gerekiyordu. Tüm o anlar -di'li geçmiş zaman kipine sahiplerdi. Geçip gitmişlerdi.

Ama bunu kabullenmesi demek bahçesinin de kurtlandığını kabul etmesi demekti. Bu yüzden fark etmemek için direnmeye devam ediyordu.

Tabağı Aydın'ın önüne koyduktan sonra kendi yerine oturdu, değişen bir şey olmadı; Aydın aynı hevesizliğiyle yemekle uğraşmaya devam etti. Ayşe'nin sabrını taşıran son damla da bu oldu. Hani aydın bir çatal bile alsaydı yemeğinden, sabretmeye ve susmaya devam edecekti Ayşe çünkü duyacaklarından korkuyordu ama olmadı.

“Tok mu geldin? Neden hiçbir şey yemiyorsun Aydın? Hâlbuki senin en sevdiğin yemekleri yaptım, hani sevmediğin yemekler olsa sorun etmeyeceğim yemin ederim ki ama... ama hepsi sevdiğin yemekler. Hem tek sorun yemekler de değil,” dedi gözleri Aydın'ın masadaki yumruk hâlini almış elini bulurken. Parmaklarını nasıl sıkıyorsa Aydın, damarları tenini yırtmak istiyor gibi görünecek kadar epey belirgindi.

“Eve girdiğinden beri bir kere bile yüzüme bakmadın. Senin için o kadar hevesle hazırlandım ve sen bir kere bile bana bakmadın...” Ayşe'nin hayal kırıklığıyla desibeli daha da azalan sesine Aydın'ın yutkunuşunun sesi karıştı. Bu söylediğiyle Aydın kendisine bakar zannetti ama yanıldı. Aydın'ın gözleri hâlâ daha tabağındaydı. “Aramızda bir sorun olduğunun farkındayım, son bir aydır eskisi gibi... bana karşı eskisi gibi değilsin. Sorun ne bilmiyorum. Yemin ederim ki. Yine de sorunun ne olduğunu öğrenmek bir şeyleri düzeltebilmek için çaballıyorum fakat bana hiç yardımcı olmuyorsun. Yardımcı olmak istesen ama olamasan yine sorun etmeyeceğim ama sen yardımcı olmak istemiyorsun. Çarelerden kaçıp duruyorsun. Artık eminim.” dediğinde eğer sözü Aydın'ın, “Ayşe,” demesiyle bölünmeseydi daha fazla konuşurdu. Çok fazla dolmuştu ve artık işler daha da kötüye gitmesin diye ağzını kapalı tutamıyordu.

Ayşe, Aydın'ın sonunda konuşmasına sevinerek beklentiyle ona baktığında, “Ben gerçekten de eskisi gibi değilim çünkü... çünkü eskisi gibi hissetmiyorum.” dedi o Aydın o titreyen, özgüvensiz sesiyle. Tek nefeste söyledi. Bir an dahi duraklasa bir daha bu cümleyi kurabilecek cesarete sahip olamayacaktı. Bu an, bahçelerindeki son çiçeğin de kuruduğu andı. Ayşe tarafından dikilmiş bu çiçek, aklına asla getirmek istemediği o ayrılık ihtimaliyle bir anda tatlı kırmızılığın kaybetti. Çiçeğin yapraklarını dökense Aydın'ın, «Ve sanırım eskisi gibi hissetmek de istemiyorum.» demesiydi.

UZUN ZAMANDIR BEKLİYORUM, KALİPSO

Beş metrelik küçük teknin suya gömülü kırmızı boyasının üstünde kalan mavi şeritte siyah ve kalın harflerle Kalipso (Calypso) yazıyordu. Hava boğucu ve karanlık başlamıştı ama şimdi güneş bulutların arasından kendine yer açmış, teknin tüm gövdesini tatlı, sarı bir ısıltıya boyamıştı. Deniz durgun, sakin ve güzeldi. Çok güzeldi, güneş ışınlarının kırıldığı her bir su taneciğinden milyonlarca mücevhere bedel ışıklar saçılıyordu. Cahit gözlerini uzun zamandır dinlendikleri sudan ayırdı, gözleri kamaşmıştı. Başını iki yana hızlıca sallarken gözlerini de sıkıca yumdu, kapalı gözbebeklerinin ardında güneş alevine benzer yakıcı bir kıvıllığın içinde dans eden su parıltılarını görebiliyordu. “Allah’ım” dedi, “ne güzel gün.”

Dizleri üzerinde temkinli hareketlerle teknin kenarına yaklaştı ve ellerini denize daldırdı, ellerinin her hareketinde suda giderek pembeleşen, kırmızı izler bırakıyordu. Elinden geldiği kadar elini temizlemeye çalıştı, sonra döndü, geri oturdu. Osman’a baktı. Oltasının makarasını hızlıca sararak elini yakaladığı üç küçük istavrite uzatmıştı. Minik ağızlarını iğnenin ucundan hırpalayarak kurtardıktan sonra o da ellerini temizledi.

“Bereket versin,” dedi gülerek, “bu akşam bu yedisiyle karnımızı doyuruyoruz.”

“Yağmur tam durmadan açıldık, daha çıkmamışlardır saklandıkları yerden.”

“Olsun. Olay balığı tutmakta değil.”

“Öyle tabii.”

Sessizliğe büründüler. İkisi de ayaklarının dibindeki su dolu kovaların içine koydukları balıklara bakıyor, arada bir parmaklarını suya daldırıp sıçrayarak kovadan çıkıp bir şekilde denize tekrar kavuşacaklarını zanneden gariplere dokunuyorlardı. İki müstakbel dü-nür, Marmara’nın ortasında bir yerlerde balıklarla yalnızdı. En sonunda Cahit söze başladı:

“Yahu Osman, senin şu oğlan ne yapıyor, hâlâ yerleşemedi mi Aydın’a?”

“Sorma, yerleşti sayılır. Yerleşti yerleşecek. Ev falan tamam, orada sıkıntı yok da işte...Vay efendim neymiş hâlle edilmesi gereken evrak işleri varmış, en ufak pürüzü de hâlledip öyle Semra’yla işleri kesinleştirmek istiyormuş. Kızcağız hiç bilmediği bir şehre gidip de bir de orada memurlarla uğraşmasın diye önceden ne var ne yok bitirmek istiyor işte.”

“Anladım tabii anladım da...Bu daha ne kadar sürecek Osmancığım? Yedi yıl oldu. Yedi koca yıl. Okul dedik, askerlik dedik, taşınmadır, kendine bir hayat kurmadır dedik de böyle de olmuyor. İnsanlar soruyor, konuşmaya başlıyorlar bir süre sonra. Semra da biz de hep savunduk, hakkında kötü söz söylettirmedik bilirsin, ama bir süre sonra onun da bizim de diyeceğimiz bir şey kalmıyor ki. Konu komşu ne derse sen de haklısın diyoruz artık. Kız zor duruma düştü. Bak istemiyorsa söylesin, uzatmasın bu işi.”

Osman derin bir nefes vererek ayağa kalktı, dizlerini hücumla hazırlanıyor gibi bükerek oltayı fırlattı, misina uçsuz bucaksız bir özgürlükle ilerledi, kurşun son bir kez parlayarak suya gömüldü. Zar zor duyulur bir şekilde öyle şey mi olur, diye mırıldandı. Biraz durdu ve tekrarladı,

“Öyle şey olur mu hiç.”

Cahit oldu ama der gibi kollarını iki yana açıp, kafasını uyuşuk bir hareketle sağa yattırdı.

“Otursana Osman. Yatta mı sandın kardeşim kendini, devrileceğiz.”

Osman duymuyordu, gözleri ufukta bir noktaya kitlenmişti. Misinasında küçük bir titreme oldu ama o bunu fark etmedi. Sinirlendiği bıyıklarının altındaki kasların seğirmesinden anlaşılıyordu. Boynundan kulaklarına kadar kıpkırmızı kesilmişti. Şapkasını biraz daha gözlerinin önüne indirdi.

“Çocuk kızına güzel bir gelecek vermek istiyor diye mi ele güne dedikodu malzemesi oldu? Siz de verecek cevap bulamıyorsunuz öyle mi, sizi ilgilendirmez, bizim işimiz bizi ilgilendirir diyemediniz mi?”

“Bizim o iş artık bizi de geçti. Ben de onu diyorum. Kendimiz de bilmiyoruz ki ne olacağını. Yanlış anlama beni Osman, seni de Oğuz’u da çok severim bilirsin. Benim ondan yana bir şüphem yok ama yedi koca yıl... Sen de Semra’yı anla.”

“Anlıyorum.” İp tekrar gerildi. Osman hızlıca makaranın koluna atıldı, sağ ayağını dengesini kurabilmek için biraz öne attı ama sendeledi, tekneyi sallandırdı. Cahit tek eliyle teknenin kenarını diğer eliyle Osman’ın yeleşini kavradı.

“Otur hadi.”

Osman makarayı sarmakta zorlanıyordu, çok büyük bir şey yakaladığına emindi,

karşı koyuyor, yem sandığı parlak ve kıvrak, küçük zehri bırakmıyor, çekiştiriyordu. Ama Osman pes edecek biri değildi, bir balığa yenilmeyecekti. Düelloyu kabul etti, kendisine daha fazla yer açabilmek için geriye doğru eğildi. Cahit ayağa fırladı.

“Yardım et de çekelim şunu Cahit.”

“Ya kardeşim, hasbinallah...”

Osman oltayı kontrolünde tutmaya çalışırken sendeliyor, tekneyi de sallıyor, bunun sonucunda vücudunun kontrolünü daha da kaybediyordu. Cahit, Osman’ın yeleğinin arkasını kavradı tekrar.

“Hay senin de yapacağın işi... Çocuk muyum da tutup duruyorsun adam? Oltayı tut diyoruz sana!”

Cahit söylene söylene oltanın sapını tutup asıldı ama dengesini koruyamıyordu. Hareketlerinden dolayı teknenin etrafındaki su dalgalanmış, ayaklarının altındaki zemini de adeta suya çevirmişti. Osman, Cahit’in koluna vurdu. “Oradan tutma, engel oluyorsun.”

“Ne hâlin varsa gör. Kendi işini kendin yap.”

Cahit sinirle arkasını döndü, oturabilmek için yavaşça dizlerini büktü. Osman oltayı son bir defa, var gücüyle çekti. Başardı, misinayı çekmişti. Dengesini kaybetti, düştü, cüssesinin teknenin sol kısmına yaptığı baskı teknenin o tarafa doğru yatmasına sebep oldu, tek eli suya girdi. Diğer eli can havliyle soğuk bir metali kavramıştı. Teknenin motorunun kolunu indirdiğini o an anlayamadı. Cahit henüz tutunamamıştı. Ayaklarını bastığı zemin bir anda hareketlenince dengesini koruyamadı, düştü.

Osman’ın beyninin olanların hızına yetişebilmesi için birkaç saniyenin geçmesi gerekti, yaşadığı panikten dolayı derin nefesler alıp veriyor, göğsü hızla yukarı kalkıp iniyordu. Gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Kendine gelir gelmez motoru kapattı. Tekne çok ilerlememişti, Cahit’in düştüğü yer ile aralarında beş on metre kadar olmalıydı. Silkindi, emekleyerek teknenin ortasına geldi, kafasını uzatıp suyun durgun yüzeyine baktı. Cahit neredeydi? Neden elini uzatıp tekneyi tutmamıştı? Neden hâlâ suyun yüzeyinde değildi?

“Cahit?” diye seslendi, kısık bir sesle. Gürültü yapmaktan korkuyordu. Tüm dünya nefesini tutmuş gibi hissediyordu, martıları duyamıyordu artık, su dalgalanmıyordu. Sesini biraz yükseltecek olsa kıyametin kopuşunu tetikleyecekmiş gibi hissetti. Kafasını suya biraz daha yaklaştırdı, bir karaltı gördü. Dalgalanan bir oduncu gömleği, kendisine uzanan bir el, kırmızı, kırmızı. Yakalayıp tekneye çekti.

Cahit ağırdı, şimdi normalde olduğundan daha da ağırdı. Kendisini destekleyemiyordu, ıslaktı, Osman yeniden kendisini bir boğuşmada buldu. Bu it-çek bitsin artık diye düşündü. Bitsin artık.

Nefes nefese bir hâlde Cahit’i tekneye yatırdı. Gömleği karnının hizasından parçalanmıştı, kan içindeydi. Kanın kırmızısı suyun içinde rengini kaybetmişti, gömleği kaldırdı, taze kanı gördü. Karnının sol alt kısmından çapraz bir şekilde yükselerek sağ göğüs altında biten derin bir kesik vardı. Kesik kenarlarına yaklaştıkça daralıyordu, asıl derin kısmı tam midesine denk gelen ortasıydı. Eğer oraya baskı yapabilecek bir şey bulursa, belki...

Cahit’in ağzından ve göğsünden hırıltılı, köpüklü, derin sesler yükseliyordu. Gözleri yarı açıktı. Parmaklarını oynattı, bir şey söyleyecek oldu. Sesi hâlâ suyun altındaymış gibi dalgalı ve boğuktu. Korkunç bir sestir bu. Yedi yıl ya da yardım et gibi bir şey söyledi.

Hırıltılı nefes sesi kesildi, yarı açık gözler kapandı. Yaradan biraz daha kan boşal-

di. Osman elleriyle gerileyerek kendini teknenin bir ucuna attı. Yeniden sessizlik. Kıyamet yaşanmış ve bitmişti işte. Bu kadardı. Derken hayat tekrar başladı.

Bir motor sesi duydu, irkildi. Kapatmamış mıydım, yeniden mi açtım, Cahit mi kalktı, dirildi mi yoksa diye düşündü. Dirildi ve motoru çalıştırdı. Şimdi beni suya atacak ve üzerimden bir tur geçecek. Sol alt karnımdan sağ alt göğsüme kadar bir yarık açacak. Cahit'e baktı, dirilmiş gibi değildi. Motoru kontrol etti, kapalıydı. O sırada görüş açısına bir beyazlık girdi. Bir tekne. Rengini ya da ismini seçemediği bir tekne, içindeki adamı tanıdığına emindi ama o an onu bile çıkaramadı. Aniden kendisini ayaklanmış buldu, ol-taları, çantaları ve artık boş olan kovaları Cahit'in vücudunun yaklaşmakta olan teknenin bulunduğu tarafına yığı, üzerindeki yeleği çıkarıp gelişigüzel Cahit'in üzerine fırlattı. Açıkta kalan alt bacaklarını arkasına alarak oturdu.

Tek elini kaldırarak yaklaşan teknedeki adama selam verdi. Tanımişti şimdi, Rif-kı'ydı. Her hafta salı, çarşamba ve cumartesi balığa çıkardı. Arada bir denize geri bıraktığı küçük balıklar dışında denizin pek ekmeğini yemiş değildi ama bunu kendisine hobi edinmişti. Nasıl olduğunu, hiç balık tutup tutamadığını sordu. Bu sabahki fırtınanın tüm günü mahvettiğinden yakındı ve havaların ne zaman düzeleceğinden dem vurarak Cahit'e selam söylemesini söyledikten sonra teknesini kıyıya çevirdi. Cahit'e selam söylemek. Oysa Cahit zaten burada, onları dinlemekteydi. Yarasından sızan kan Osman'ın pantolonunun paçalarına bulaşmıştı. Biraz önceki cümbüşte devrilen kovalardan teknenin dört bir yanına dağılan balıklar sıcak güneşin altında kokmaya başlamışlardı, burnunu kırıstırdı. Daha önce de bu kokuyu almıştı, tanıdığı ve bildiği ölümün kokusuydu ancak şimdi büyük bir balık, daha önce yakalayamadığı kadar kocaman bir av teknenin ortasında boylu boyunca uzanıyor, ona yeni bir ölümü tanıtıyordu. Osman, bir anlığına onun kollarının yüzgeçlere dönüştüğünü, güneşin çarpmasıyla ışıldayan sarı tüylerinin pullara döndüğünü görür gibi oldu. Sanki bu keskin, ekşi balık kokusu pıhtılaşmış kanından yükseliyordu.

Başını geriye attı. Karaya nasıl dönecekti? Her şey bir kazaydı. Talihsiz bir kaza yaşanmıştı işte, olmaması gereken bir şey olmuştu, elinden ne gelirdi. Nedense içinde bir yerlerde biri vicdanın olduğu yeri avucunda sıkıyor, onu sen öldürdün diyordu. Doğru olmadığını biliyordu oysa, Cahit'i niye öldürecekti ki? Bu hisse anlam veremiyor, ondan korkuyor, hayır, ona kulak vermekten ve doğruluğuna inanmaktan korkuyor, kıyıya döndüğünde önce tüm balıkçıların, teknesinde oturup çay içen kırk yaş üstü adamların, sonra oradan geçmekte olan bisikletli çocuklar ve marketten dönen kadınların ellerinde poşetlerle neler oluyor? diye yaklaşıp Cahit'in neredeyse ikiye ayrılmış karnını gördüklerinde ona dönecek olan suçlayıcı bakışlarını hayal ediyordu. Gözleri kalabalığın içinde uzun boylu, çiçekli elbise giyen kızın tanıdık bakışlarıyla çarpıştı. "Sen yaptın." dedi kız, "Yedi yıl cezası varmış diye duydum."

Gözlerini bulutlarda gezdirdi. Elini içine daldırıp pamuk şeker gibi üzerine dağılacak bu gezginlerin masmavi semada süzülüşüne büyülenmiş gibi baktı. Sabahki kızmış, sinirinden kararmış, her an taşacak hâllerinden eser yoktu. Rahatlamış gibiydiler, nereye gittiklerini bilmeden öylece dünyayı dolaşıyorlardı.

Hava güzeldi, çok güzeldi. Güneş ışınları denizde seke seke ilerliyor, uzayda asılan yıldızları alıp berrak suya bırakıyordu. Gözünü yanıp sönen pırıltılardan birine dikti, bir süre odaklandıktan sonra gözlerini kapadı. Göz kapaklarının ardında kırmızı, kıpkırmızı bir derya akıyor, kenarlarda daha sarı ve turuncu olarak başlıyor, göz bebeğinin tam ortasında fışkırarak, pıhtılaşarak sımsıcak bir sıvıya dönüyordu. Gözlerini açıp kırıştırdı. Ellerini suya daldırdı, el bileğinin her kıvrılışıyla parmaklarının arasında dans eden beyaz köpüklerde kırmızının canlı bir tonu belirliyor, sonra o da yavaş yavaş maviliklere doğru pembe bir huşuyla uzanıp, yitip gidiyordu.

SOHBET GELENEĞİNİ YAŞATMAK CUMARTESİ BULUŞMALARININ ARDINDAN

Kuram ve Pratik

2 0. yüzyıl edebiyatı, peşi sıra farklı edebî kuramlarla sanat eserini ele alarak eserin daha iyi anlaşılacağı iddiasına bulundu. Ama yüzyılın ikinci yarısından sonra yavaş yavaş özellikle akademide egemen olan kuramsal yaklaşımlar cazibesini yitirmeye başladı. Yaşanan tecrübenin ardından kuramın genel anlamda edebiyatı toplumsal

ve tarihsel bağlamlarından ayırdığı ve bunun da metnin değersizleştirilmesine neden olduğu görüldü. Edebiyatı teorik çerçeveler aracılığıyla yorumlamak yerine edebiyatın kendine özgü niteliklerine odaklanarak okumak daha değerli oldu. Edebiyat analizlerinde kuramın rolü hakkındaki tartışmalar elbette etkili olmaya devam etmektedir. Ama iki ayrı parçanın iki tek bütün gibi düşünülmesi sonucu ortaya çıkan yapı/m problemi de bir yandan varlığını sürdürmektedir.

Yaşanılanlar, kuram ve pratiğin birbirinden ayrıl(a)mazlığı, birbirinden ayrı / uzak olamayacakları ve teori denilen şeyin pratikten bir tür kaçma girişimi olduğunun bir ispatıdır. Anlama, niyet edilen ifade diyebilirsiniz; bilgiyi, doğru inancın bir başka karşılığı olarak niteleyebilirsiniz ama kuram / teoride iş başkadır.

Yani ona pratiğin bir başka adı diyemezsiniz. Kuram, pratiğin dışındaki yolların bir ada / kavrama dönüşmüş durumudur. O yüzden ifade edilenler ister anlam ister inanç isterse kuram olsun kendi canlılığını ancak hayat içinde oluşla / pratikle bulabilir. Sonuç itibarıyla kuramın asıl amacı pratiği aydınlatmak, onu geliştirmek ve ona kılavuzluk yapmaktır. İşte burada kopan bağlar, birbirine dönük olmayan yaklaşımlar aynı yere değil de farklı yerlere seslenmektedir. Denilebilir ki kuram / pratik sorunu, belki de insan(lığ)ın temel sorunlarından biridir.

Kuramdan Pratiğe Sezai Karakoç

Sezai Karakoç, bu sorunu güncel bir dille ele alır ve çağa yönelik bir çözüm yolu önerir. Kuram ile pratik arasındaki kopmalar Karakoç'un çalışmalarında farklı bir seyir izler. Karakoç, bu sorunları asıl olanla ilişkilendirilerek olması gerekli doğal beraberliklerine işaret eder. Her ikisini bir tek şey olarak görür ve anlatısını/ sistem önerisini "diriliş" kavramı üzerinden kuram ile pratik arasında sağlam bir köprü kurarak ortaya koyar. Onun yeni ve yeniden dirilişle hayatı anlamlandırması, bireysel ve toplumsal dönüşüme teorik soyutlamanın ötesinde derin bir hayat dokunuşu katar. Karakoç'un diriliş kavramı, kuramsal spekülasyonlar gibi görünse de temelde manevî aydınlanma, ahlakî doğruluk, bireysel ve toplumsal huzur gibi hayatın pratiklerine dayanır. Tam burada kuram – pratik probleminin yaşayan çözüm örneği Karakoç'un kendinde bazı yıkılışların ancak yükselişlere kapı aralaması ve böylece dirilişi tetiklemesi, "Cumartesi Buluşmaları"nın konusu olarak

karşımıza çıkıyor: Temel Hazıroğlu'nun "Sezai Karakoç Dünyasında Dört Yıkılış Dört Yükseliş" olarak yaptığı sunum dinleyicilerde yeni bakış açılarının oluşumuna zemin hazırladı.

Kuramın Yırtılışı: Üstkurmaca

"Cumartesi Buluşmaları"nın bir diğer konusu, kuram ve pratik problemini gerçek dünyadan değil de insanın bir iç yansıması olan edebi eser içinden ele alındığı ve farklı bir perspektif sunan "üstkurmaca" kavramıydı. Kuram ile pratiğin ne kadar uyumlu (!) olabileceğinin ilginç bir tartışması olarak "Cumartesi Buluşmaları" kayıtlarında üstkurmaca yerini aldı: Aytaç Ören, "Üstkurmaca Üzerine" farklı örneklerle meseleyi detaylı olarak sundu.

"Sezai Karakoç Dünyasında Dört Yıkılış Dört Yükseliş"

Temel Hazıroğlu, dünya sürgününün de yaşayan coğrafyamızın ustalarından

Sezai Karakoç'un söylediklerinin bugünden sonrasına ve geleceğe kapı araladığını söyleyerek sohbetine başladı. Sözlerini "ama bir ustayı anlamak sadece söylediklerine, yazdıklarına bakmak demek değildir, yanında bulunmak gerekir. Çünkü ustalar yaşayarak ve eserlerine kendilerini dahil ederek yazarlar. Düşükten sonra kalkmak, yıkıldıktan sonra yükselmek, Karakoç'un hayat pratiğidir; yükselişlerini, yıkılışlarının üzerine kurmak anlayışı büyük yazarların belirleyici vasıflarındandır.

Dört Yıkılış

Sezai Karakoç dünyasında dört yıkılmışlık göze çarpar: İlki çağın, ikincisi devletin, üçüncüsü doğduğu kasaba Ergani'nin ve sonuncusu ailesinin yıkılmışlığı. Yaşanılan çağ Müslümanların anlamlandırma ve ifadelendirmelerde çok eksik kaldığı, Batı karşısında edilgen bir

konuma düştüğü bir zamandır. Sığınılacak bir üst çatı ve devlet yoktur. Doğduğun toprak virane haldedir. Evin direği baba Rusya'ya esir düşmüştür.

Dört Yükseliş

Ergani'nin hemen yanında Hz. Zülküf'ün uzun yıllar kaldığı Makam Dağı'yla Karakoç'un kurduğu mistik bağ, Tur-i Sina veya Arafat ile kurulan içsel ilişkiye benzer ve onun yükselişlerinden birinin zemini- dir. İkinci yükselişini yatılı öğrenci olarak gittiği ortaokulda, "çocuk yüreğimin ateş aldığı yer" dediği Maraş'ta yaşar. Üçüncü yükseliş Necip Fazıl ve *Büyük Doğu* dergi dergisi ile tanışmasından sonra içindeki alevin dışa vurmasıdır. Dördüncü yükseliş 1954 yılında yayımlanan *Yeni Ay* dergisinde "ölümden sonra diriliş / basübadel-mevt" başlığı ile kaleme aldığı yazıdır. Bu metin "diriliş" kavramının ve hareketinin

doğumudur aynı zamanda. Düşüncede bir tazelenme, yenilenme, aktarımın yeni bir dile ve üsluba ihtiyacı... ve kurtuluş insanın ancak İslam'la / İslam'da dirilmesindedir.

Karakoç, bu toprakların sıkıntılarını derinden yaşamış ama yeni bir dil oluşturarak, dili pratiğe yaklaştırarak bunlara teslim olmayı reddetmiştir. Ve yaşarken inanmış çağdaş model olabilmiş bir usta, siyasi bir kalkana ihtiyaç duymadan, gele- ni de karşılamayı bilen Anadolu büyüklerin- den bir arif. Hayata karşı, yeşermeye, kök salmaya, gelecek oluşturmaya yönelik bir sohbeti merkeze aldı Temel Hazıroğlu. Sezai Karakoç'la yıkılış ve yükselişlerimiz üzerine bizi düşündürdü ve "diriliş" sohbeti- mizin her yerinde dönüp durdu, yüreğimizin tam içine kondu.

"Üstkurmaca Üzerine"

Bir sonraki haftanın konusu "üst- kurmaca" ve konuğumuz Aytaç Ören'di. Kuram ve pratik burada gerçeklik, kurgu- sal gerçekliğe dönüşüyor.

Farklı bir açılımla hem romana hem de hayata bakabilme fırsatı sunan bir sohbete başlıyoruz. Üstkurmaca bir kurgu eserinin, kurgusal doğasına dikkat çekerek kurgu ile gerçeklik arasındaki çiz- gileri bulanıklaştırdığı bir edebi teknik. Daha doğrusu anlatının kendisini anlatı içinde doğal olarak bir yaratım olduğunu yansıtmaması, istese de istemese de dolaylı veya doğrudan bu yaratı yapısına gönder- meler yapması. Romanın doğasında var olan, onunla iç içe geçen romana ait yapısal bir durum. Kurgu / kurmaca dünyası, kur- gusal / kurma bir gerçekliği temsil eder ve gerçeklik yapısal değişikliğine uğrayarak

yazıya ve bir anlatıya dönüşmeye çalışır. Üstkurmaca, bu dönüşmenin eserdeki izleridir.

Bir Yazar “Bir”den Çok Olursa

Kurmacaya bakışımızı değiştiren bir hal alıyor sohbet. Bir yazar, birden çok karakter, hikâye, olay örgüsü, mekân ve zaman içinde kurgusal bir gerçeklik üreterek bir yazardan daha çok şey olur. Bu yapay oluş(turma) yazıdan, bölüm başlıklarından kurmacanın her unsuruna kadar kurmacaya saklı veya açık olarak siner ve bir mimesis/öykünme, temsil anlatısına dönüşür. Kurgusalılık ele alınan kitapla başlar: bölümler, sayfa numaraları, giriş, teşekkür, iki kapak arasına sıkışmış yazı...

Üstkurmacaya örnekler:

Ceyn Astin’in (Jane Austen) *Gurur ve Önyargı*’da genellikle anlatıcının sesi aracılığıyla romandaki karakterler ve olaylar hakkında doğrudan yorumlarda bulunması; Henri Ceyms’in (Henry James) *Yürek Burgusu*’nda bir çerçeve hikâyeyle hikâye içinde hikâye anlatımıyla çoklu zamanlar ve mekânlar oluşturulması; Reymind (Raymond) Federman’ın *İlgiliyi Kişiyi*’de yazı karakterlerinde ve şeklinde oynamaları; Horhe Luis Borhes’in (Jorge Luis Borges) *Tülön Ukbar* (Tlön, Uqbar) ve *Ortis Tertius*’ünde var olmayan dipnot/kaynakçaların kullanılması; Peter Ekiroyd’un (Acroyd) *Son Vasiyeti*’nde Oskar Vayld’ın (Oscar Wilde) haftasını oradaki gibi aktarması; Con Fovlis’in (John Fowles) *Fransız Teğmeninin Kadını*’nda Viktorya tarzlı bir romanı postmodern tarzla yazması ve birden fazla bir sonu okura sunması; İtalo Kalvino’nun (Italo Calvino) *Bir Kış Gecesi*

Eğer Bir Yolcu’da kurmacanın başlama ve bitme şekli veya okurla diyalogları; Deyvid Loç’un (David Lodge) *Dünya Küçük*’te İngiliz edebiyatı ile kurduğu sıkı metinlerarası ilişkiler; Hörmin Mervil’in (Herman Melville) *Mobi Dik*’te (*Moby Dick*) okura “Bana İsmail deyin” diye seslenerek kurmacaya başlaması ve daha bir çok kurmacanın monte edilmişliğini, kurulmuş olduğunu yansıtan örnekler. Okura kurmacanın kurgusallığını hatırlatan her şey. Ama unutmayın: Kurmaca ancak üst kurgusal yani yapıntının oluşu/inşası düzleminde varlık bulur.

Patrişya Voh’un (Patricia Waugh) *Üstkurmaca* eserini konuyla ilgilenenlere tavsiye ettikten sonra bizi kurgusal dünyadan çıkararak gerçeklik algımızı karıştırıyor, şöyle bir etrafımıza bakarak gerçekliğimize dönmemiz için bir yol açıyor.

FATİH

Minik Ellerden,
Büyük HayalMere

fatihkalemcom

fatihkalemcom

www.fatihkalem.com.tr

EV DE ALDIRIR. OTO DA.

444 63 13 | fuzulev.com

JAKAMEN

Cebinizdeki Ödeme Sistemi: **Bankkart Cep POS!**

Ziraat Bankası'nın yeni hizmeti Bankkart Cep POS, Android tabanlı cihazlarınızı ödeme terminaline dönüştürerek size hızlı ve pratik bir çözüm sunar. Taksitli veya peşin temassız ödeme almanızı sağlayan Bankkart Cep POS ile tanışın, hızı, kolaylığı ve farkı yaşayın.

 Ziraat Bankası

Seni düşünür o
bankkart

 /bankkart

 Müşteri İletişim
Merkezi
www.bankkart.com.tr

Türk Telekom ev interneti için sizi yalnızca bu numaradan arar: 444 0 375

Ev interneti için arandığınızda telefonunuzun ekranında 444 0 375 yazmıyorsa, sizi arayan Türk Telekom değil demektir. Bu aramalara lütfen inanmayın ve bilgilerinizi paylaşmayın.

TÜRKİYE'NİN
FİBER
GÜCÜ

Detaylı bilgi için turktelekom.com.tr adresini ziyaret edebilirsiniz.

Türk Telekom
Değerli Hissettirir

